

รายงาน

ความยากจนหลายมิติ ของเด็กในประเทศไทย

โครงการพัฒนาศักยภาพมนุษย์และแก้ไขความยากจนแห่งมหาวิทยาลัยออกซ์ฟอร์ด
(Oxford Poverty and Human Development Initiative - OPHI)
มหาวิทยาลัยออกซ์ฟอร์ด

© UNICEF Thailand/Sukhum Praschapanich

สนับสนุนโดย

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
Office of the National Economic and Social Development Council

unicef
for every child

กิตติกรรมประกาศ

รายงานฉบับนี้สำเร็จได้เนื่องด้วยความร่วมมือและการสนับสนุนอย่างดีจากหน่วยงานและผู้เชี่ยวชาญต่าง ๆ ที่ได้สละเวลาให้ความเห็นเชิงเทคนิคเพื่อการพัฒนาดัชนีความยากจนหลายมิติของเด็กสำหรับประเทศไทย ในเบื้องต้นดิฉันขอแสดงความชื่นชมในความมุ่งมั่นและความเป็นผู้นำของสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ขอขอบคุณผู้บริหารและทีมเจ้าหน้าที่วิชาการของสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาดัชนีความยากจนหลายมิติของเด็กในครั้งนี้

ดิฉันขอแสดงความขอบคุณผู้แทนจากกระทรวงต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องที่มีส่วนร่วมในกระบวนการปรึกษาหารือและได้ให้ความเห็นที่มีประโยชน์ต่อการพัฒนาตัวชี้วัดดัชนีความยากจนหลายมิติของเด็กเพื่อให้มีความสอดคล้องกับบริบทของประเทศไทย และขอขอบคุณเจ้าหน้าที่สำนักงานสถิติแห่งชาติที่ได้ให้ความเห็นทางด้านวิชาการ โดยเฉพาะในขั้นตอนการอภิปรายถึงข้อมูลและการวิเคราะห์ดัชนีความยากจนหลายมิติของเด็กในประเทศไทย

ท้ายสุด ดิฉันขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่งต่อบุคลากรจาก องค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย ซึ่งนำโดยคุณคริสตินา โปปีวาโนวา คุณโทโมโอะ โอคุโบะ และคุณชญาทิศ หวังดี สำหรับบทบาทที่สำคัญในการประสานงานและให้ความรู้ทางด้านวิชาการที่เกี่ยวข้องกับเด็กในประเด็นต่าง ๆ

ขอขอบคุณ คุณโมนิกา พินิลยา รอนซานซิโอและคุณคอริน มิทเชล เจ้าหน้าที่จากโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และแก้ไขความยากจนแห่งมหาวิทยาลัยอ็อกซ์ฟอร์ด ที่มีส่วนสำคัญในการคำนวณและวิเคราะห์ดัชนีความยากจนหลายมิติของเด็กในประเทศไทยเล่มนี้ พร้อมทั้งได้รับแนะนำเชิงวิชาการจากคุณแอดเรียนา คอนโคนี และการสนับสนุนประสานงานอย่างดีจากคุณอิภัทร วรวงศ์นันท์

ซาบิना อัลไคร์

ผู้อำนวยการ

โครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และ
แก้ไขความยากจนแห่งมหาวิทยาลัยอ็อกซ์ฟอร์ด

คำนิยม

โดย สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ประเทศไทยได้เข้าสู่สังคมสูงวัยตั้งแต่ปี 2548 และจะเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ในปี 2564 โดยสัดส่วนผู้สูงอายุจะยังคงเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจนถึงร้อยละ 30 ในปี 2579 ขณะที่ประชากรวัยเด็กและวัยแรงงานจะลดลงอย่างต่อเนื่อง การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรดังกล่าว สะท้อนถึงความจำเป็นในการพัฒนาทุนมนุษย์ให้เต็มศักยภาพ โดยเฉพาะกลุ่มประชากรวัยเด็ก ซึ่งจะเป็นทุนมนุษย์ที่มีค่าในอนาคต รวมถึงการจัดความยากจนในกลุ่มเด็ก เพื่อให้เด็กทุกคนมีโอกาสในการพัฒนาตนเอง เป็นประชากรที่มีคุณภาพของสังคมไทยในอนาคต

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ดังได้กำหนดไว้ในยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ทั้งการแก้ไขปัญหาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในปัจจุบัน และการเสริมสร้างและยกระดับการพัฒนาที่ให้ความสำคัญครอบคลุมทั้งในส่วนของพัฒนาทุนมนุษย์และปัจจัยและสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างระบบนิเวศที่เอื้อต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างครอบคลุม นอกจากนี้ ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม ได้คำนึงถึงการสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ เพื่อให้ทุกคนได้รับประโยชน์อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม โดยเฉพาะการเข้าถึงบริการสาธารณะที่รัฐจัดให้ อาทิ บริการสาธารณสุข การศึกษา ที่เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาคน

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้ร่วมกับองค์การยูนิเซฟแห่งประเทศไทย จัดทำตัวชี้วัดความยากจนหลายมิติในกลุ่มเด็ก โดยมุ่งหวังให้เป็นเครื่องมือชี้วัดความยากจนและความขัดสนของกลุ่มเด็กนอกเหนือจากการวัดความยากจนในมิติด้านตัวเงินที่อาจไม่สามารถสะท้อนความขัดสนในปัจจุบันที่สำคัญและจำเป็นต่อการพัฒนาประชากรกลุ่มเด็ก และหวังเป็นอย่างยิ่งว่า รายงานดัชนีความยากจนหลายมิติของกลุ่มเด็กในประเทศไทย จะเป็นประโยชน์ต่อการติดตามสถานการณ์ความขัดสนของประชากรวัยเด็ก เพื่อนำไปสู่การกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์การจัดความยากจนทุกรูปแบบในกลุ่มเด็ก และเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กไทยทุกคนให้สามารถเติบโตได้เต็มศักยภาพ เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศต่อไป

ศาสตราจารย์พิเศษ ดร.ทศพร ศิริสัมพันธ์

เลขาธิการสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

คำนิยม

โดย องค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย

ประเทศสมาชิกองค์การสหประชาชาติรวมถึงประเทศไทยได้ลงนามจัดทำเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals–SDGs) ใน พ.ศ. 2558 เพื่อยืนยันว่า “จะไม่ทิ้งใครไว้เบื้องหลัง” สมาชิกนานาชาติประเทศได้ให้คำมั่นเพื่อที่จะดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้ง 17 เป้าหมาย และ 169 เป้าประสงค์ ทั้งนี้เพื่อเป็นการพัฒนา “สำหรับทุกประเทศและประชากรของโลก และทุกภาคส่วนในสังคม” โดย “พยายามที่จะให้เข้าถึงกลุ่มคนที่ถูกทิ้งไว้เบื้องหลังเป็นอันดับแรก”

หลักการไม่ทิ้งใครไว้เบื้องหลัง เป็นหลักการสิทธิมนุษยชนที่สำคัญที่เรียกร้องให้ทุกภาคส่วนตลอดจนสมาชิกในสังคมทุกคน ไม่ว่าจะเป็นใครและมาจากที่ใด ได้มีโอกาสที่เท่าเทียมกันในการเข้าถึงบริการที่มีคุณภาพสำหรับทุกคนในสังคม เพื่อความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจจากการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และการเคลื่อนย้ายทางด้านสังคม การมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลด้านการลงทุนที่มุ่งเน้นถึงการพัฒนาคุณภาพด้านการให้บริการสำหรับทุกคนจะช่วยส่งเสริมความเท่าเทียมกันในสังคมให้เพิ่มมากยิ่งขึ้น

สิ่งหนึ่งที่สำคัญที่สุดเพื่อที่จะบรรลุวิสัยทัศน์ไม่ทิ้งใครไว้เบื้องหลัง คือกระบวนการที่น่าเชื่อถือได้ที่จะระบุว่าใครเป็นผู้ที่ขาดคนมากที่สุด ซึ่งเป็นมุมมองที่รอบด้านมากกว่ามุมมองความยากจนด้านการเงินอย่างเดียวที่มีข้อจำกัดบางประการ ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีรายได้ปานกลางระดับสูง ปัญหาความยากจนมีความซับซ้อน พลวัตทางด้านความยากจนมีหลากหลายมิติ ซึ่งจำเป็นต้องเครื่องมือวัดความยากจนในรูปแบบใหม่ ดังนั้นความยากจนหลายมิติในเด็ก หรือ Child Multidimensional Poverty Index (MPI) มีวัตถุประสงค์ที่จะนำเสนอมุมมองใหม่สำหรับการวัดความยากจน ข้อมูลที่นำมาคำนวณมีความน่าเชื่อถือ มีการจัดทำอย่างมีรายละเอียด สอดคล้องกับบริบทของประเทศเพื่อที่จะระบุว่าใครคือเด็กยากจนหลายมิติ เป็นการวัดความยากจนที่มีความครอบคลุมมากกว่าการวัดความยากจนในเชิงการเงินและสามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือของประเทศในการติดตามความก้าวหน้าของเด็ก การจัดสรรงบประมาณ และการกำหนดนโยบายเพื่อที่จะให้บรรลุเป้าหมายไม่ทิ้งใครไว้เบื้องหลัง

รายงานความยากจนหลายมิติในเด็กฉบับนี้ แสดงให้เห็นถึงความก้าวหน้าของประเทศไทยที่ได้เห็นชอบและนำวิธีการวัดความยากจนหลายมิติมาใช้สำหรับประเทศ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงวิสัยทัศน์ที่ยอดเยียมภายใต้การนำของรัฐบาลไทยที่มองถึงความยากจนในมิติใหม่ มีความมุ่งมั่นที่จะลงทุนด้านสิทธิเด็กและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งมีความสำคัญยิ่งสำหรับความมั่งคั่งและการเติบโตของประเทศไทยในบริบทของประเทศที่มีรายได้สูง การวิเคราะห์ที่นำเสนอในรายงานฉบับนี้ถือเป็นตัวอย่างสำหรับประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคสำหรับความพยายามที่จะบรรลุวิสัยทัศน์ในด้านไม่ทิ้งใครไว้เบื้องหลัง

องค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย รู้สึกเป็นเกียรติที่มีส่วนในกระบวนการจัดทำดัชนีความยากจนในเด็กร่วมกับสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยได้รับความช่วยเหลือทางเทคนิคจากโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และแก้ไขความยากจนแห่งมหาวิทยาลัยออกซ์ฟอร์ด (Oxford Poverty and Human Development Initiative – OPHI) ดัชนีความยากจนหลายมิติในเด็กจึงถือเป็นเครื่องมือที่สำคัญให้กับหน่วยงานรัฐบาลไทยในฐานะผู้กำหนดนโยบายที่จะขึ้นวางแนวทางการกำหนดงบประมาณสำหรับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยเฉพาะผู้ที่ด้อยโอกาสในสังคมไทย

นายโทมัส ดาวิน

ผู้แทนองค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย

สารบัญ

กิตติกรรมประกาศ	1
คำนิยม โดย สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ	2
คำนิยม โดย องค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย	3
สารบัญ	4
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	6
บทนำ	6
ดัชนีความยากจนหลายมิติของเด็กในประเทศไทย	6
ระดับและองค์ประกอบของความยากจนหลายมิติของเด็ก	7
ความยากจนหลายมิติในเด็ก จำแนกตามคุณลักษณะ	8
แนวโน้มของความยากจนหลายมิติของเด็ก	8
สรุปและข้อเสนอแนะ	9
บทที่ 1 บทนำ	11
1.1. ความเป็นมาของการวัดความยากจนในประเทศไทย	11
1.2. บริบทและกรอบการดำเนินงาน	12
1.3. เป้าหมายของการวัดความยากจนหลายมิติของเด็กในประเทศไทย	13
บทที่ 2 ระเบียบวิธีการศึกษา	15
2.1. ระเบียบวิธีการศึกษาของอัลไคร์-ฟอสเตอร์ (หลักการของ AF)	15
2.2. วิธีการออกแบบดัชนีความยากจนหลายมิติของเด็กในประเทศไทย	16
2.3. ชุดข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา: MICS ในปี 2558/59	18
2.4. ระดับความชัดเจนในแต่ละตัวชี้วัดของ MPI ของเด็ก	19

บทที่ 3: ผลการศึกษา **21**

3.1. ผลการศึกษาที่สำคัญจาก MPI ของเด็กในประเทศไทย	21
3.2. ผลการศึกษาจำแนกข้อมูลตามเขตชนบทและเขตเมือง ภาคและ 14 จังหวัด	22
3.3. ผลการศึกษาจำแนกตามกลุ่มอายุ และลักษณะสำคัญรายบุคคล และรายครัวเรือนอื่น ๆ	33
3.4. ผลการศึกษาจำแนกตามคุณลักษณะที่สำคัญของสมาชิกอื่น ๆ ในครัวเรือน	41
3.5 การวิเคราะห์ความคงทน (Robustness test)	45

บทที่ 4: การวิเคราะห์ผลตามช่วงเวลา **47**

4.1. การเปรียบเทียบดัชนี	47
4.2 การเปลี่ยนแปลงความยากจนหลายมิติของเด็กจากปี 2548/49 ปี 2555 และปี 2558/59	51
4.3. การเปลี่ยนแปลงความยากจนหลายมิติของเด็กจำแนกตามภาค	57
4.4 การเปลี่ยนแปลงความยากจนหลายมิติของเด็กจำแนกตามกลุ่มอายุ	60

บทที่ 5: บทสรุปและข้อเสนอแนะ **63**

ภาคผนวก	67
ภาคผนวก 1: หลักการและคุณสมบัติของดัชนีความยากจนหลายมิติ	67
ภาคผนวก 2 รวมตารางผลการวิเคราะห์เพิ่มเติม	70
ภาคผนวก 3 ความคงทนของดัชนี MPI ต่อค่าถ่วงน้ำหนักและเกณฑ์ความยากจนระดับต่าง ๆ	73
ภาคผนวก 4: กระบวนการพัฒนาและออกแบบดัชนีความยากจนหลายมิติของเด็กในประเทศไทย	77

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

บทนำ

การลดความยากจนและการสร้างความเท่าเทียมกันทางสังคมเป็นเป้าหมายระดับชาติที่สำคัญและเร่งด่วนของประเทศไทย ในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมาการวัดความยากจนทางการเงินแสดงให้เห็นว่าระดับความยากจนได้ลดลงอย่างชัดเจน อย่างไรก็ตาม ความยากจนยังคงมีอยู่ และพบว่ากลุ่มเด็กเป็นกลุ่มที่มีความเสี่ยงที่จะประสบกับความยากจนสูงมากเป็นพิเศษ

เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนแห่งสหประชาชาติ (Sustainable Development Goals -- SDGs) ได้กำหนดให้มีการวัดความยากจนในหลายมิติ เพื่อเสริมกับข้อมูลการวิเคราะห์ความยากจนทางการเงินให้นำเสนอภาพความยากจนที่ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น ดังที่ได้ระบุไว้ใน เป้าหมาย SDG 1.2 “ลดสัดส่วน ชาย หญิง และเด็ก ในทุกช่วงวัยที่อยู่ภายใต้ความยากจนในทุกมิติ ตามค่านิยามของแต่ละประเทศ ให้ลดลงอย่างน้อยครึ่งหนึ่ง”

รายงานนี้นำเสนอดัชนีความยากจนหลายมิติของเด็กสำหรับประเทศไทย หรือ MPI ของเด็ก (Child Multidimensional Poverty Index) ดัชนีความยากจนหลายมิติของเด็กได้รับการพัฒนาขึ้นจากการรวบรวมข้อมูลความขัดสนด้านต่าง ๆ ที่สำคัญของเด็กอายุ 0 ถึง 17 ปี ซึ่งความรู้ความเข้าใจในเรื่องความยากจนหลายมิติในเด็กนี้จะช่วยให้ผู้กำหนดนโยบายและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องทั้งหมดสามารถจัดสรรทรัพยากรและการลงทุนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อการเสริมสร้างทุนทางมนุษย์ ลดความเหลื่อมล้ำ และขจัดความยากจนในทุกมิติ ทั้งในปัจจุบันและในอนาคต จากวัตถุประสงค์ที่กล่าวมาแล้วนี้ ประเทศไทยได้ดำเนินการพัฒนาดัชนีวัดความยากจนหลายมิติในเด็กภายใต้ความร่วมมือระหว่างสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และองค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย โดยการสนับสนุนทางด้านวิชาการจากโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และแก้ไขความยากจนแห่งมหาวิทยาลัยออกซฟอร์ด (Oxford Poverty and Human Development Initiative – OPHI) ภายใต้ความร่วมมือนี้ OPHI และองค์การยูนิเซฟได้ให้การสนับสนุนทางวิชาการเพื่อสร้างเครื่องมือชี้วัดที่แม่นยำที่สามารถวัดความยากจนหลายมิติของเด็กในประเทศไทยได้ และเพื่อให้การวัดความยากจนหลายมิติเป็นโครงการที่มีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง จึงได้มีการจัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเป็นเวลาห้าวันจำนวนสองรอบเพื่อเสริมสร้างความรู้และศักยภาพของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในส่วนกลาง เพื่อให้สามารถคำนวณดัชนีความยากจนหลายมิติในเด็กและวิเคราะห์รวมทั้งนำเสนอผลการศึกษาได้อย่างสมบูรณ์

ดัชนีความยากจนหลายมิติของเด็กในประเทศไทย (MPI ของเด็ก)

ดัชนีความยากจนหลายมิติของเด็กในประเทศไทยได้พัฒนาให้เป็นดัชนีชี้วัดระดับประเทศเพื่อสะท้อนภาพบริบทของประเทศไทยและความต้องการต่าง ๆ โดยอิงข้อมูลจากหน่วยงานรัฐบาลที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งหน่วยงานวิชาการและองค์กรพัฒนาเอกชนต่าง ๆ โดยยึดหลักการของอัลไคร์-ฟอสเตอร์ (Alkire-Foster Method: AF Method) ในการวัดความยากจนหลายมิติ และใช้ข้อมูลจากการสำรวจสถานการณ์เด็กและสตรีในประเทศไทย พ.ศ. 2558-2559 (MICS 2558/59) การวัดความยากจนหลายมิติของประเทศไทยประกอบสี่มิติ (การศึกษา สวัสดิภาพเด็ก มาตรฐานความเป็นอยู่ และสุขภาพ) และมีสิบตัวชี้วัดซึ่งใช้ข้อมูลที่มีอยู่และเป็นประเด็นสำคัญเร่งด่วนของประเทศ

MPI ของเด็กมีมิติและตัวชี้วัดที่ชี้ให้เห็นถึงความขัดสนต่าง ๆ ของเด็กและครัวเรือนที่มีเด็กอาศัยอยู่ และปรับตัวชี้วัดบางตัวให้สะท้อนความต้องการที่แตกต่างไปตามช่วงวงจรชีวิต (เช่น มิติด้านการศึกษาและสวัสดิภาพเด็ก) ขณะที่บางตัวชี้วัดก็ใช้คำจำกัดความเหมือนกันในทุกกลุ่มอายุ (เช่น การเข้าถึงน้ำดื่มที่สะอาด) ความยากจนหลายมิติของเด็กเป็นดัชนีที่วัดความยากจนของเด็กในระดับบุคคล โดยเด็กคือหน่วยของการนับและการวิเคราะห์ มีการทดสอบทางสถิติเพื่อทดสอบความคงทน (Robustness) และความแม่นยำของผลการศึกษาระดับประเทศ ระดับภาค และระดับจังหวัด¹ และต้องทำความเข้าใจไว้ก่อนว่าการวัดความยากจนหลายมิตินั้นสามารถใช้ฐานข้อมูลได้จากเพียงแหล่งเดียวเท่านั้น (ในกรณีนี้คือการสำรวจสถานการณ์เด็กและสตรีในประเทศไทย หรือ MICS) ดังนั้น ความยากจนหลายมิติของเด็กจะสามารถวัดค่าชี้วัดต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุดข้อมูลนี้เท่านั้น แม้จะมีตัวชี้วัดที่สำคัญอื่น ๆ ในเรื่องพัฒนาการเด็ก เช่น คุณภาพของการศึกษา หรือคุณภาพของการเลี้ยงดูแต่จะไม่ได้ถูกใส่ไว้ในดัชนีความยากจนหลายมิติของเด็ก เนื่องจากข้อจำกัดทางด้านฐานข้อมูล ดังนั้นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อลดความยากจนหลายมิติจึงไม่ควรจำกัดอยู่เฉพาะตัวชี้วัดที่ระบุไว้ในรายงานนี้เท่านั้น แต่ควรพิจารณาแหล่งข้อมูลอื่น ๆ ด้วย เพื่อการพัฒนากรอบนโยบายที่มีความครอบคลุมอย่างรอบด้าน

ระดับและองค์ประกอบของความยากจนหลายมิติของเด็ก

ผลที่ได้จากข้อมูลในปี พ.ศ. 2558/59 ระบุว่าร้อยละของเด็กที่มีความยากจนหลายมิติในประเทศไทยอยู่ที่ 21.5% นั่นคือทุกหนึ่งในห้าของเด็กที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยมีความยากจนหลายมิติ ส่วนความรุนแรงของความยากจนหรือค่าเฉลี่ยของความขัดสนในตัวชี้วัดต่าง ๆ ที่เด็กต้องเผชิญ มีค่าอยู่ที่ 34.7% หมายความว่า โดยเฉลี่ยแล้วเด็กที่ยากจนคนหนึ่งจะประสบกับความขัดสนในระดับที่มากกว่าหนึ่งในสามของตัวชี้วัดที่เป็นไปได้ทั้งหมดแบบถ่วงน้ำหนัก ดัชนีความยากจนหลายมิติของเด็กได้มาจากผลคูณของสัดส่วนของเด็กที่ยากจนหลายมิติ (ร้อยละของเด็กที่มีความยากจนหลายมิติ) กับค่าความรุนแรงของความยากจน (ค่าเฉลี่ยความขัดสนในตัวชี้วัดแบบถ่วงน้ำหนักที่เด็กต้องเผชิญ) โดยดัชนี MPI ของเด็กที่คำนวณมีค่า 0.075 หมายความว่า หากพิจารณาจากทั้งจำนวนเด็กที่ยากจนและความรุนแรงของความยากจนควบคู่กันจะพบว่าเด็กในประเทศไทยมีความยากจนหลายมิติเท่ากับ 7.5 % ของความขัดสนที่เป็นไปได้ทั้งหมด (หากเด็กทุกคนมีความยากจนหลายมิติและขัดสนในทุกตัวชี้วัด ค่า MPI เท่ากับ 100 %)

ความยากจนพบมากในเขตชนบท (มีเด็กที่ยากจนอยู่ 23%) เมื่อเทียบกับเด็กที่อยู่ในเขตเมือง (19%) ส่วนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (25.6%) และภาคเหนือ (23.2%) เป็นภาคที่มีอัตราความยากจนหลายมิติสูงสุด โดยที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีจำนวนประชากรมากที่สุดจึงพบว่าเด็กที่มีความยากจนหลายมิติอาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือถึง 38% ในกรณีการวิเคราะห์รายจังหวัด 14 จังหวัดตามชุดข้อมูลที่มีอยู่ ผลการศึกษาพบว่าจังหวัดกาฬสินธุ์มีอัตราความยากจนหลายมิติสูงสุด (40.2%) และจังหวัดแม่ฮ่องสอนมีความรุนแรงของความยากจนสูงสุด (40.65%) ส่วนจังหวัดปัตตานีมีค่าดัชนี MPI ของเด็กสูงสุด (0.141) ผลการศึกษาเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าในบางจังหวัดพบอัตราหรือร้อยละของเด็กที่ยากจนสูงกว่า ในขณะที่บางจังหวัดมีความรุนแรงของความขัดสนในระดับที่สูงมากกว่า โดยปกติอัตราความยากจนและความรุนแรงของความยากจนจะเป็นดัชนีหลักที่ใช้ในการเสนอแนะเชิงนโยบาย นอกจากนี้ผลการศึกษา ยังแสดงถึงความสำคัญของการมองความยากจนให้ลึกลงไปถึงระดับจังหวัด เพราะในบางครั้งจังหวัดที่มีความรุนแรงของความยากจนสูงอาจจะยังไม่ได้รับความสนใจจากผู้กำหนดนโยบายเพราะว่าอัตราความยากจนไม่ได้อยู่ในระดับที่สูงที่สุด ดังนั้นการพิจารณาถึงจังหวัดที่มีความรุนแรงของความยากจนในระดับสูงจึงควรทำความเข้าใจเพิ่มเติมว่ามีกลุ่มประชากรกลุ่มใดถูกทิ้งไว้ให้อยู่ข้างหลังบ้าง และวิเคราะห์ว่านโยบายหรือโครงการในปัจจุบันสามารถปรับปรุงหรือพัฒนาเพิ่มเติมเพื่อจัดการกับความเหลื่อมล้ำที่มีอยู่นั้น

1 สำหรับ 14 จังหวัดใน MICS

ในภาพรวมทั้งประเทศ มิติด้านการศึกษามีผลต่อความยากจนของเด็กมากที่สุดคือ 41.7% (จากตัวชี้วัด การมีหนังสือสำหรับเด็กอายุ 0-2 ขวบ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับเด็ก 3-4 ขวบ และการเข้าเรียนในโรงเรียนสำหรับเด็กอายุ 5-17 ปี) ตามด้วยมิติด้านโภชนาการที่ค่า 15.1% (จากตัวชี้วัด ไม่เคยได้กินนมแม่สำหรับเด็กอายุ 0-6 เดือน ผอมลีบหรือเตี้ยแคระแกร็นสำหรับเด็กอายุ 6 เดือนถึง 5 ขวบ และครัวเรือนที่ไม่ได้บริโภคเกลือไอโอดีนสำหรับเด็กอายุ 5-17 ปี) และมิติด้านการป้องกันสุขภาพที่ค่า 15.0% (จากตัวชี้วัด การได้รับวัคซีนครบสำหรับเด็กอายุ 0-4 ขวบ การล้างมือสำหรับเด็กอายุ 5-14 ปี และการเรียนรู้เรื่องเพศศึกษาสำหรับเด็กอายุ 15-17 ปี) ผลการศึกษาที่ได้เหล่านี้ชี้ให้เห็นถึงเรื่องที่มีความสำคัญเร่งด่วนที่เด็กในแต่ละกลุ่มช่วงอายุกำลังเผชิญอยู่ และเป็นข้อมูลสำคัญสำหรับผู้กำหนดนโยบายและโครงการต่าง ๆ เพื่อลดความยากจนและความขัดสนของเด็กในทุกกลุ่มวัย

ความยากจนหลายมิติในเด็ก จำแนกตามคุณลักษณะ

เด็กในกลุ่มอายุ 0 – 4 ขวบเป็นกลุ่มที่ยากจนมากที่สุด คือมีอัตราความยากจนอยู่ที่ 41.6% โดยระดับความยากจนที่สูงมากนี้เป็นผลมาจากความขัดสนของตัวชี้วัดด้านการเรียนรู้ในทางตรงกันข้ามเด็กกลุ่มที่มีอายุมากกว่าจะมีความรุนแรงของความยากจนที่สูงกว่า โดยในกลุ่มเด็กวัยรุ่นมีความเสี่ยงสูงจากการออกจากโรงเรียนกลางคันหรือการสมรสก่อนวัย เหล่านี้เป็นสาเหตุทำให้กลุ่มเด็กวัยรุ่นประสบกับความขัดสนในหลายมิติและหลายตัวชี้วัด และถือได้ว่าเป็นแรงผลักดันเข้าไปสู่วงจรอุบาทว์แห่งความยากจน

ในประเด็นด้านเพศของเด็ก พบว่าเด็กชาย (23.6%) มีโอกาสยากจนมากกว่าเด็กหญิง (19.3%) แต่ว่าองค์ประกอบและความรุนแรงของความยากจนจะคล้ายคลึงกันในเด็กทั้งสองกลุ่ม นอกจากนี้เด็กที่เกิดคนแรกของครัวเรือนจะมีความยากจนในระดับที่น้อยกว่าพี่น้องที่อายุน้อยกว่า 19.0% และ 27.7% ตามลำดับ

ส่วนระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนนั้นสามารถระบุถึงความยากจนของเด็กได้ดีที่สุด อธิบายได้จากระดับการศึกษาที่สูงของหัวหน้าครัวเรือนจะสัมพันธ์กับระดับความยากจนของเด็กในระดับต่ำมาก และในกรณีของเด็กที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่หัวหน้าครัวเรือนพูดภาษาไทยจะมีความยากจนน้อยกว่าเด็กที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่หัวหน้าครัวเรือนพูดภาษาอื่น (20% เทียบกับ 36%) และครัวเรือนที่มีขนาดใหญ่กว่าจะมีความสัมพันธ์กับระดับความยากจนหลายมิติที่มากกว่าครอบครัวที่มีขนาดเล็กด้วย

แนวโน้มของความยากจนหลายมิติของเด็ก

การปรับองค์ประกอบตัวชี้วัดเพื่อเปรียบเทียบข้อมูลตามช่วงเวลาแสดงให้เห็นว่าความยากจนของเด็กลดลงมากกว่า 6% จากปี 2548/49 ถึงปี 2558/59 ความรุนแรงของความยากจนและค่าดัชนี MPI ของเด็กต่างก็มีค่าลดลง โดยที่การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้เห็นได้ชัดเจนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ตัวชี้วัดที่มีการเปลี่ยนแปลงดีขึ้นคือด้านโภชนาการและการถือครองทรัพย์สิน พบว่ามีความยากจนลดลงในทุกภาคยกเว้นภาคเหนือ โดยที่ภาคเหนือมีความยากจนสูงขึ้นไปแต่ก็ไม่ชัดเจนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความยากจนลดลงสูงสุด หมายความว่าจังหวัดต่าง ๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีการพัฒนาขึ้นตามลำดับในส่วนความแตกต่างระหว่างภาคพบว่ามีอัตราที่ลดลง

สรุปและข้อเสนอแนะ

ในขณะที่ประเทศไทยมีความก้าวหน้าเป็นอย่างมากในการลดความยากจนทางการเงิน แต่ผลการศึกษาจากรายงานนี้พบว่ามากกว่า 20% ของเด็กในประเทศไทยยังมีความยากจนหลายมิติอยู่ แม้ว่าสัดส่วนของเด็กยากจนจะลดลงมากแล้วจากปี 2548/49 แต่ความท้าทายต่าง ๆ ยังคงมีอยู่ โดยเฉพาะในความขัดสนต่าง ๆ ที่วัดได้พบว่ามิติด้านการศึกษาและสุขภาพยังมีความขัดสนอยู่ในระดับที่สูง

ผู้กำหนดนโยบายควรนำผลการศึกษาที่ได้จากรายงานนี้ไปใช้เป็นแนวทางการตัดสินใจเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของเด็กในประเทศไทยให้ดีขึ้นทั้งในปัจจุบันและในอนาคต ดัชนีความยากจนในเด็กนี้พัฒนามาจากการสะท้อนประเด็นที่มีความสำคัญเร่งด่วนของประเทศไทย รวมทั้งสาระสำคัญจากแผนยุทธศาสตร์ชาติ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนแห่งสหประชาชาติ เพื่อให้สามารถนำดัชนี MPI ของเด็กในประเทศไทยในการติดตามผลความก้าวหน้าตามเป้าหมายต่าง ๆ ที่ได้ตั้งเอาไว้ ดังนั้นควรทำให้ดัชนี MPI ของเด็กในประเทศไทยถูกใช้ในระบายนโยบายจะช่วยเสริมสร้างความน่าเชื่อถือในความพยายามลดความยากจนของเด็ก และเป็นเรื่องที่สำคัญมากในการให้ทุกภาคส่วนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมดประสานพลังการดำเนินงานเพื่อลดความยากจนหลายมิติของเด็ก โดยพิจารณาว่าความยากจนของเด็กเกิดจากมิติของความขัดสนที่แตกต่างกัน ซึ่งล้วนขึ้นอยู่กับ กลุ่มอายุของเด็ก และคุณลักษณะที่สำคัญอื่น ๆ ของบุคคลและครอบครัว

การจำแนกข้อมูล MPI ของเด็กตามรายภาค พื้นที่ และจังหวัด ได้ให้ข้อมูลที่สำคัญและจัดลำดับความสำคัญเร่งด่วนกับความต้องการของเด็กในแต่ละกลุ่มช่วงอายุและเพศ ที่อาศัยอยู่ในท้องที่ต่าง ๆ และที่สำคัญคือต้องทำการวิเคราะห์นโยบายปัจจุบันที่กำลังดำเนินการอยู่และตั้งเป้าหมายเพื่อลดความขัดสนในแต่ละตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับนโยบายต่าง ๆ ดังที่กล่าวมา

การเผยแพร่ผลการศึกษาไปยังผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่มเป็นกุญแจที่สำคัญในการผลักดันให้มีการนำดัชนีดังกล่าวไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป การใช้ประโยชน์ของดัชนีนี้สามารถรวมถึงการจัดสรรงบประมาณไปยังภูมิภาคหรือรายสาขาด้านต่าง ๆ ขึ้นอยู่กับความต้องการของเด็กในแต่ละช่วงวัย

บทที่ 1 บทนำ

- 1.1. ความเป็นมาของการวัดความยากจนในประเทศไทย
- 1.2. บริบทและกรอบการดำเนินงาน
- 1.3. เป้าหมายของการวัดความยากจนหลายมิติของเด็กในประเทศไทย

1.1 ความเป็นมาของการวัดความยากจนในประเทศไทย

ที่ผ่านมา ประเทศไทยวัดความยากจนด้านตัวเงินเป็นหลักเพื่อทำความเข้าใจถึงระดับความยากจนภายในประเทศ โดยผลจากการวัดความยากจนทางการเงินเหล่านั้นพบว่าประเทศไทยได้ลดความยากจนได้อย่างต่อเนื่อง หากใช้เกณฑ์ของธนาคารโลกที่ใช้รายได้ 1.9 เหรียญดอลลาร์สหรัฐฯต่อวัน ประเทศไทยได้ลดความยากจนจาก 0.7% ในปี 2549 เป็น 0.0% ในปี 2558² และหากใช้เส้นความยากจนของประเทศไทย³ เป็นเกณฑ์พบว่าอัตราความยากจนลดลงจาก 21.9% ในปี 2549 เหลือเพียง 7.2% ในปี 2558 ทั้งนี้ประเทศไทยยังประสบความสำเร็จในการเลื่อนฐานะจากประเทศเศรษฐกิจรายได้น้อยปานกลางระดับต่ำ มาเป็นประเทศเศรษฐกิจรายได้น้อยปานกลางระดับสูงในปี 2554 ทั้งนี้จากข้อมูลของสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติพบว่าความยากจนทางการเงินยังกระจุกตัวอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (17.04%) และภาคใต้ (13.8%) โดยช่องว่างความยากจนระหว่างพื้นที่เขตชนบทกับพื้นที่เขตเมืองขยายวงกว้างขึ้น⁴ ซึ่งผลการศึกษานี้ได้ปรากฏในรายงานแผนที่ความยากจนเชิงพื้นที่ของธนาคารโลกด้วยที่แสดงว่ากว่าสองในสามของจังหวัดต่าง ๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยมีอัตราความยากจนที่มากกว่า 50% ของค่าเฉลี่ยทั้งประเทศ⁵

สำหรับองค์ความรู้เรื่องความยากจนหลายมิตินั้นเป็นเรื่องใหม่สำหรับประเทศไทย โดยในรายงานความก้าวหน้าของเป้าหมายแห่งสหัสวรรษในปี 2558 ระบุว่าสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้ตระหนักว่า “ความยากจนมีความหมายครอบคลุมมิติการพัฒนาที่หลากหลายยิ่งขึ้น ทำให้มุมมองของความยากจนต้องพิจารณาแบบองค์รวม” โดยสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้สร้างดัชนีความยากจนหลายมิติเพื่อพิจารณาความยากจนในมิติอื่น ๆ⁶ โดยดัชนีดังกล่าวประกอบด้วย 5 มิติ (การศึกษา, สุขภาพ, สภาพความเป็นอยู่, โอกาสการเข้าถึงบริการของรัฐ และสถานะทางเศรษฐกิจ) และ 14 ตัวชี้วัด

ทั้งนี้ประเทศไทยยังไม่เคยคำนวณดัชนีความยากจนหลายมิติด้านเด็กมาก่อน แม้ว่าจะมีการจำแนกข้อมูลเพื่อวิเคราะห์ตามกลุ่มอายุในดัชนีความยากจนต่าง ๆ มาบ้างแล้วก็ตาม ในปี 2555 สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทยร่วมกับองค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย ได้จัดทำรายงานและวิเคราะห์ความขัดสนของเด็กในประเทศไทยโดยการใช้หลักการของบริสทอล (Bristol Method) โดยพิจารณาความขัดสนในด้านต่าง ๆ (อาทิ โภชนาการ ความคุ้มครองเด็ก และความเปราะบางของเด็ก) โดยผลการศึกษาที่ได้พบว่า 49.16% ของครัวเรือนมีความขัดสนในระดับปานกลาง และมีครัวเรือน 4.96% ที่ขัดสนอย่างรุนแรง⁷

2 คำนวณจาก <http://databank.worldbank.org/data/source/world-development-indicators>

3 เส้นความยากจนของประเทศไทย

4 NESDC (2015). “Millennium Development Goals: มาตรฐานความเป็นอยู่ 2015: MDGs Thailand 2015”.

5 Jitsuchon, S. & Richter, K. (2007). “Thailand’s Poverty Maps: From Constriction to Application”. In Bedi, T., Coudouel, A., & Simler, K. (Eds). Using Poverty Maps to Design Better Policies and Interventions (pp. 241-260). Washington, DC: World Bank.

6 NESDC (2015). “Millennium Development Goals: มาตรฐานความเป็นอยู่ 2015: MDGs Thailand 2015”.

7 Thailand Development Research Institute and UNICEF Thailand (2555). “Child Deprivation in Thailand”.

1.2 บริบทและกรอบการดำเนินงาน

นับตั้งแต่แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 – 2544) เป้าหมายการพัฒนาประเทศเน้นการใช้คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา และมีภาคเศรษฐกิจเป็นเครื่องมือขับเคลื่อนและช่วยให้ประชาชนประสบกับความสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น อย่างไรก็ตามการดำเนินงานของแผนนี้อยู่ในช่วงที่ประเทศไทยกำลังเผชิญกับวิกฤตเศรษฐกิจ ทำให้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งเป็นแนวพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ที่ได้พระราชทานมาตั้งแต่ปี 2517 ได้ถูกนำมาเป็นแนวทางหลักในการจัดทำแผนพัฒนาประเทศ

แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 – 2549) ได้มีการน้อมนำแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาและบริหารประเทศโดยเน้นที่ความมั่นคงของวิถีชีวิตบนพื้นฐานของความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลง ความพอเพียง และความมีเหตุผลพร้อมด้วยภูมิคุ้มกันภายในที่ดี ในแผนพัฒนาฯ ที่ 9 เน้นการพัฒนาที่สมดุลทั้งในด้านของการพัฒนามนุษย์ สังคม เศรษฐกิจ และทรัพยากรสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ประสบความสำเร็จในการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยมีคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา

สำหรับแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 – 2554) ได้มุ่งเน้นการพัฒนาไปสู่ “สังคมที่มีความสุขอย่างยั่งยืน” ภายใต้แนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีกระบวนการพัฒนาแบบองค์รวมที่มุ่งเน้นการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ คุณธรรม และความรู้ตามมาตรฐานโลก การมีสุขภาพอนามัยที่ดี อาศัยอยู่ในครอบครัวที่อบอุ่นและชุมชนที่เข้มแข็ง มีความสามารถในการพึ่งพาตัวเอง ดำเนินชีวิตด้วยความมั่นคงและมีศักดิ์ศรี ภายใต้วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมที่หลากหลายและสมดุล โดยในแผนพัฒนาฯ ฉบับนี้มุ่งเน้นความสมดุลทางสังคมและความคงอยู่ที่ยั่งยืน

แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 – 2559) ได้นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ดำเนินการต่อเนื่อง โดยให้ความสำคัญกับคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาและส่งเสริมการพัฒนาที่สมดุลในทุกด้าน แผนพัฒนาฯ ฉบับนี้รวมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และสังคมไปสู่สังคมที่มีคุณภาพ

ปัจจุบันประเทศไทยอยู่ในช่วงการดำเนินงานของแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2565) ซึ่งช่วงเวลาของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 นี้มีความท้าทายสำหรับประเทศไทยทั้งในการปฏิรูปเพื่อที่จะลดระดับความเหลื่อมล้ำทางรายได้ แต่ยังพบว่าประชาชนในประเทศไทยยังต้องพัฒนาด้านความรู้ ทักษะ คุณสมบัติ และทัศนคติที่จำเป็นต่อการเข้าถึงศักยภาพการพัฒนาด้านเพิ่มเติมที่ ทั้งนี้โครงสร้างทางประชากรของประเทศไทยได้ก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัย ซึ่งส่งผลให้ขาดกำลังแรงงาน โดยขนาดของประชากรช่วงวัยทำงานเริ่มลดลงตั้งแต่ปี 2558 และโครงสร้างประชากรของประเทศไทยก็กำลังจะเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ในช่วงปลายแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 นี้แล้ว ดังนั้นการแก้ไขปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำจึงเป็นเรื่องที่เร่งด่วนที่ต้องจัดการภายในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับนี้

หากพิจารณาในระดับพื้นที่ พบว่ามีความแตกต่างด้านคุณภาพของบริการทางสังคมที่มีอยู่ ความไม่สมดุลของโครงสร้างทางเศรษฐกิจ ความไม่เสมอภาคของการกระจายตัวของโอกาสในการพัฒนา และความเหลื่อมล้ำกันในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม นอกจากนี้ยังพบว่าประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ห่างไกลมีโอกาสน้อยกว่าในการเข้าถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งความรู้ และทรัพยากรทางการเงิน หรือบริการทางสังคมที่มีคุณภาพ ซึ่งประเด็นเหล่านี้ล้วนส่งผลให้เกิดความเสี่ยง โดยเฉพาะความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและเกี่ยวข้องกับทุกด้านของชีวิต จะยิ่งทำให้ความเหลื่อมล้ำขยายวงกว้างมากยิ่งขึ้น

ดังนั้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 นี้จึงมุ่งเน้น (1) การปรับเปลี่ยนค่านิยมคนไทยให้มีคุณธรรม มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ (2) การพัฒนาศักยภาพคนให้มีทักษะ ความรู้ และสามารถในการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่า เด็กปฐมวัยมีการพัฒนาทักษะทางสมองและทักษะทางสังคมที่เหมาะสม เด็กวัยเรียนและวัยรุ่นมีทักษะการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ มีความคิดสร้างสรรค์ มีทักษะการทำงานและการใช้ชีวิตที่พร้อมเข้าสู่ตลาดงาน แรงงานมีความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ กลุ่มผู้สูงอายุวัยต้นได้รับการพัฒนาศักยภาพให้สามารถเข้าสู่ตลาดงานเพิ่มขึ้น (3) ยกระดับคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้

ตลอดชีวิต (4) ลดปัจจัยเสี่ยงด้านสุขภาพ (5) เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการระบบสุขภาพภาครัฐและปรับระบบการเงินการคลังด้านสุขภาพ (6) การพัฒนาระบบการดูแลและสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับสังคมสูงวัย (7) ผลักดันให้สถาบันทางสังคมมีส่วนร่วมพัฒนาประเทศอย่างเข้มแข็ง ในขณะที่เดียวกันได้กำหนดแนวทางการสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในสังคม โดยการเพิ่มโอกาสให้กับกลุ่มเป้าหมายประชากรร้อยละ 40 ที่มีรายได้ต่ำสุดให้สามารถเข้าถึงบริการที่มีคุณภาพของรัฐ และมีอาชีพและการกระจายการให้บริการภาครัฐทั้งด้านการศึกษา สาธารณสุข และสวัสดิการที่มีคุณภาพได้ครอบคลุมทั่วถึง

สาระสำคัญในแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 มีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 – 2580) ซึ่งเป็นแผนยุทธศาสตร์ระยะยาวแผนแรกของประเทศไทยซึ่งได้ดำเนินการตามรัฐธรรมนูญ และมีวิสัยทัศน์คือ “ประเทศมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” โดยเป้าหมายสูงสุดคือประเทศชาติมั่นคง ประชาชนมีความสุข เศรษฐกิจพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สังคมเป็นธรรม ฐานทรัพยากรธรรมชาติยั่งยืน โดยมียุทธศาสตร์ที่สำคัญ 6 ด้าน คือ (1) ด้านความมั่นคง (2) ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน (3) ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ (4) ด้านการสร้างโอกาสความเสมอภาคทางสังคม (5) ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (6) ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มีเป้าหมายพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม มีทักษะ และเป็นประชาชนที่มีคุณภาพ นอกจากนี้ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างโอกาสความเสมอภาคทางสังคมมีแนวทางในการพัฒนาที่สำคัญในการลดความเหลื่อมล้ำและสร้างความยุติธรรมในหลากหลายมิติที่จะช่วยนำไปสู่การขจัดความไม่เท่าเทียมกันในด้านรายได้และการเข้าถึงบริการสาธารณะ และก้าวหน้าไปสู่การพัฒนาทุนทรัพยากรมนุษย์

ในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา ประเทศไทยได้รับโอกาสในช่วงเวลาต่าง ๆ ที่มีความเจริญเติบโตดีทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม แต่ก็ตามมาด้วยการชะงักงันของระดับการพัฒนาในบางช่วงเวลา โดยไทยประสบความสำเร็จในการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษเพิ่มเติม (MDGs) ในเกือบทุกเป้าหมาย และอยู่ในแถวหน้าของความพยายามในการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษเพิ่มเติม (MDG+) ซึ่งพบว่าในหลาย ๆ เป้าหมายได้มีการบรรลุไปแล้วในปี 2558⁸ ถึงแม้ว่าจะได้บรรลุเป้าหมายสำคัญหลากหลายเป้าหมายแล้ว ข้อมูลจากรายงาน MDG ปี 2558 ได้ระบุไว้ว่า เด็ก (อายุ 0 – 14 ปี) เป็นกลุ่มที่มักจะถูกอยู่ในภาวะความยากจนเสมอ และพบว่ากลุ่มเยาวชนมีความยากจนด้านการเงินที่ 14.43% เมื่อเทียบกับ 8.53% สำหรับกลุ่มประชากรอายุ 15 – 59 ปี และ 10.53% ในกลุ่มประชากรทั้งหมด อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาถึงกลุ่มเด็กอายุ 0 – 17 ปี พบว่าได้มีการพัฒนาที่ดีขึ้นกว่าแต่ก่อนมาก ด้วยมีเด็กที่อยู่ในความยากจนลดลงถึง 2 ล้านคนจากปี 2555 ถึงปี 2557⁹

1.3 เป้าหมายของการวัดความยากจนหลายมิติของเด็กในประเทศไทย

ดัชนีความยากจนหลายมิติของเด็กในประเทศไทยพัฒนาขึ้นเพื่อทำความเข้าใจความยากจนของเด็กในประเด็นที่สำคัญด้านต่าง ๆ ตามบริบทของประเทศไทย ดัชนีนี้สามารถใช้ได้หลายวัตถุประสงค์ เช่น ใช้ในการรายงานความก้าวหน้าของเด็กตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน SDG 1.2 ที่ระบุว่า “ภายในปี 2573 ลดสัดส่วน ชาย หญิง และเด็ก ในทุกช่วงวัยที่อยู่ภายใต้ความยากจนในทุกมิติ ตามค่านิยมของแต่ละประเทศ ให้ลดลงอย่างน้อยครึ่งหนึ่ง” หรือใช้ในการติดตามผลการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ชาติและแผนระดับชาติ และดังที่ได้เกริ่นไว้ก่อนหน้านี้บ้างแล้วว่าสามารถใช้ดัชนี MPI ของเด็ก ในการให้คำแนะนำเพื่อการวางแผนพัฒนาที่เป็นองค์รวมครอบคลุมรอบด้านและในการวางนโยบายเพื่อลดความยากจน รวมทั้งสามารถใช้ในการจัดสรรงบประมาณ หรือการวางเป้าหมายรูปแบบอื่น ๆ

8 NESDC (2015). “Millennium Development Goals 2015: MDGs Thailand 2015”.

9 NESDC (2015). “Millennium Development Goals 2015: MDGs Thailand 2015”.

บทที่ 2 ระเบียบวิธีการศึกษา

ดัชนีความยากจนหลายมิติของเด็กในประเทศไทยประมาณการโดยใช้ระเบียบวิธีการศึกษาของอัลไคร์-พอสเตอร์ (หลักการของ AF) ในบทนี้เสนอหลักการของ AF ตามข้อกำหนดทั่วไปร่วมด้วยวิธีการออกแบบการวัดและชุดข้อมูลที่ได้นำมาใช้ในการศึกษานี้ ส่วนภาคผนวกจะมีเนื้อหาหลักการทางเทคนิคมากขึ้น ซึ่งในบทนี้ประกอบด้วยหัวข้อดังต่อไปนี้:

- 2.1. ระเบียบวิธีการศึกษาของอัลไคร์-พอสเตอร์ (หลักการของ AF)
- 2.2. วิธีการออกแบบดัชนีความยากจนหลายมิติของเด็กในประเทศไทย (MPI ของเด็ก)
- 2.3. ชุดข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา: MICS ในปี 2558/59
- 2.4. ระดับความซับซ้อนในแต่ละตัวชี้วัดของ MPI ของเด็ก

2.1 ระเบียบวิธีการศึกษาของอัลไคร์-พอสเตอร์ (หลักการของ AF)

ดัชนีความยากจนหลายมิติของเด็กในประเทศไทยใช้ระเบียบวิธีการศึกษาของอัลไคร์-พอสเตอร์ (หลักการของ AF) ซึ่งเป็นหลักการสร้างชุดข้อมูลความยากจนสำหรับเด็กแต่ละคน ภายในดัชนีประกอบด้วยชุดข้อมูลที่แสดงถึงตัวชี้วัดต่าง ๆ ซึ่งได้พิจารณาแล้วว่าเด็กมีความซับซ้อนตามการนิยามของประเทศ โดยความซับซ้อนต่าง ๆ ถูกรวมไว้ในชุดข้อมูลสำหรับเด็กแต่ละคนและนับเป็นคะแนนความซับซ้อนถ่วงน้ำหนัก โดยที่ค่าถ่วงน้ำหนักสะท้อนถึงเกณฑ์การตัดสินและการให้ความสำคัญ ซึ่งในการศึกษานี้ให้ค่าถ่วงน้ำหนักเท่ากันในแต่ละมิติจากทั้งสี่มิติ: การศึกษา สุขภาพ มาตรฐานการดำรงชีพ และสวัสดิภาพเด็ก การที่เด็กแต่ละคนจะถูกระบุหรือไม่นับว่ายากจนหรือไม่ยากจนนั้นขึ้นอยู่กับว่าเขามีคะแนนความซับซ้อนน้อยกว่าเกณฑ์ความซับซ้อน (ไม่ยากจน) หรือมากกว่าเกณฑ์ความซับซ้อน (ยากจน)

การประมาณค่า MPI ของเด็ก ทำโดยการรวมข้อมูลของเด็กที่ยากจน ซึ่งรวมเป็นอัตราหรือร้อยละของเด็กที่ยากจนหลายมิติ หรือ MPI โดย MPI สะท้อนลักษณะที่สำคัญของความยากจนถึงสองด้าน โดย

$$MPI = H \times A$$

MPI คือ ดัชนีความยากจนหลายมิติ

H คือ ร้อยละเด็กที่ยากจนหลายมิติ หรือสัดส่วนเด็กที่ยากจนหลายมิติ

หรืออัตราส่วนความยากจนของเด็กหลายมิติ

A คือ ค่าเฉลี่ยร้อยละของตัวชี้วัดต่าง ๆ ที่เด็กยากจนหลายมิติมีความซับซ้อนอยู่

หรือความรุนแรงของความซับซ้อนของเด็กที่ยากจนหลายมิติ

อีกนัยหนึ่ง MPI ของเด็ก สามารถคำนวณได้จาก ผลรวมของค่า H ถ่วงน้ำหนัก ซึ่งแสดงถึงร้อยละของเด็กที่มีความยากจนหลายมิติพร้อมทั้งซับซ้อนอย่างน้อยในหนึ่งตัวชี้วัด จากโครงสร้างนี้ MPI ของเด็ก สามารถแยกแยะออกตามตัวชี้วัดเพื่อแสดงองค์ประกอบของความยากจน การมีรายละเอียดคุณลักษณะในทางมิติมีความสำคัญที่ช่วยให้ทำการวิเคราะห์เชิงนโยบายได้ ซึ่งดัชนี MPI ของเด็กสามารถจำแนกข้อมูลเป็นกลุ่มประชากรย่อยได้ด้วย เช่น จำแนกตามเพศ กลุ่มอายุ เขตเมือง หรือเขตชนบท เป็นต้น

2.2 วิธีการออกแบบดัชนีความยากจนหลายมิติของเด็กในประเทศไทย (MPI ของเด็ก)

MPI ของเด็กในประเทศไทยใช้ชุดมิติ ตัวชี้วัด และเกณฑ์ความขัดสนต่าง ๆ ที่สะท้อนประเด็นสำคัญเร่งด่วนดังที่ปรากฏอยู่ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 โดยกลุ่มเป้าหมายสำหรับ MPI ของเด็กในประเทศไทยคือ เด็ก (อายุ 0 – 17 ปี)

2.2.1. มิติ ตัวชี้วัด และเกณฑ์ความขัดสน

ตัวชี้วัดของ MPI ของเด็กในประเทศไทยเป็นผลที่ได้จากกระบวนการปรึกษาหารือ ประกอบไปด้วย 4 มิติ และ 10 ตัวชี้วัด โดยทั้งสี่มิติประกอบไปด้วย มิติการศึกษา ซึ่งมี 1 ตัวชี้วัด (สภาพแวดล้อมการเรียนรู้) โดยมีเกณฑ์ความขัดสนต่าง ๆ ขึ้นอยู่กับกลุ่มอายุ ยกตัวอย่างเช่น เด็กที่อายุต่ำกว่า 3 ขวบ จะนับว่าขัดสนถ้าเด็กคนนั้นไม่มีหนังสืออย่างน้อย 1 เล่มภายในครัวเรือน เด็กอายุ 3 – 4 ขวบจะนับว่าขัดสนถ้าหากเขาไม่ได้ทำกิจกรรม 4 ใน 7 กิจกรรมการเรียนรู้กับผู้ใหญ่ และเด็กอายุ 5 ถึง 17 ปี จะนับว่าขัดสนถ้าไม่ได้เข้าโรงเรียน โดยในตัวชี้วัดนี้สะท้อนความสำคัญของการเรียนรู้และการศึกษาตลอดทุกช่วงกลุ่มอายุของเด็ก ซึ่งในกรณีของกลุ่มเด็กอายุต่ำกว่า 3 ขวบ การมีหนังสือในบ้านเป็นตัวแทนเรื่องโอกาสในการเรียนรู้สำหรับเด็ก สำหรับเด็กกลุ่มอายุ 3 ถึง 4 ขวบ กิจกรรมการเรียนรู้กับพ่อแม่หรือผู้ดูแลหลักเป็นตัวแทนของการได้รับการกระตุ้นทางร่างกาย และจิตใจเพื่อให้พัฒนาได้เต็มศักยภาพ และสำหรับเด็กอายุ 5 ขวบขึ้นไปการเข้าเรียนในโรงเรียนเป็นตัวแทนของความขัดสนในเรื่องการเข้าถึงสภาพแวดล้อมการเรียนรู้

ในส่วนของตัวชี้วัดด้านมิติด้านสุขภาพ ได้แก่ตัวชี้วัดโภชนาการ โดยเด็กจะขัดสนถ้าอายุน้อยกว่า 6 เดือนและไม่เคยดื่มนมแม่หรือถ้าเด็กอายุ 6 เดือน ถึง 59 เดือน (ต่ำกว่า 5 ขวบ) มีภาวะผอมลีบหรือแคระแกร็น หรือเด็กในกลุ่มที่อายุมากกว่า 4 ขวบ จะถือว่าขัดสนถ้าครัวเรือนไม่ได้บริโภคเกลือไอโอดีน โดยการวัดตัวชี้วัดทั้งสามช่วงอายุนี้ช่วยนำเสนอประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไปได้ในการเข้าถึงโภชนาการขั้นต่ำที่เด็กในแต่ละช่วงวัยควรจะได้รับ

ในส่วนของมิติทางการป้องกันสุขภาพ เด็กอายุต่ำกว่า 5 ขวบจะถือว่าขัดสนถ้าเขาไม่ได้รับวัคซีนครบตามเกณฑ์ของอายุ และเด็กในกลุ่มอายุ 5 ถึง 14 ปีจะขัดสนถ้าครัวเรือนที่เขาอาศัยอยู่ไม่มีสถานที่ล้างมือที่มีน้ำและสบู่ให้ใช้ และสุดท้ายเด็กที่อยู่ในกลุ่มอายุ 15 ถึง 17 ปีจะถือว่าขัดสนถ้าเขาไม่ได้เรียนด้านเพศศึกษา ซึ่งอธิบายได้ว่าเด็กที่ขัดสนในตัวชี้วัดนี้จะเผชิญกับความเสี่ยงทางด้านสุขภาพด้านต่าง ๆ ตามแต่ละช่วงวัยและอาจจะส่งผลกระทบต่ออนาคตของพวกเขา

สำหรับมิติสวัสดิภาพเด็กประกอบด้วยตัวชี้วัดสองตัวซึ่งมีเกณฑ์ความขัดสนขึ้นอยู่กลุ่มอายุ โดยตัวชี้วัดแรกคือความคุ้มครองเด็ก ตัวชี้วัดนี้เด็กที่อายุต่ำกว่า 1 ขวบจะถือว่าขัดสนถ้าเขาไม่ได้จดทะเบียนการเกิด ในกรณีเด็กอายุ 2 ถึง 14 ปีจะขัดสนถ้าหากอาศัยอยู่ในครัวเรือนที่โดนเขี่ยนตีอย่างแรงที่สุดจากผู้ใหญ่ หรือโดนตีหรือตบบริเวณหน้า หัว หรือใบหู และสุดท้ายสำหรับเด็กที่อยู่ในกลุ่มอายุ 15 ถึง 17 ปีจะนับว่าขัดสนถ้าเคยสมรสหรืออยู่กินฉันท์สามีภรรยามาก่อน ตัวชี้วัดที่สองคือเรื่องสภาพความเป็นอยู่ ตัวชี้วัดนี้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมในครอบครัว เด็กจะขัดสนในตัวชี้วัดนี้ถ้าเด็กอายุต่ำกว่า 5 ขวบถูกทิ้งให้อยู่ลำพังมากกว่า 1 ชั่วโมงอย่างน้อย 1 วันในสัปดาห์ก่อนหน้าการสำรวจ หรือถูกดูแลโดยเด็กคนอื่น หรือถ้าเด็กอายุมากกว่า 5 ขวบอาศัยอยู่ในครัวเรือนที่ไม่มีทั้งพ่อและแม่ ในกรณีหลังนี้ถ้าพ่อแม่ไม่มีชีวิตอยู่เด็กจะถือว่าไม่ขัดสน

มิติสุดท้ายคือมาตรฐานการดำรงชีวิต ซึ่งประกอบไปด้วย 5 ตัวชี้วัด: เชื้อเพลิงการทำอาหาร การถือครองทรัพย์สิน บัญชีธนาคาร และการเข้าถึงน้ำดื่มที่สะอาด แต่ละตัวชี้วัดเหล่านี้เป็นนิยามในระดับครัวเรือน และสะท้อนมาตรฐานการดำรงชีวิตขั้นต่ำในแต่ละตัวชี้วัด ตารางที่ 2.1 แสดงรายละเอียดของแต่ละตัวชี้วัดและเกณฑ์ความขัดสนทั้งหมดใน MPI ของเด็กในประเทศไทย

2.2.2 การถ่วงน้ำหนัก

ดัชนี MPI ของเด็กในประเทศไทยใช้การถ่วงน้ำหนักแบบอิงกลุ่ม โดยให้ค่าถ่วงน้ำหนักเท่ากันในทุกมิติคือ 25% ของทั้ง 4 มิติ ในมิติด้านสุขภาพและสวัสดิภาพเด็ก มีตัวชี้วัดสองตัวในแต่ละมิติ กำหนดให้ตัวชี้วัดแต่ละตัวมีค่าถ่วงน้ำหนักเท่ากัน (12.5%) ส่วนในมิติมาตรฐานความเป็นอยู่ซึ่งประกอบไปด้วยห้าตัวชี้วัด จึงกำหนดให้ตัวชี้วัดแต่ละตัวมีค่าถ่วงน้ำหนักเท่ากันที่ 5% สุดท้ายคือมิติด้านการศึกษาซึ่งมีเพียงตัวชี้วัดเดียว จึงกำหนดให้ตัวชี้วัดมีค่าถ่วงน้ำหนักเท่ากับ 25%

ตารางที่ 2.1 มิติ ตัวชี้วัด เกณฑ์ความขัดสน และค่าถ่วงน้ำหนักของ MPI เด็กในประเทศไทย

มิติ	ตัวชี้วัด	เกณฑ์ความขัดสน เด็กขัดสนถ้า ...	ถ่วงน้ำหนัก (ร้อยละ)
การศึกษา	การเรียนรู้	อายุต่ำกว่า 3 ขวบและไม่มีหนังสืออ่านอย่างน้อย 1 เล่ม หรืออายุ 3-4 ขวบแต่ไม่ได้ทำกิจกรรม 4 กิจกรรมหรือมากกว่าจากทั้งหมด 7 กิจกรรมร่วมกับผู้ดูแลหลัก หรืออายุมากกว่า 4 ขวบและไม่ได้เข้าโรงเรียน	25
สวัสดิภาพเด็ก	การคุ้มครองเด็ก	อายุน้อยกว่า 1 ขวบและไม่ได้จดทะเบียนเกิด หรือ อายุ 2 ขวบถึง 14 ปีและอาศัยอยู่ในครัวเรือนที่เด็กถูกทำร้ายทางร่างกายอย่างรุนแรง หรือ อายุ 15 ถึง 17 ปีและสมรสหรือเคยสมรส	12.5
	สภาพความเป็นอยู่	อายุต่ำกว่า 5 ขวบและถูกทิ้งให้อยู่คนเดียวมากกว่าหนึ่งชั่วโมงในหนึ่งวันหรือมากกว่าในสัปดาห์ก่อนการสำรวจ หรือถูกดูแลโดยเด็กอีกคนมากกว่าหนึ่งชั่วโมงในหนึ่งวันหรือมากกว่า หรืออายุมากกว่า 5 ขวบและอาศัยอยู่ในครัวเรือนที่ไม่มีทั้งพ่อและแม่	12.5
มาตรฐาน ความเป็นอยู่	สภาพที่อยู่อาศัย	ที่อยู่อาศัยที่พื้นเป็นดิน/ทราย/เศษไม้/หรือวัสดุอื่น หรือหลังคาเป็นหญ้าคา/ใบไม้/หรือเศษไม้หรือวัสดุอื่น หรือฝ้ายบ้านทำด้วยวัสดุหวาย/ไม้ปาล์ม/ ต้นไม้/ไม้ไผ่กับโคลน/ไม้อัด/เศษไม้/ไม้ที่ไขแล้ว/หรืออื่น ๆ	5
	เชื้อเพลิงทำอาหาร	อาศัยในครัวเรือนที่ใช้เชื้อเพลิงแข็ง และทำอาหารภายในบริเวณที่อาศัย	5

มิติ	ตัวชี้วัด	เกณฑ์ความขัดสน เด็กขัดสนถ้า ...	ถ่วงน้ำหนัก (ร้อยละ)
มาตรฐาน ความเป็นอยู่	ทรัพย์สิน	เด็กอยู่ในครัวเรือนที่ไม่ได้เป็นเจ้าของสิ่งของ ชิ้นเล็กอย่างน้อย 4 ชิ้น (วิทยุ โทรทัศน์ ตู้เย็น เครื่องปรับอากาศ จักรยาน และโทรศัพท์) และ ไม่มีรถยนต์ หรือเรือ หรือรถจักรยานยนต์	5
	บัญชีธนาคาร	เด็กอยู่ในครัวเรือนไม่มีบัญชีธนาคาร	5
	น้ำดื่มที่สะอาด	เด็กอยู่ในครัวเรือนที่แหล่งน้ำดื่มหลักไม่ได้มา จากแหล่งที่ปลอดภัย	5
สุขภาพ	โภชนาการ	เด็กอายุต่ำกว่า 6 เดือนและไม่ได้ดื่มนมแม่ หรือ เด็กอายุ 6 เดือนถึงต่ำกว่า 5 ขวบอยู่ในสภาวะ ผอมลีบหรือเตี้ยแคระแกร็น หรืออายุมากกว่า 5 ขวบ อยู่ในครัวเรือนที่ไม่ได้ใช้เกลือที่มีไอโอดีน	12.5
	การป้องกันสุขภาพ	เด็กอายุต่ำกว่า 5 ขวบไม่ได้รับวัคซีนครบตาม เกณฑ์ของอายุ หรือเด็กในกลุ่มอายุ 5 ถึง 14 ปี ถ้าครัวเรือนไม่มีสถานที่ล้างมือ หรือเด็กที่อายุ 15 ถึง 17 ปีไม่ได้รับการศึกษาด้านเพศศึกษา	12.5

2.2.3 ความขัดสนและเกณฑ์ความยากจน

การใช้เกณฑ์ในการแบ่งเพื่อตัดสินว่าเด็กจะขัดสนหรือไม่และตัดสินว่าเด็กจะมีความยากจนหรือไม่ (ก) เกณฑ์ความยากจน เฉพาะสำหรับตัวชี้วัด (เกณฑ์ความขัดสน) คือเด็กจะถูกระบุว่าขัดสนในแต่ละตัวชี้วัดนั้นถ้าผลสัมฤทธิ์ของเขาอยู่ต่ำกว่าเกณฑ์ และ (ข) เกณฑ์ความขัดสนข้ามตัวชี้วัด (หรือเกณฑ์ความยากจน) ที่กำหนดสัดส่วนขั้นต่ำของความขัดสนในด้านต่าง ๆ (หรือคะแนนความขัดสน) ที่จำเป็นสำหรับการพิจารณาว่าเด็กมีความยากจนหรือไม่ โดยสำหรับประเทศไทยได้กำหนดเกณฑ์ ความยากจนไว้ที่ 25% หรือหนึ่งมิติ ดังนั้นในการพิจารณาว่าเด็กคนหนึ่งจะมีความยากจนหรือไม่ เด็กคนนั้นจะต้องขัดสน อย่างน้อยในหนึ่งมิติเต็ม หรือมีผลรวมของตัวชี้วัดถ่วงน้ำหนักแล้วเท่ากับ 25% หรือมากกว่า ในบริบทนี้การที่เด็กคนหนึ่ง จะถูกพิจารณาว่ามีความยากจนหรือไม่ เขาอาจจะขัดสนในตัวชี้วัดต่าง ๆ จากหลาย ๆ มิติ หรือขัดสนในหนึ่งหรือสองตัวชี้วัด จากมิติเดียวกันก็ได้

2.3. ชุดข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา: การสำรวจสถานการณ์เด็กและสตรี MICS ในปี 2558/59

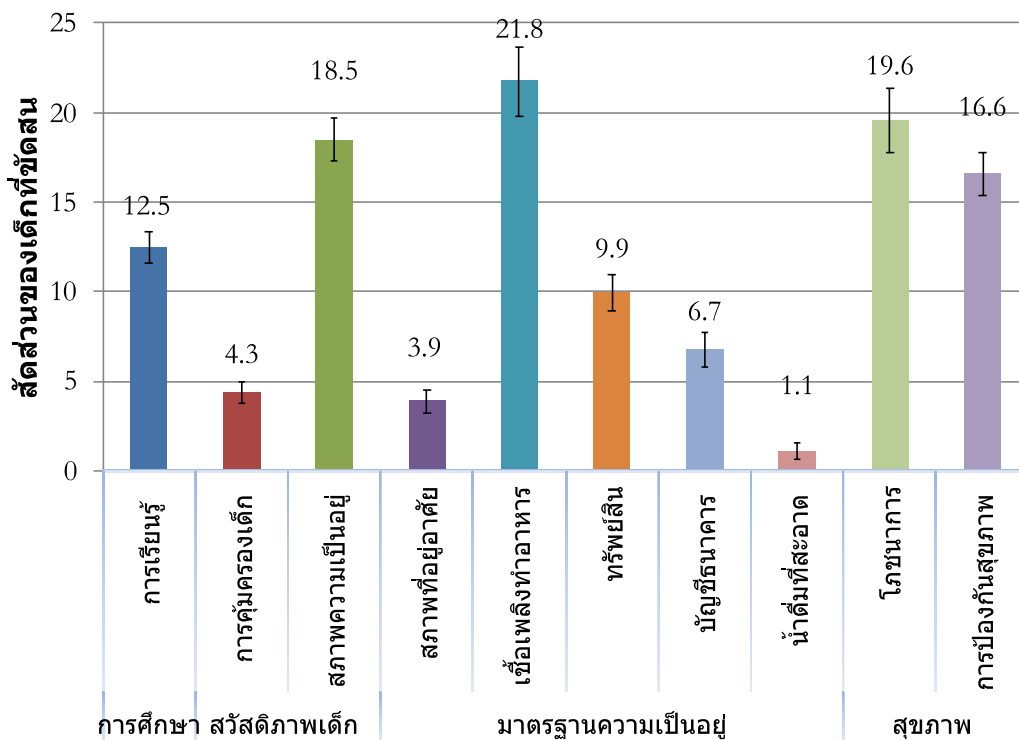
ข้อมูลที่ใช้ในการคำนวณ MPI ของเด็กในประเทศไทย ได้มาจากข้อมูลการสำรวจสถานการณ์เด็กและสตรีในประเทศไทย พ.ศ. 2558-2559 (MICS 2558/59) ที่ได้ทำการสำรวจในช่วงเดือนพฤศจิกายน 2558 ถึงเดือนมีนาคม 2559 ดำเนินการโดย สำนักงานสถิติแห่งชาติ โดยผลการสำรวจ MICS 2558/59 ให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์เด็กและสตรีในประเทศไทย และรายงานนี้มีการใช้ข้อมูล MICS 2548/49 และ MICS 2555 เพิ่มเติมด้วยเพื่อช่วยในการเปรียบเทียบข้อมูลตามช่วงเวลา และการดูแลแนวโน้มต่าง ๆ

MICS 2558/59 ออกแบบมาให้สามารถให้ข้อมูลในระดับประเทศ หรือจำแนกแบ่งตามพื้นที่เขตเมืองและเขตชนบท และภาคต่าง ๆ ได้ทั้งห้าภาคได้แก่ กรุงเทพมหานคร ภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ และการสำรวจนี้ยังมีข้อมูลการประมาณการระดับบุคคลสำหรับ 14 จังหวัดด้วย โดย MICS ในปี 2558/59 ได้ทำการสำรวจครัวเรือนทั้งหมดจำนวน 28,652 ครัวเรือน โดยมีผู้หญิงที่อายุระหว่าง 15-49 ปี จำนวน 25,614 คน และมีผู้ชายอายุระหว่าง 15-49 ปี จำนวน 23,183 คน และมีเด็กที่อายุน้อยกว่า 5 ขวบจำนวน 12,250 คน สำหรับการสัมภาษณ์รายบุคคลกับผู้หญิง ผู้ชายและเด็กอายุต่ำกว่า 5 ขวบ มีอัตราการตอบแบบสำรวจอยู่ที่ 96%, 95.6%, และ 97% ตามลำดับ

2.4 ระดับความขัดสนในแต่ละตัวชี้วัดของ MPI ของเด็ก

ร้อยละของเด็กที่ยากจนของแต่ละตัวชี้วัด แสดงได้จากสัดส่วนของเด็กที่ขัดสนในแต่ละตัวชี้วัด ไม่ว่าจะเด็กจะมีสถานะความยากจนหรือไม่ ภาพที่ 2.1 แสดงความขัดสนที่สูงที่สุดของเด็กในประเทศไทย โดยมีตัวชี้วัดเชื้อเพลิงทำอาหาร (มีเด็ก 21.8% ขัดสนในตัวชี้วัดนี้) ตัวชี้วัดโภชนาการ (19.6%) ตัวชี้วัดสภาพความเป็นอยู่ (18.5%) ตัวชี้วัดการป้องกันสุขภาพ (16.6%) และตัวชี้วัดการเรียนรู้ (12.5%) ซึ่งสามารถบ่งชี้ว่าเด็กในประเทศไทยส่วนหนึ่งอาศัยอยู่ในครัวเรือนที่ใช้เชื้อเพลิงชนิดแข็งในการทำอาหาร หรือไม่ได้รับโภชนาการที่ถูกต้องตามช่วงวัย หรืออยู่ในครัวเรือนที่เด็กถูกทิ้งให้อยู่ตามลำพัง หรือไม่ได้อาศัยอยู่กับพ่อแม่ และพบว่าตัวชี้วัดบางตัวมีอัตราความขัดสนที่ต่ำกว่าตัวอื่น เช่นในกรณีตัวชี้วัดที่มีอัตราความขัดสนต่ำที่สุดคือการเข้าถึงน้ำดื่มที่สะอาด (1.1%) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าในระดับประเทศมีสัดส่วนเด็กเพียงเล็กน้อยที่มีความขัดสนในตัวชี้วัดนี้ และพบว่ามีเด็ก 3.9% ที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่ใช้วัสดุที่ไม่เหมาะสมสำหรับสร้างเป็นที่อยู่อาศัย และมีเด็ก 4.3% ที่ขัดสนในตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับความคุ้มครองเด็ก

ภาพที่ 2.1 ความขัดสนในแต่ละตัวชี้วัดของ MPI ในปี 2558/59

ที่มา: OPHI คำนวณจากข้อมูลการสำรวจ MICS 2558/2559

บทที่ 3 ผลการศึกษา

บทนี้นำเสนอผลการศึกษที่ได้จากคำนวณ MPI ของเด็กในประเทศไทยจากฐานข้อมูลการสำรวจ MICS 2558/59 โดยในครั้งแรกเป็นการนำเสนอผล MPI ของเด็ก และอัตราความยากจนรวมทั้งความรุนแรงของความยากจนในเด็ก จากนั้นเป็นการเสนอผลการจำแนกตามพื้นที่เขตชนบท เขตเมือง ภูมิภาคและรายจังหวัดเฉพาะ 14 จังหวัด ในส่วนที่สามจะนำเสนอการทดสอบความคงทน (Robustness) ของตัวเลือกว่าถ่วงน้ำหนักและเกณฑ์ความขัดสนระดับต่าง ๆ ตามด้วยการวิเคราะห์เด็กกลุ่มอายุต่าง ๆ และลักษณะต่าง ๆ ของรายบุคคล ในส่วนสุดท้ายเป็นการวิเคราะห์ความยากจนของเด็กตามลักษณะของสมาชิกในครัวเรือน โดยบทนี้แบ่งเนื้อหาออกเป็นตามหัวข้อดังนี้:

- 3.1. ผลการศึกษาที่สำคัญจาก MPI ของเด็กในประเทศไทย
- 3.2. ผลการศึกษาจำแนกข้อมูลตามเขตชนบทและเขตเมือง ภาคและ 14 จังหวัด
- 3.3. ผลการศึกษาจำแนกตามกลุ่มอายุ และลักษณะสำคัญของรายบุคคล และรายครัวเรือนอื่น ๆ
- 3.4. ผลการศึกษาจำแนกตามลักษณะที่สำคัญของสมาชิกอื่น ๆ ในครัวเรือน
- 3.5. การวิเคราะห์ความคงทน (Robustness)

3.1 ผลการศึกษาที่สำคัญจาก MPI ของเด็กในประเทศไทย

ตารางที่ 3.1 แสดง MPI ของเด็กในประเทศไทย ปี 2558/59 รวมทั้งร้อยละของเด็กที่ยากจน (หรือสัดส่วนของเด็กที่ระบุว่ามีความยากจนหลายมิติ หรือค่า H) และค่าความรุนแรงของความยากจน (หรือสัดส่วนเฉลี่ยของตัวชี้วัดแบบถ่วงน้ำหนักที่ได้ที่ยากจนมีความขัดสน หรือค่า A) ดังที่ปรากฏในตาราง พบว่ามีสัดส่วนของเด็กที่ยากจน 21.5% ในช่วงความเชื่อมั่น 95% ดังที่แสดงในตาราง ค่าในช่วงความเชื่อมั่น 95% หมายความว่าค่าสัดส่วนของเด็กที่แท้จริงมีอยู่ในช่วงระหว่าง 20.3% ถึง 22.7%

ค่าเฉลี่ยความรุนแรงของความยากจน ที่สะท้อนได้จากสัดส่วนของความขัดสนที่เด็กยากจนแต่ละคนประสบโดยเฉลี่ยคิดเป็น 34.7% ซึ่งหมายถึงว่าเด็กที่ยากจนแต่ละคน โดยเฉลี่ยแล้วพบว่ามี ความขัดสน 1.5 มิติ

ค่าดัชนี MPI ของเด็ก คำนวณได้จากการคูณกันของ ร้อยละของเด็กที่ยากจน และ ความรุนแรงของความยากจน ซึ่งพบว่าได้ค่าที่ 0.075 หมายถึงว่าเด็กที่ยากจนหลายมิติในประเทศไทยประสบกับความขัดสนที่ 7.5% ของความขัดสนทั้งหมด (หากเด็กทุกคนมีความยากจนหลายมิติและขัดสนในทุกตัวชี้วัด ค่า MPI เท่ากับ 100 %).

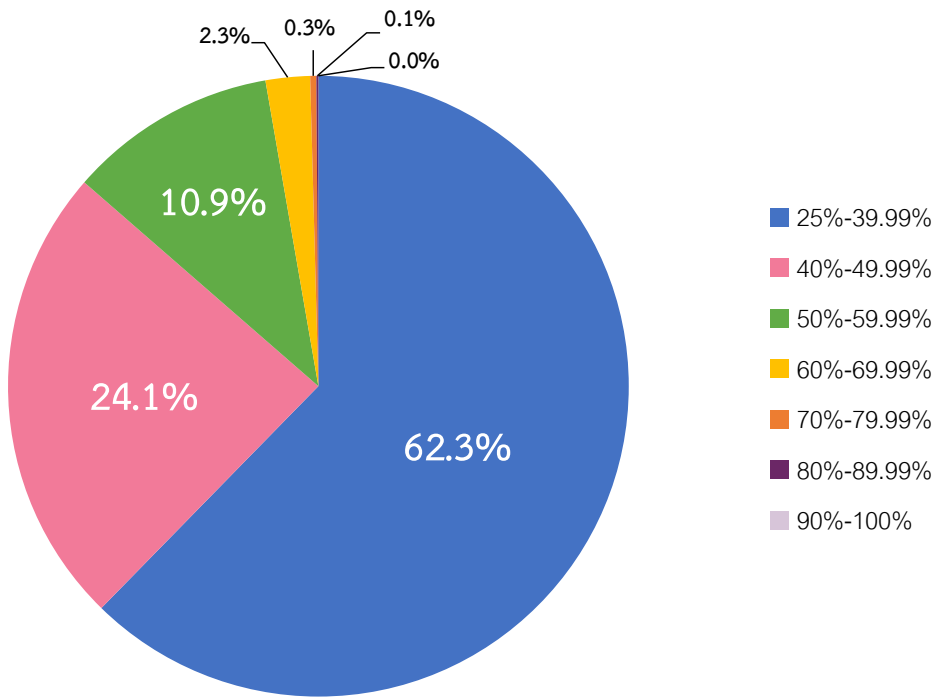
ตารางที่ 3.1 ร้อยละของเด็กที่ยากจน ความรุนแรง และ MPI ของเด็ก ในปี 2558/59

เกณฑ์ความขัดสน	ดัชนี	ค่า	ช่วงความเชื่อมั่น (95%)	
25%	ดัชนีความยากจนหลายมิติของเด็ก	0.075	0.070	0.079
	สัดส่วนของเด็กที่ยากจน (H, %)	21.5%	20.3%	22.7%
	ความรุนแรง (A, %)	34.7%	34.2%	35.2%

ที่มา: OPHI คำนวณจากข้อมูลการสำรวจ MICS 2558/2559

ภาพที่ 3.1 แสดงการกระจายตัวของความรุนแรงของความยากจนในกลุ่มเด็กที่ยากจน พบว่าจาก 2 ใน 3 (หรือ 63%) ของเด็กยากจนในประเทศไทยอยู่ในกลุ่มระดับที่มีความรุนแรงต่ำที่สุด คืออยู่ในช่วง 25% - 40% ของผลรวมตัวชี้วัดแบบถ่วงน้ำหนัก และ 87% ของเด็กที่ยากจนมีค่าความขัดสนน้อยกว่า 50% ของผลรวมตัวชี้วัดแบบถ่วงน้ำหนัก ดังนั้น การแก้ไขปัญหาความยากจนของเด็กสามารถทำได้ง่าย เนื่องจากเด็กที่ยากจนเกือบทั้งหมดอยู่ใกล้ขอบเส้นความยากจน โดยเด็กที่ยากจนประมาณ 2.5% เท่านั้นที่ประสบกับความรุนแรงของความยากจนมากกว่า 60%

ภาพที่ 3.1 ระดับความรุนแรงของความยากจนในเด็กที่ยากจน ในปี 2558/59

ที่มา: OPHI คำนวณจากข้อมูลการสำรวจ MICS 2558/2559

3.2 การจำแนกข้อมูลตามเขตชนบทและเขตเมือง ภาค และ 14 จังหวัด

เพื่อให้เข้าใจการกระจายตัวของความยากจนทั่วประเทศไทย ข้อมูลต่อไปนี้แสดงการจำแนกผลที่ได้ตามระดับของความยากจนในพื้นที่เขตเมืองและเขตชนบท และรายภาค โดยในตารางที่ 3.2 แสดงค่า MPI ของเด็ก ร้อยละของเด็กที่ยากจน ความรุนแรงของความยากจน จำแนกตามพื้นที่ในเขตเมืองและเขตชนบท พบว่าร้อยละของเด็กที่ยากจนในพื้นที่เขตชนบทมีค่าสูงกว่าร้อยละของเด็กที่ยากจนในเขตเมือง โดยมีค่าอยู่ที่ 23% และ 19% ตามลำดับ ภาพที่ 3.2 เปรียบเทียบการกระจายตัวของคนจนและประชากรโดยรวมจำแนกตามพื้นที่ เห็นได้ว่าการกระจายตัวของความยากจนของเด็กในพื้นที่เขตชนบทและเขตเมืองมีลักษณะคล้ายคลึงกับการกระจายตัวของประชากรโดยรวมทั้งในทั้งสองเขต อย่างไรก็ตามในเขตชนบทมีจำนวนของเด็กที่มีความยากจนหลายมิติมากกว่า คือในขณะที่เขตชนบทมีประชากรเด็กเป็นสัดส่วน 60% ของประชากรเด็กโดยรวมทั่วประเทศ แต่มีเด็กที่ยากจนหลายมิติเป็นสัดส่วนถึง 64% ของเด็กที่ยากจนหลายมิติทั้งหมด ข้อมูลนี้เสนอแนะว่าการดำเนินนโยบายเพื่อลดความยากจนหลายมิติและความขัดสนในประเทศไทยควรพิจารณามุ่งเน้นดำเนินมาตรการและโครงการต่าง ๆ เพื่อลดความยากจนและความขัดสนของเด็กที่อาศัยอยู่ในเขตชนบทเป็นหลัก

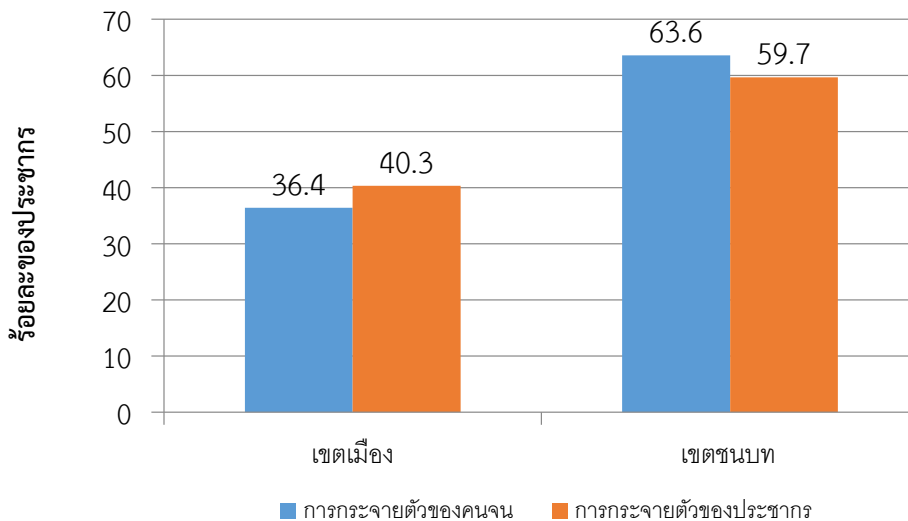

ตารางที่ 3.2 MPI ของเด็ก จำแนกตามพื้นที่เขตชนบทและเขตเมือง ในปี 2558/59

ดัชนี	เขตเมือง สัดส่วน ประชากร (%)	ค่าที่ได้	ช่วงความเชื่อมั่น (95%)		เขตชนบท สัดส่วน ประชากร (%)	ค่าที่ได้	ช่วงความเชื่อมั่น (95%)	
			ต่ำ	สูง			ต่ำ	สูง
ดัชนีความยากจนหลายมิติ		0.066	0.060	0.073		0.080	0.074	0.086
สัดส่วนของเด็กที่ยากจน (H, %)	40.3	19.4%	17.6%	21.3%	59.7	22.9%	21.3%	24.5%
ความรุนแรง (A, %)		34.1%	33.3%	34.9%		35.1%	34.4%	35.7%

ที่มา: OPHI คำนวณจากข้อมูลการสำรวจ MICS 2558/2559

ภาพที่ 3.2 การกระจายตัวของคนจนและประชากรโดยรวมจำแนกตามพื้นที่เขตเมืองและเขตชนบทในปี 2558/59

ที่มา: OPHI คำนวณจากข้อมูลการสำรวจ MICS 2558/2559

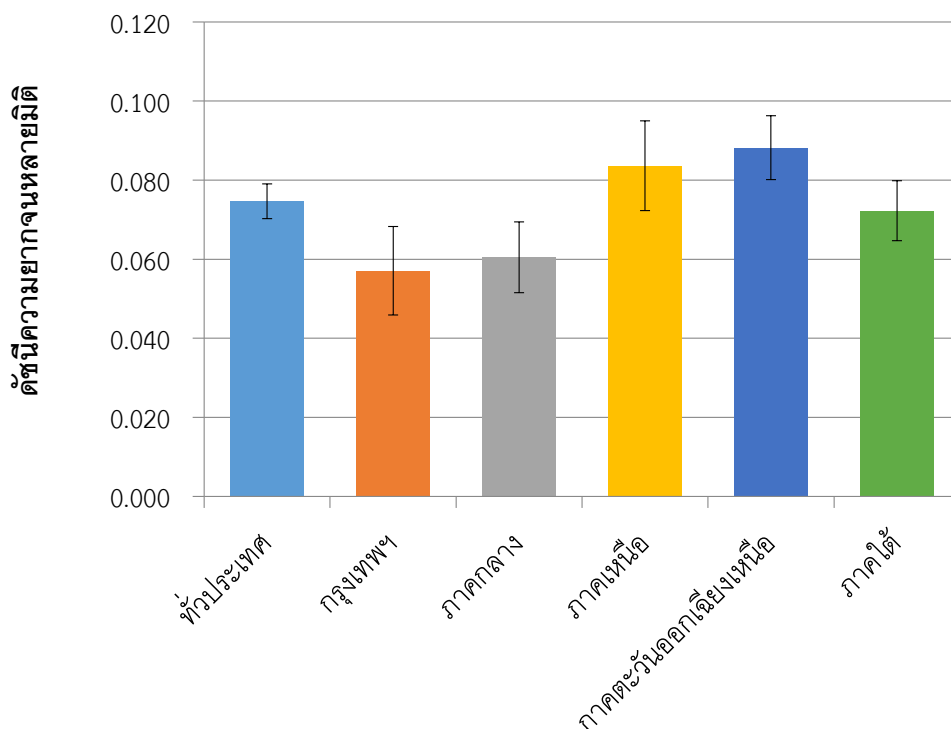
ตารางที่ 3.3 แสดงผลการคำนวณค่า MPI ของเด็ก ร้อยละของเด็กที่ยากจน และความรุนแรงของความขัดสนจำแนกตามภาค ผลการศึกษา ที่พบคือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีระดับค่า MPI ของเด็กสูงที่สุด และมีร้อยละของเด็กจน (H) สูงที่สุด ส่วนความรุนแรงของความขัดสนในเด็กสูงที่สุดพบในภาคเหนือ ภาพที่ 3.3 แสดงค่า MPI ของเด็กในแต่ละภาค แม้มีความทับซ้อนกันของช่วงความเชื่อมั่น แต่ไม่พบว่ามีค่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญระหว่างระดับความยากจนของเด็กในทุกภาค อย่างไรก็ตามอาจสรุปได้ว่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือเป็นภาคที่ยากจนที่สุดในประเทศโดยนับจากจำนวนเด็กจนและความรุนแรงของความขัดสนในเด็ก

ตารางที่ 3.3 ความยากจนหลายมิติ จำแนกตามภาค ในปี 2558/59

ภูมิภาค	สัดส่วนประชากร (%)	ดัชนีความยากจนหลายมิติ			สัดส่วนของเด็กที่ยากจน (H, %)			ความรุนแรง (A, %)			จำนวนเด็กยากจนทั้งหมด
		ค่า	ช่วงความเชื่อมั่น (95%)		ค่า	ช่วงความเชื่อมั่น (95%)		ค่า	ช่วงความเชื่อมั่น (95%)		
ทั่วประเทศ	100.0%	0.075	0.070	0.079	21.5%	20.3%	22.7%	33.0%	34.2%	35.2%	4,472
กรุงเทพมหานคร	9%	0.057	0.046	0.068	17.3%	14.0%	20.6%	33.0%	31.3%	34.8%	322
ภาคกลาง	27%	0.060	0.052	0.069	17.6%	15.0%	20.2%	34.4%	33.1%	35.7%	995
ภาคเหนือ	16%	0.084	0.072	0.095	23.2%	20.5%	25.9%	36.1%	34.7%	37.5%	784
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	32%	0.088	0.080	0.096	25.6%	23.3%	27.8%	34.5%	33.7%	35.2%	1,702
ภาคใต้	16%	0.072	0.065	0.080	20.6%	18.5%	22.7%	35.1%	34.2%	35.9%	669

ที่มา: OPHI คำนวณจากข้อมูลการสำรวจ MICS 2558/2559

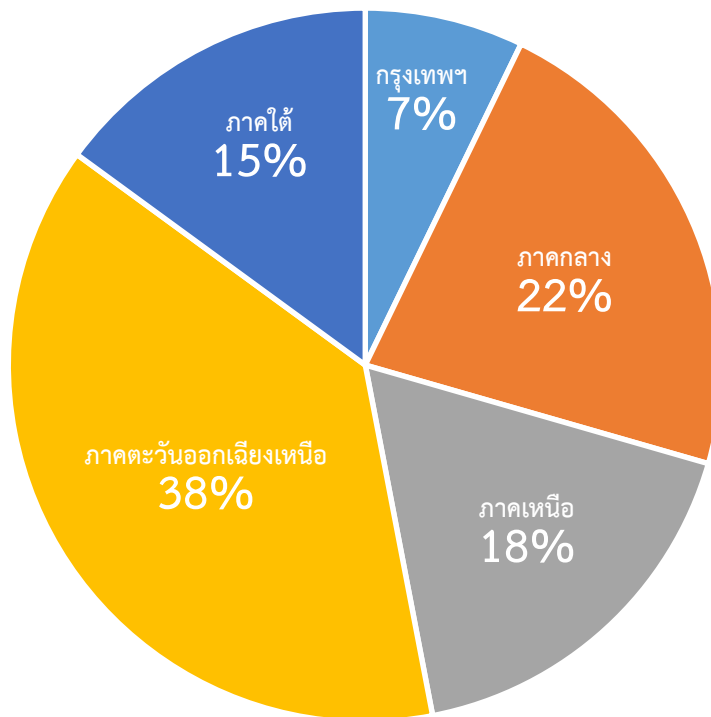
ภาพที่ 3.3 MPI ของเด็กจำแนกตามรายภูมิภาค ในปี 2558/59

ที่มา: OPHI คำนวณจากข้อมูลการสำรวจ MICS 2558/2559

ภาพที่ 3.4 แสดงการกระจายตัวของจำนวนเด็กที่มีความยากจนหลายมิติในแต่ละภาคจากทั้งหมด 5 ภาค ข้อมูลนี้มีความสำคัญเพราะว่าค่าต่าง ๆ ขึ้นอยู่กับขนาดของประชากรในแต่ละภาค จำนวนเด็กที่ยากจนหลายมิติอาศัยอยู่ในภาคที่จึ้นน้อยกว่าอาจจะมีจำนวนมากกว่าในภาคที่จึ้นมากกว่าก็ได้ ซึ่งผลการศึกษาพบว่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นพื้นที่ที่มีจำนวนเด็กที่ยากจนหลายมิติมากที่สุด (38%) แม้ว่าภาคกลางจะเป็นภาคที่มีระดับความยากจนหลายมิติของเด็กในระดับที่ต่ำ แต่ก็พบว่ามีความยากจนหลายมิติอาศัยอยู่ถึง 22% ของเด็กที่ยากจนหลายมิติทั้งหมดทั่วประเทศ จากข้อมูลดังกล่าวจึงควรให้ความสำคัญเร่งด่วนเพื่อการลดความยากจนในประเทศไทยโดยการเจาะกลุ่มเด็กที่อาศัยอยู่ในเขตชนบท โดยเฉพาะภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือ อย่างไรก็ตามแม้ว่าภาคกลางจะไม่ได้มีส่วนความยากจนหลายมิติของเด็กมากที่สุด แต่ก็มีจำนวนกลุ่มเด็กที่ขัดสนและยากจนหลายมิติอาศัยอยู่มาก ดังนั้นควรวางนโยบายการพัฒนาที่เน้นการลดจำนวนเด็กที่ยากจนหลายมิติในภาคนี้

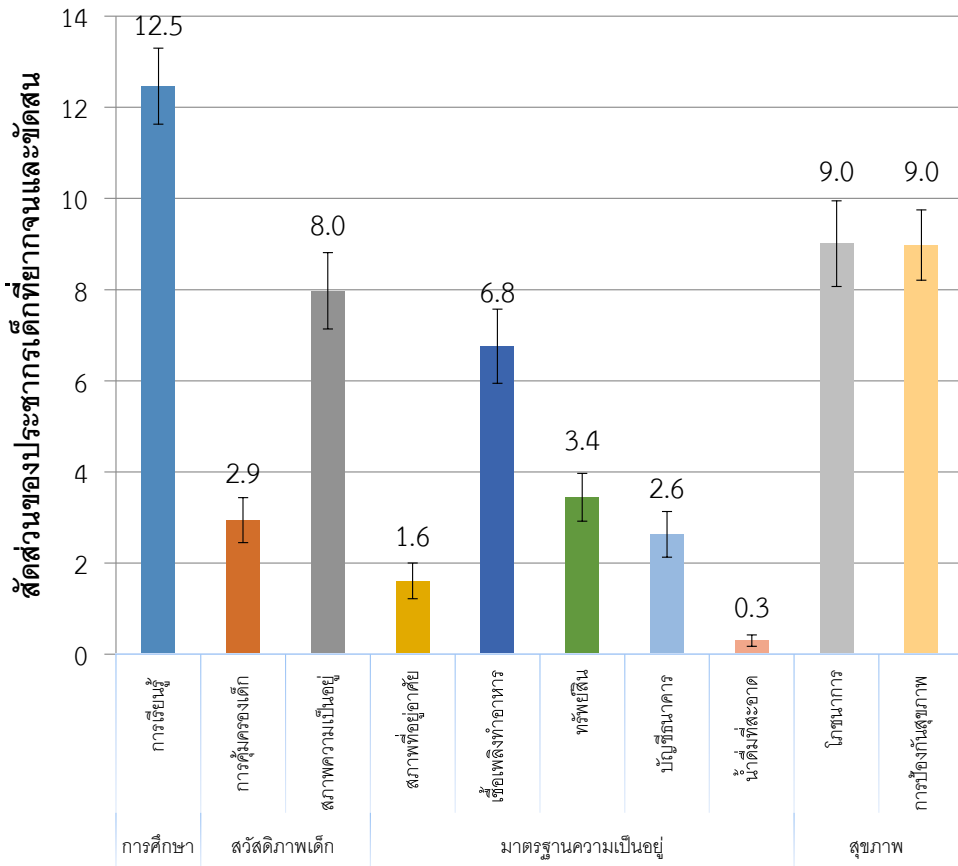
ภาพที่ 3.4 การกระจายตัวของจำนวนเด็กที่ยากจนหลายมิติ จำแนกตามรายภาค ในปี 2558/59

ที่มา: OPHI คำนวณจากข้อมูลการสำรวจ MICS 2558/2559

การระบุความขัดสนหลักที่ทำให้เกิดความยากจนของเด็กในประเทศไทย และแนวทางการแก้ไขนั้น จำเป็นจะต้องทำการจำแนก MPI ของเด็กออกเป็นรายตัวชี้วัด และตรวจสอบองค์ประกอบของตัวชี้วัดนั้น โดยสัดส่วนของเด็กยากจนในตัวชี้วัดหนึ่งอาจจะสะท้อนถึงสัดส่วนของเด็กที่มีอายุ 0-17 ปีที่มีความยากจนหลายมิติ และขัดสนในตัวชี้วัดนั้นด้วย ดังนั้นค่า MPI ของเด็กยังสามารถคำนวณได้จากผลรวมทั้งหมดของสัดส่วนเด็กยากจนแบบถ่วงน้ำหนัก ซึ่งการลดค่าสัดส่วนเด็กยากจนจะส่งผลถึงการลดลงของค่า MPI ของเด็กด้วยเช่นกัน ภาพที่ 3.5 แสดงว่าค่าความขัดสนที่มากที่สุดคือตัวชี้วัดเรื่องการเรียนรู้ (12.5%) หมายความว่า มีเด็ก 12.5% ของเด็กทั้งหมด มีความยากจนหลายมิติ และไม่มีหนังสืออยู่ที่บ้าน (อายุ 0-2 ขวบ) หรือ ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ (อายุ 3-4 ขวบ) หรือ ไม่ได้เข้าโรงเรียน (อายุ 5-17 ปี) นอกจากนี้พบว่า มีเด็ก 9.0% ที่ยากจนและขัดสนในตัวชี้วัดด้านโภชนาการและการป้องกันสุขภาพ (การได้รับวัคซีนในเด็ก 0-4 ขวบ, การล้างมือของเด็ก 5-14 ปี และการเรียนรู้เรื่องเพศศึกษาของเด็กอายุ 15-17 ปี) และพบว่า มีเด็กที่ยากจนและขัดสนในตัวชี้วัดมาตรฐานการดำรงชีวิตที่ 8.0% ซึ่งหมายถึงเด็กเหล่านี้อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่ไม่มีพ่อแม่ หรือถูกเลี้ยงโดยเด็กคนอื่นหรืออยู่คนเดียวในทางตรงกันข้ามตัวชี้วัดที่มีสัดส่วนเด็กยากจนน้อยที่สุดคือตัวชี้วัดน้ำดื่มที่สะอาด (0.3%) และสภาพที่อยู่อาศัย (1.6%)

ภาพที่ 3.5 สัดส่วนเด็กที่ยากจน ในปี 2558/59

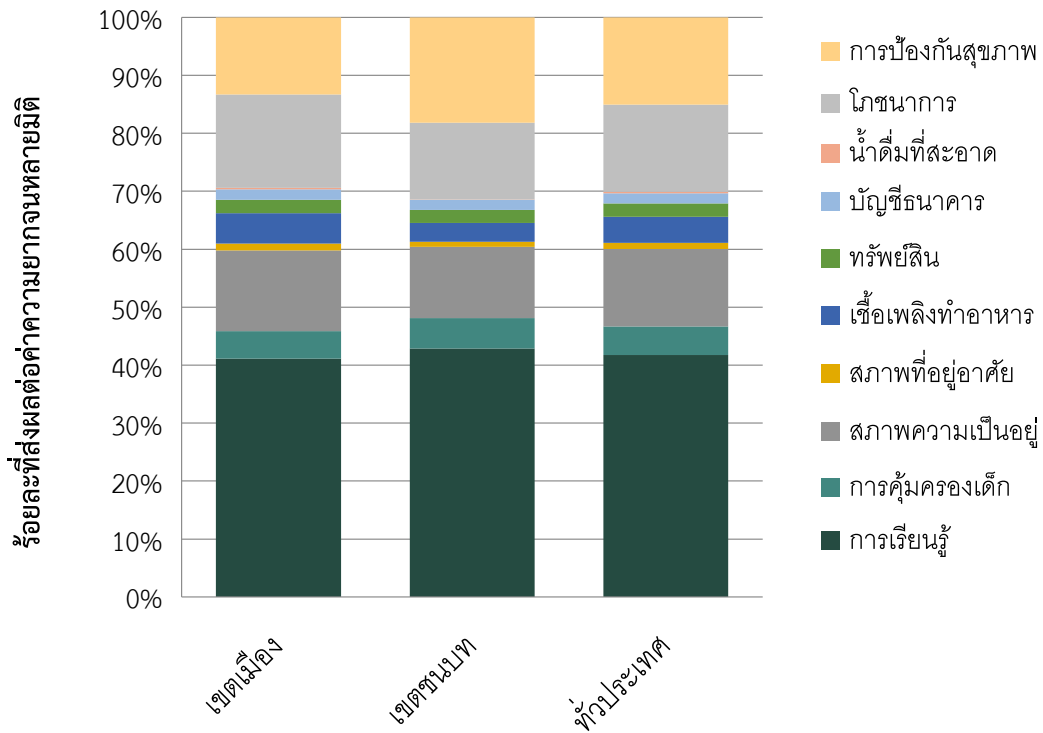
ที่มา: OPHI คำนวณจากข้อมูลการสำรวจ MICS 2558/2559

หากมอง MPI ของเด็กให้ลึกกลงไปในเรื่องสัดส่วนร้อยละที่ส่งผลต่อค่าความยากจนหลายมิติของตัวชี้วัดต่าง ๆ ทั้ง 10 ตัวชี้วัดทั้งในเขตชนบทและเขตเมือง รูปที่ 3.6 แสดงถึงสัดส่วนร้อยละการส่งผลถึงค่า MPI ของตัวชี้วัดแต่ละตัว โดยองค์ประกอบของ MPI เด็ก ในเขตชนบทและเขตเมือง¹⁰ โดยที่ค่าถ่วงน้ำหนักของทุกมิติทั้ง 4 มีค่าเท่ากัน และตัวชี้วัดด้านการศึกษา มีค่าถ่วงน้ำหนักเป็นสัดส่วนที่มากที่สุดของดัชนี MPI ดังนั้นจึงสามารถคาดได้ว่าตัวชี้วัดนี้จะมีสัดส่วนที่ส่งผลต่อค่าความยากจนมากที่สุด

ในด้านสัดส่วนร้อยละที่ส่งผลต่อค่า MPI เด็กของตัวชี้วัดทั้ง 10 ตัวนั้นพบว่า ความขัดสนในตัวชี้วัดการเรียนรู้มีสัดส่วนที่ส่งผลต่อค่า MPI สูงที่สุด (41.7%) ตามด้วยตัวชี้วัดโภชนาการ (15.1%) และการป้องกันสุขภาพ (15.0%) นอกจากนี้มิติด้านการศึกษายังเป็นมิติที่มีสัดส่วนร้อยละที่ส่งผลต่อค่า MPI มากที่สุด (41.7%) มากกว่ามิติด้านสุขภาพ (30.1%) มิติด้านสวัสดิภาพเด็ก (18.3%) และมิติด้านมาตรฐานความเป็นอยู่ (9.9%)

10 สัดส่วนของประชากรเด็กในเขตชนบทคือ 59.7% และเขตเมืองคือ 40.3%

ภาพที่ 3.6 ร้อยละที่ส่งผลต่อค่า MPI เด็กของแต่ละตัวชี้วัด ในพื้นที่เขตชนบทและเขตเมือง ในปี 2558/59

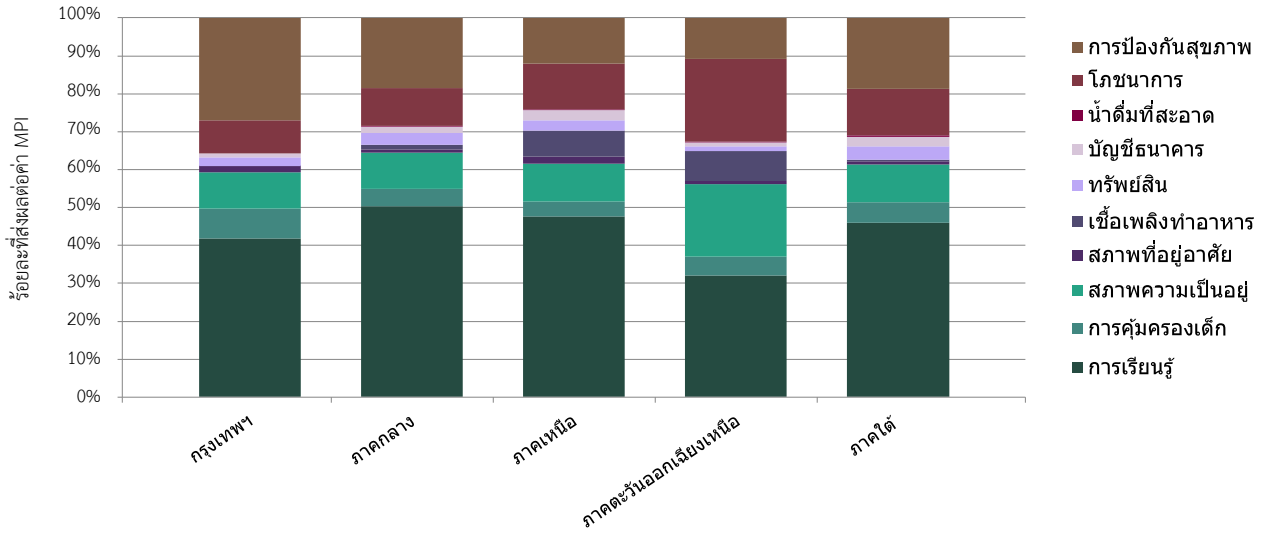

ที่มา: OPHI คำนวณจากข้อมูลการสำรวจ MICS 2558/2559

ร้อยละของแต่ละตัวชี้วัด จะส่งผลต่อค่า MPI เด็ก โดยพบว่าในพื้นที่เขตชนบทและเขตเมืองมีความคล้ายคลึงกัน แม้ว่าตัวชี้วัดการป้องกันสุขภาพส่งผลมากกว่าในเขตชนบท (18.1% เทียบกับ 13.3%) และตัวชี้วัดโภชนาการส่งผลมากกว่าในเขตเมือง (16.1% เทียบกับ 13.3%) ข้อมูลนี้ นำเสนอว่าความยากจนของเด็กในพื้นที่เขตชนบทและเขตเมืองมีรูปแบบองค์ประกอบที่คล้ายกัน และพบว่าความขัดสนที่ส่งผลมากที่สุดทั้งสองเขตคือมิติด้านการศึกษา ตามด้วยมิติความขัดสนด้านสุขภาพ (ตัวชี้วัดด้านโภชนาการในเขตเมือง และตัวชี้วัดด้านการป้องกันสุขภาพในเขตชนบท) ผลที่ได้เหล่านี้แสดงให้เห็นว่าเด็กในประเทศไทยแม้จะมีความขัดสนในมิติด้านมาตรฐานการดำรงชีวิต แต่สัดส่วนที่ส่งผลต่อความยากจนหลายมิติในเด็กมาจากตัวชี้วัดของมิติด้านสุขภาพและการศึกษาเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นนโยบายต่าง ๆ ที่สำคัญเร่งด่วนในการดำเนินการเพื่อลดความขัดสนควรให้ความสำคัญในตัวชี้วัดเหล่านี้

วิธีการ AF สามารถจำแนกกลุ่มย่อยและแบ่งมิติได้ ดังนั้นจึงสามารถคำนวณองค์ประกอบความยากจนหลายมิติของเด็กตามภาค นอกเหนือจากในระดับประเทศและตามพื้นที่เขตชนบทและเขตเมือง โดยพบว่ามีค่าความยากจนหลายมิติของเด็กที่แตกต่างกันไปตามแต่ละภาค ภาพต่อไปแสดงให้เห็นสัดส่วนที่ส่งผลต่อค่า MPI ของเด็กใน 5 ภาค และมีข้อค้นพบที่สำคัญคือ มิติด้านการศึกษาส่งผลต่อค่า MPI ของเด็กเป็นสัดส่วนที่มากที่สุดกว่า 40% ใน 4 ภาคจากทั้งหมด 5 ภาค (ยกเว้นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) โดยสัดส่วนที่ส่งผลต่อค่า MPI ของเด็กในมิติมาตรฐานความเป็นอยู่แตกต่างกันไปตามภาค โดยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีสัดส่วนที่ส่งผลต่อค่า MPI ของเด็กมากที่สุด ดังนั้นการวางนโยบายที่สำคัญเร่งด่วนควรเน้นการพัฒนามาตรฐานชีวิตความเป็นอยู่ของเด็ก

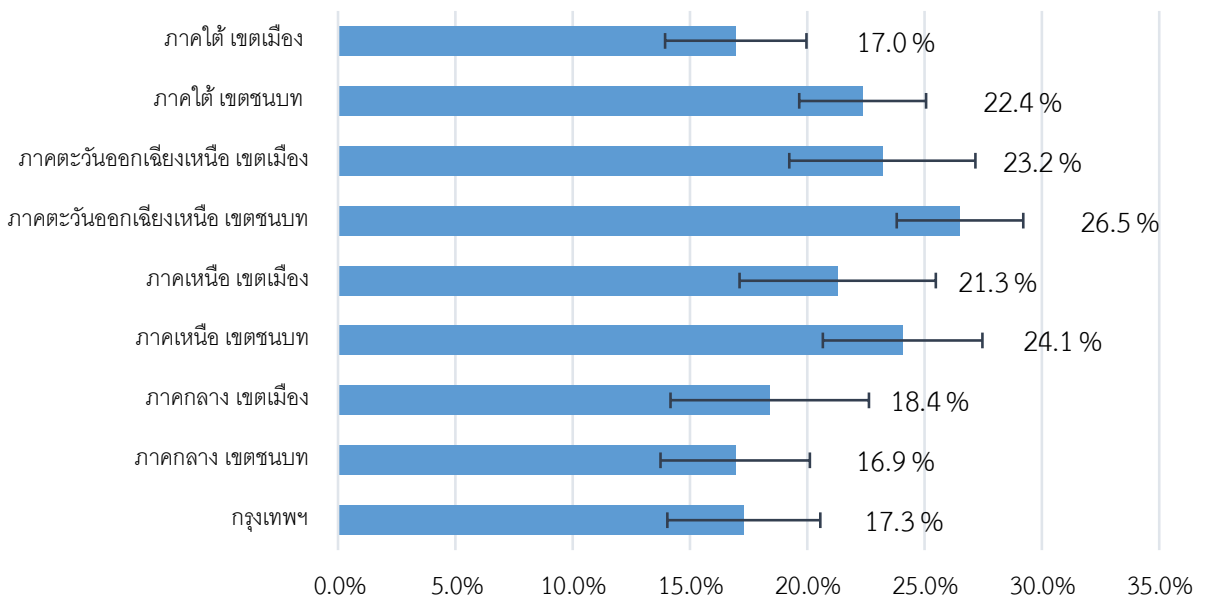
ภาพที่ 3.7 สัดส่วนที่ส่งผลต่อค่าความยากจนหลายมิติของเด็กในแต่ละตัวชี้วัดจำแนกตามภาค ในปี พ.ศ. 2558/59

ที่มา: OPHI คำนวณจากข้อมูลการสำรวจ MICS 2558/2559

การวิเคราะห์โดยจำแนกตามภาคสามารถทำได้ทั้งในเขตเมืองและเขตชนบท (ภาพที่ 3.8) จึงสามารถเปรียบเทียบความยากจนหลายมิติในเขตเมืองและชนบท คนไทยที่อาศัยอยู่ในเขตชนบทของภาคตะวันออกเฉียงเหนือยากจนสูงกว่ากลุ่มที่อาศัยอยู่ในเขตชนบทของภาคกลาง การเปรียบเทียบระหว่างเขตเมืองและเขตชนบทภาคใต้ พบว่าอัตราความยากจนในเขตชนบทมีค่าสูงกว่าในเขตเมืองถึง 5% ดังนั้น การดำเนินนโยบายควรเน้นในเรื่องความต้องการของเด็กที่อาศัยอยู่ในลักษณะที่อยู่อาศัยแบบต่าง ๆ ยกตัวอย่างเช่น รัฐบาลสามารถดำเนินกลยุทธ์หนึ่งเพื่อลดความยากจนและความขัดสนในเขตชนบทของภาคใต้ และใช้อีกกลยุทธ์หนึ่งในการแก้ปัญหาในพื้นที่เขตเมืองของภาคใต้

ภาพที่ 3.8 ร้อยละของเด็กที่ยากจนในแต่ละภาคจำแนกตามเขตเมืองและเขตชนบท Area, ในปี 2558/59

ที่มา: OPHI คำนวณจากข้อมูลการสำรวจ MICS 2558/2559

นอกจากการจำแนกตามลักษณะที่ผ่านมา การออกแบบแบบการสำรวจ MICS5 ทำให้มีข้อมูลที่สามารถวิเคราะห์ระดับของความยากจนหลายมิติและความขัดสนได้เพิ่มอีกใน 14 จังหวัด (บุรีรัมย์ ศรีสะเกษ ยโสธร กาฬสินธุ์ นครพนม แม่ฮ่องสอน ตาก ราชบุรี กาญจนบุรี สงขลา สตูล ปัตตานี ยะลา นราธิวาส) ดังที่แสดงไว้ใน ตารางที่ 3.4. จังหวัดเหล่านี้คิดเป็น 16% ของประชากรในประเทศไทยทั้งหมด

จากทั้ง 14 จังหวัด จังหวัดกาฬสินธุ์ มีร้อยละของเด็กที่ยากจนหลายมิติสูงสุด (40%) ตามด้วยจังหวัดปัตตานี (39.3%) และจังหวัดนครพนม (34.8%) แม่ฮ่องสอนและตากเป็นสองจังหวัดที่มีความรุนแรงของความขัดสนมากกว่า 40% หมายถึงว่าโดยเฉลี่ยแล้วเด็กที่อาศัยอยู่ในสองจังหวัดนี้ประสบกับความขัดสนสูงกว่าเด็กที่มีอายุ 0 – 17 ปี ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดอื่น ๆ ทั้ง 12 จังหวัด และพบว่าจังหวัดปัตตานีมีดัชนีความยากจนหลายมิติของเด็กสูงสุด (0.141) ดังแสดงไว้ในแผนที่ ภาพที่ 3.9.

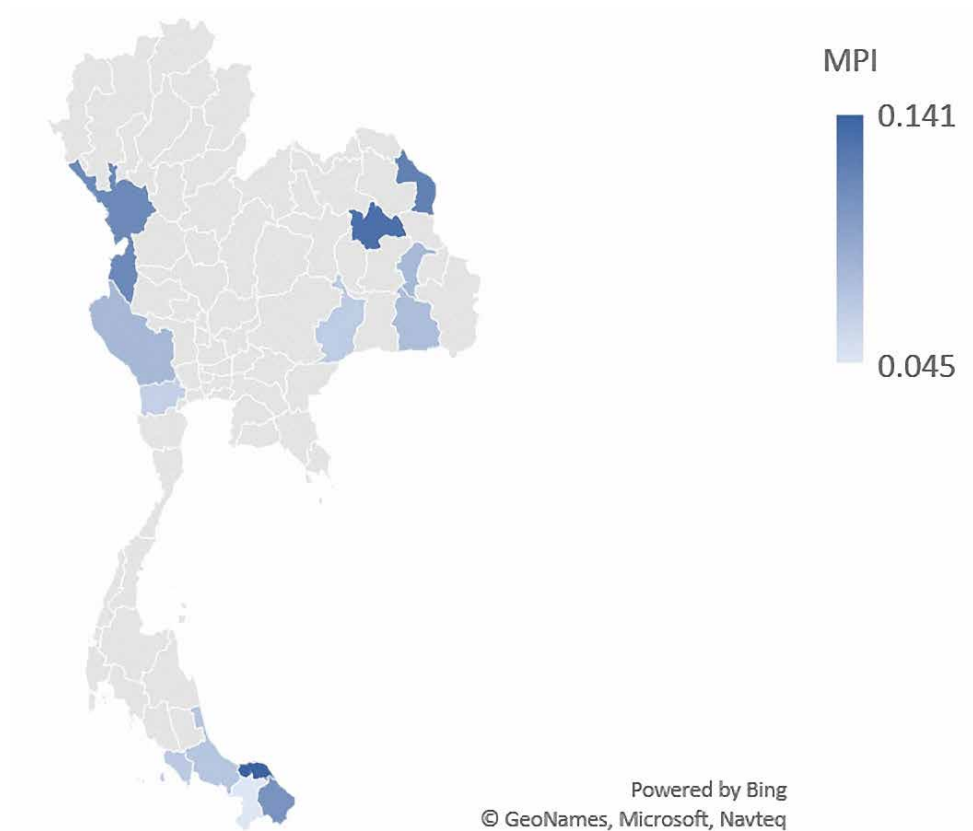
ตารางที่ 3.4 ความยากจนหลายมิติในระดับจังหวัด *, ในปี 2558/59

จังหวัด	สัดส่วนประชากร (%)	ค่าความยากจนหลายมิติของเด็ก			สัดส่วนของเด็กที่ยากจน (H, %)			ความรุนแรง (A, %)		
		ค่า	ช่วงความเชื่อมั่น (95%)		ค่า	ช่วงความเชื่อมั่น (95%)		ค่า	ช่วงความเชื่อมั่น (95%)	
ทั่วประเทศ	100.0%	0.075	0.070	0.079	21.5%	20.3%	22.7%	33.0%	34.2%	35.2%
บุรีรัมย์	2.1%	0.065	0.054	0.076	18.9%	20.3%	22.7%	34.4%	34.2%	35.2%
กาฬสินธุ์	1.1%	0.132	0.116	0.148	40.2%	17.8%	26.8%	32.8%	33.2%	37.8%
กาญจนบุรี	1.0%	0.080	0.067	0.093	24.1%	11.8%	24.4%	33.1%	31.8%	36.6%
แม่ฮ่องสอน	0.3%	0.101	0.073	0.128	24.8%	29.3%	40.3%	40.6%	32.7%	36.1%
นครพนม	1.0%	0.120	0.098	0.141	34.8%	35.6%	44.7%	34.4%	31.6%	34.0%
นราธิวาส	1.3%	0.107	0.090	0.123	28.5%	15.2%	21.4%	37.4%	34.7%	38.4%
ปัตตานี	1.3%	0.141	0.115	0.166	39.3%	17.1%	23.5%	35.7%	33.0%	36.4%
ราชบุรี	1.3%	0.062	0.037	0.087	18.1%	21.1%	35.7%	34.2%	38.0%	42.4%
สตูล	0.6%	0.067	0.055	0.079	18.3%	10.6%	16.1%	36.6%	31.4%	35.7%
ศรีสะเกษ	2.0%	0.076	0.063	0.089	21.0%	15.7%	22.1%	36.2%	33.0%	35.8%
สงขลา	2.2%	0.070	0.058	0.083	20.3%	20.3%	27.9%	34.7%	31.6%	34.6%
ตาก	0.9%	0.114	0.081	0.148	28.4%	18.7%	31.0%	40.2%	38.5%	42.7%
ยะลา	0.7%	0.045	0.034	0.056	13.4%	31.9%	46.8%	33.5%	34.1%	37.4%
ยโสธร	0.8%	0.079	0.063	0.095	22.3%	17.1%	24.8%	35.5%	34.5%	38.0%

ที่มา: OPHI คำนวณจากข้อมูลการสำรวจ MICS 2558/2559

หมายเหตุ * เฉพาะข้อมูล MICS 14 จังหวัด

ภาพที่ 3.9 แผนที่ MPI ของเด็กรายจังหวัด* ในปี 2558/59

ที่มา: OPHI คำนวณจากข้อมูลการสำรวจ MICS 2558/2559

หมายเหตุ * มีเพียง 14 จังหวัดที่ MICS ในปี 2558/59 สามารถนำเสนอได้

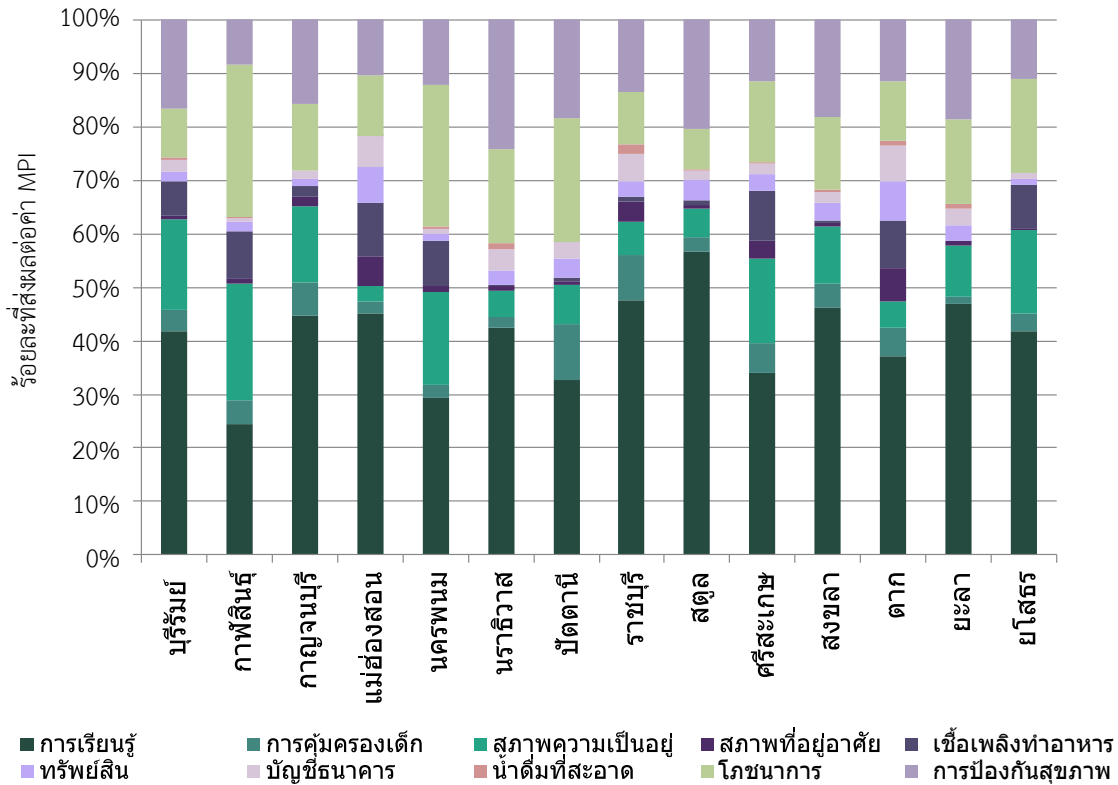
เด็กที่มีความยากจนหลายมิติในแต่ละจังหวัดแสดงให้เห็นถึงระดับความขัดสนที่แตกต่างกันในแต่ละตัวชี้วัด รวมทั้งในตัวชี้วัด MPI เอง (ตารางที่ A3 ในภาคผนวก) ยกตัวอย่างเช่น จังหวัดกาฬสินธุ์และจังหวัดปัตตานี มีความขัดสนสูงสุดในตัวชี้วัดโภชนาการที่ค่า 30% และ 26% ตามลำดับ นับจากเด็กที่มีความยากจนหลายมิติและขัดสนในตัวชี้วัดนี้ด้วย ในจังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดยโสธรและจังหวัดสงขลา พบว่ามีน้อยกว่า 1% ของเด็กที่มีความยากจนหลายมิติและขัดสนในตัวชี้วัดสภาพที่อยู่อาศัย ในขณะที่จังหวัดตากมีเด็กที่มีความยากจนหลายมิติและขัดสนในตัวชี้วัดนี้ที่ 14%

จังหวัด	สัดส่วนประชากร (%)	ค่าความยากจนหลายมิติของเด็ก			สัดส่วนของเด็กที่ยากจน (H, %)			ความรุนแรง (A, %)		
		ค่า	ช่วงความเชื่อมั่น (95%)		ค่า	ช่วงความเชื่อมั่น (95%)		ค่า	ช่วงความเชื่อมั่น (95%)	
ทั่วประเทศ	100.0	0.075	0.070	0.079	21.5%	20.3%	22.7%	33.0%	34.2%	35.2%
บุรีรัมย์	2.1%	0.065	0.054	0.076	18.9%	15.7%	22.1%	34.4%	33.0%	35.8%
กาฬสินธุ์	1.1%	0.132	0.116	0.148	40.2%	35.6%	44.7%	32.8%	31.6%	34.0%
กาญจนบุรี	1.0%	0.080	0.067	0.093	24.1%	20.3%	27.9%	33.1%	31.6%	34.6%
แม่ฮ่องสอน	0.3%	0.101	0.073	0.128	24.8%	18.7%	31.0%	40.6%	38.5%	42.7%
นครพนม	1.0%	0.120	0.098	0.141	34.8%	29.3%	40.3%	34.4%	32.7%	36.1%
นราธิวาส	1.3%	0.107	0.090	0.123	28.5%	23.9%	33.2%	37.4%	36.0%	38.9%
ปัตตานี	1.3%	0.141	0.115	0.166	39.3%	31.9%	46.8%	35.7%	34.1%	37.4%
ราชบุรี	1.3%	0.062	0.037	0.087	18.1%	11.8%	24.4%	34.2%	31.8%	36.6%
สตูล	0.6%	0.067	0.055	0.079	18.3%	15.2%	21.4%	36.6%	34.7%	38.4%
ศรีสะเกษ	2.0%	0.076	0.063	0.089	21.0%	17.1%	24.8%	36.2%	34.5%	38.0%
สงขลา	2.2%	0.070	0.058	0.083	20.3%	17.1%	23.5%	34.7%	33.0%	36.4%
ตาก	0.9%	0.114	0.081	0.148	28.4%	21.1%	35.7%	40.2%	38.0%	42.4%
ยะลา	0.7%	0.045	0.034	0.056	13.4%	10.6%	16.1%	33.5%	31.4%	35.7%
ยโสธร	0.8%	0.079	0.063	0.095	22.3%	17.8%	26.8%	35.5%	33.2%	37.8%

ภาพที่ 3.10 แสดงถึงผลการวิเคราะห์ร้อยละที่ส่งผลต่อค่า MPI ของเด็กในแต่ละตัวชี้วัดที่พบใน 14 จังหวัดมีลักษณะคล้ายคลึงกับในระดับประเทศและในภาค 5 ภาค คือ มิติด้านการศึกษาส่งผลต่อระดับ MPI สูงที่สุด อย่างไรก็ตามร้อยละโดยรวมในแต่ละจังหวัดมีความแตกต่างกัน ยกตัวอย่างเช่น มิติด้านการศึกษาส่งผลต่อค่า MPI ในจังหวัดสตูลถึง 57% แต่ส่งผลที่ 24% ในจังหวัดกาฬสินธุ์ ดังนั้นนโยบายที่สำคัญเร่งด่วนเพื่อลดความยากจนและความขัดสนในแต่ละพื้นที่ไม่เหมือนกัน ผลการศึกษาเสนอแนะว่ามิติด้านการศึกษาเป็นมิติที่ส่งผลต่อความยากจนหลายมิติในเด็กมากที่สุดที่สุดในจังหวัดสตูล ดังนั้นเด็กที่อยู่ในจังหวัดนี้ไม่ได้อยู่ในสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ที่เหมาะสมสำหรับวัย ดังนั้นจึงควรเป็นเรื่องสำคัญเร่งด่วนที่หน่วยงานท้องถิ่นควรดำเนินการเพื่อลดอัตราความยากจนและความรุนแรงของความยากจนของเด็กที่มีความยากจนหลายมิติ

ภาพที่ 3.10 ร้อยละที่ส่งผลต่อค่า MPI ในแต่ละตัวชี้วัดจำแนกรายตามรายจังหวัด ในปี 2558/59

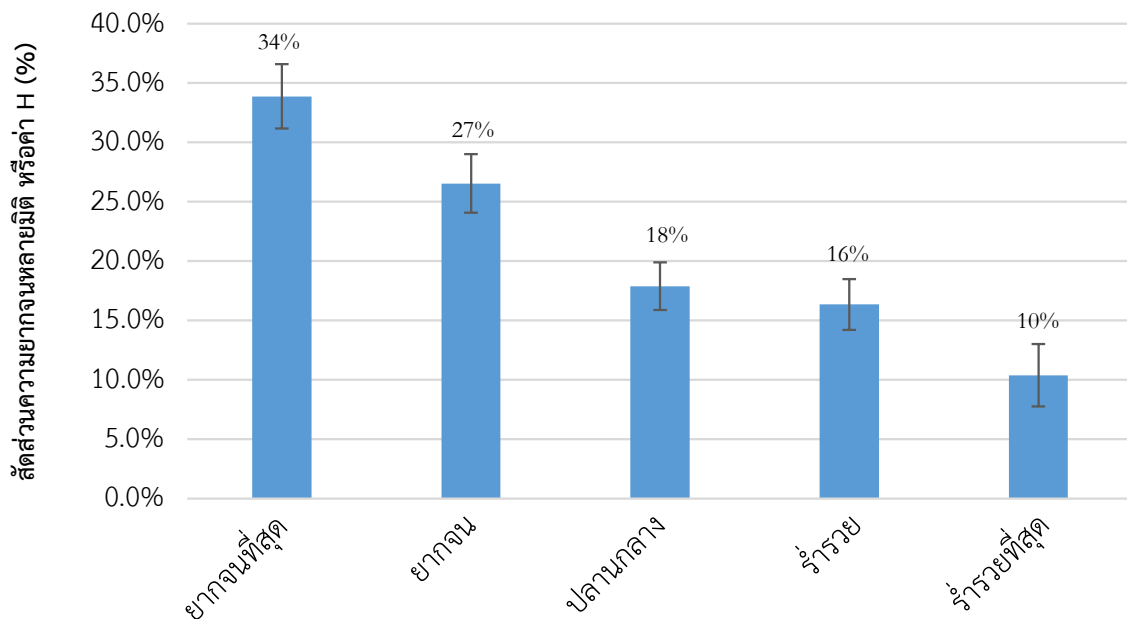

ที่มา: OPHI คำนวณจากข้อมูลการสำรวจ MICS 2558/2559

ประเด็นสุดท้ายนำเสนออัตราความยากจนหลายมิติจำแนกตามฐานะทางเศรษฐกิจโดยใช้ของดัชนีความมั่งคั่งด้านสินทรัพย์ (ภาพที่ 3.11)¹¹ จากการวิเคราะห์พบว่าครัวเรือนที่อยู่ในกลุ่มที่ยากจนที่จนที่สุดของดัชนีความมั่งคั่งฐานสินทรัพย์ เป็นครัวเรือนที่ประสบกับอัตราความยากจนหลายมิติที่สูงที่สุด อย่างไรก็ตามในกลุ่มที่ร่ำรวยที่สุด ยังพบว่ามีเด็กที่ยากจนหลายมิติอยู่ถึง 10% ข้อค้นพบนี้เสนอแนะว่าแม้ว่าความยากจนหลายมิติของเด็กในประเทศไทยจะพบมากในกลุ่มที่ยากจนที่สุดของสังคมตามดัชนีชี้วัดอื่น ๆ แต่มีส่วนหนึ่งที่แม้จะเป็นเปอร์เซ็นต์ที่น้อยแต่มีความสำคัญคือพบเด็กที่ยากจนในครัวเรือนที่ไม่ได้ยากจนด้วย ดังนั้นการวางนโยบายควรเน้นไปที่การระบุงุณเด็กทุกคนที่อยู่ภายใต้ความยากจนหลายมิติ ไม่ว่าจะเด็กจะอาศัยอยู่ในกลุ่มที่มีสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างไร

11 ดูเพิ่มเติมในรายงาน MICS ในปี 2558/59 ฉบับสมบูรณ์สำหรับข้อมูลเกี่ยวกับการจัดทำดัชนีความมั่งคั่งฐานสินทรัพย์

ภาพที่ 3.11 ร้อยละของเด็กที่ยากจน ในปี 2558/59

ที่มา: OPHI คำนวณจากข้อมูลการสำรวจ MICS 2558/2559

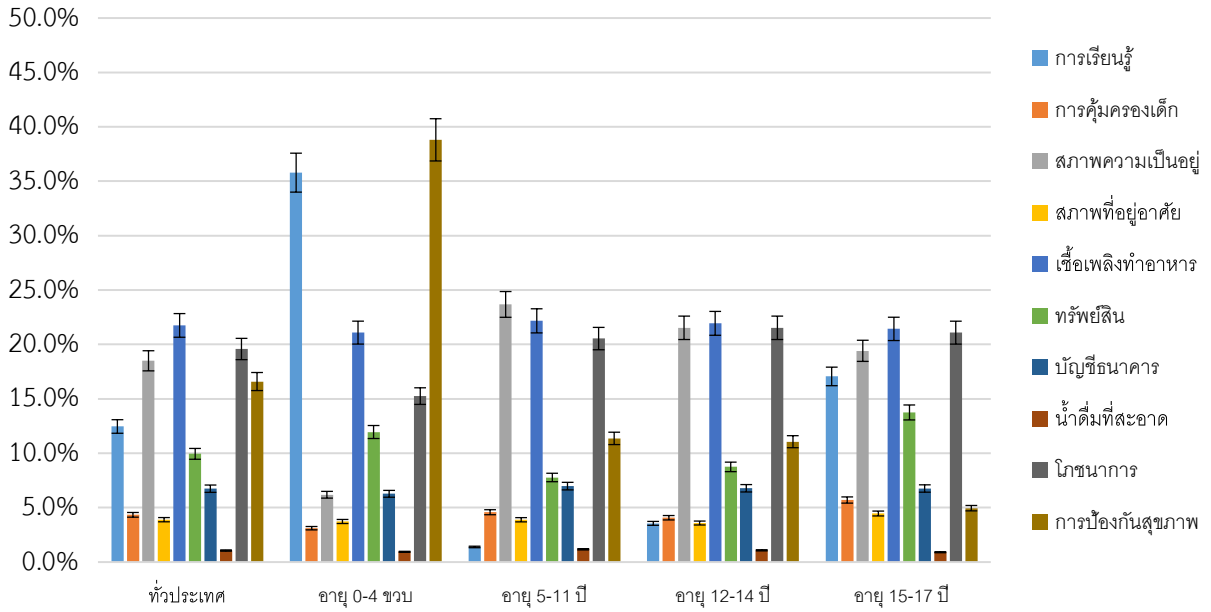
3.3 ผลการศึกษาจำแนกตามกลุ่มอายุ และลักษณะสำคัญรายบุคคลและรายครัวเรือนอื่น ๆ

3.3.1 กลุ่มอายุ

ในส่วนนี้จะศึกษาถึงความแตกต่างของสัดส่วนความยากจนหลายมิติจำแนกตามกลุ่มอายุ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อค้นหาระดับความขัดสนและความยากจนหลายมิติในเด็กตามกลุ่มอายุต่าง ๆ ตั้งแต่ อายุต่ำกว่า 5 ขวบ 5-12 ปี 12-14 ปี และ 15-17 ปี ภาพที่ 3.12 แสดงค่าอัตราความยากจนในแต่ละกลุ่มอายุจำแนกตามรายตัวชี้วัด และพบว่าตัวชี้วัดของเด็กที่อยู่ในประเทศไทย มีค่าความขัดสนแตกต่างกันมากในแต่ละกลุ่มอายุ โดยพบว่ากลุ่มเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 5 ปีมีระดับความขัดสนสูงสุดในตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับการเข้าถึงสิทธิการได้รับการกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ในช่วงปฐมวัย (การเข้าถึงหนังสือและทำกิจกรรมกับผู้ดูแล) และการได้รับวัคซีนครบตามกำหนดตามช่วงอายุ ในกรณีของเด็กกลุ่มอายุ 5-12 ปีและ 12-14 ปี มีความขัดสนสูงสุดในตัวชี้วัดที่เกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่ ดังนั้นเด็กกลุ่มนี้อาศัยอยู่โดยไม่มีพ่อแม่อยู่ในครัวเรือนด้วย และกลุ่มอายุสุดท้าย 15-17 ปี มีความขัดสนสูงสุดในตัวชี้วัดด้านเชื้อเพลิงการปรุงอาหารและโภชนาการ ดังนั้นเด็กในกลุ่มอายุนี้อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่ทำอาหารโดยใช้เชื้อเพลิงแข็ง หรือไม่ได้ใช้เกลือที่มีไอโอดีน ดังนั้นจึงจำเป็นต้องเน้นให้เห็นภาพการเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มอายุเพราะตัวชี้วัดมีความแตกต่างกันในแต่ละกลุ่มช่วงอายุต่าง ๆ¹²

12 ในปี 2558/59 มี 23% ของเด็กในประเทศไทยที่อายุน้อยกว่า 5 ขวบ มี 42% อายุ 5 ถึง 11 ปี มี 18% อายุ 12 ถึง 14 ปี และมี 17% อายุระหว่าง 15 ถึง 17 ปี

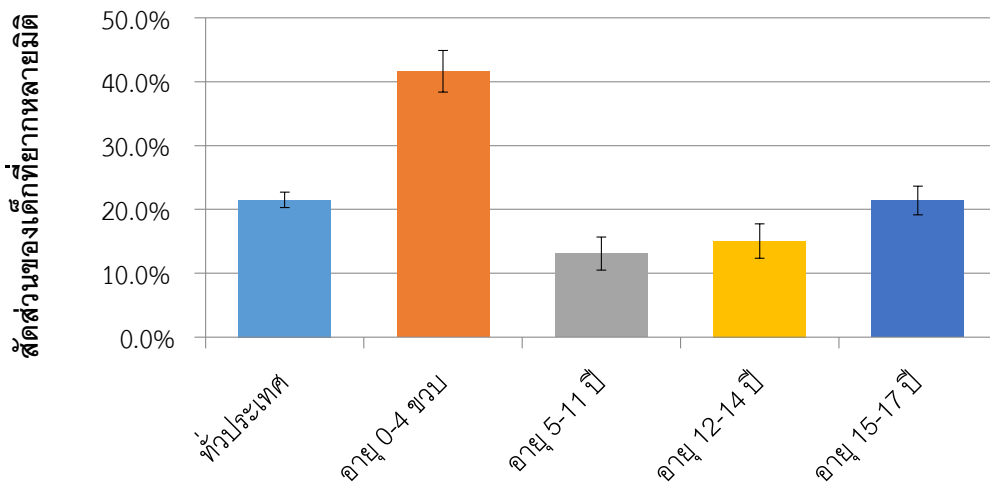
ภาพที่ 3.12 ค่าอัตราความยากจนในแต่ละกลุ่มอายุจำแนกตามรายตัวชี้วัด ในปี 2558/59

ที่มา: OPHI คำนวณจากข้อมูลการสำรวจ MICS 2558/2559

ดังที่แสดงใน ภาพที่ 3.13 ร้อยละของเด็กที่จนพบมากอย่างชัดเจนในกลุ่มเด็กอายุ 0 ถึง 4 ขวบ โดยกว่า 42% ของเด็กในประเทศไทยที่อายุต่ำกว่า 5 ขวบ เป็นเด็กที่ยากจนหลายมิติ โดยมีค่าเฉลี่ยความขัดสนอยู่ที่ 37% และมี MPI เท่ากับ 0.153 โดยเด็กกลุ่มอายุนี้มีความยากจนหลายมิติในระดับที่สูงเพราะผลจากความขัดสนในมิติด้านการศึกษาซึ่งจะแสดงในส่วนถัดไป สำหรับเด็กในกลุ่มอายุ 5 ถึง 11 ปี เป็นกลุ่มที่มีระดับความยากจนหลายมิติน้อยที่สุดจากเด็กทุกกลุ่มอายุ คือมีเด็กที่มีความยากจนหลายมิติอยู่ในกลุ่มอายุนี้ที่ 13% และยังเป็นกลุ่มอายุที่มีความรุนแรงของความขัดสนน้อยที่สุดอีกด้วย (ประมาณ 30%) แม้ว่ากลุ่มวัยรุ่นอายุ 15 ถึง 17 ปี จะไม่ได้ประสบกับอัตราความยากจนหลายมิติที่มากที่สุด แต่เด็กในกลุ่มอายุนี้กลับประสบกับความรุนแรงของความขัดสนมากที่สุดจากทุกกลุ่มอายุ (39%) ดังข้อมูลในตารางที่ 3.5

ภาพที่ 3.13 ร้อยละของเด็กที่ยากหลายมิติตามกลุ่มอายุ ในปี 2558/59

ที่มา: OPHI คำนวณจากข้อมูลการสำรวจ MICS 2558/2559

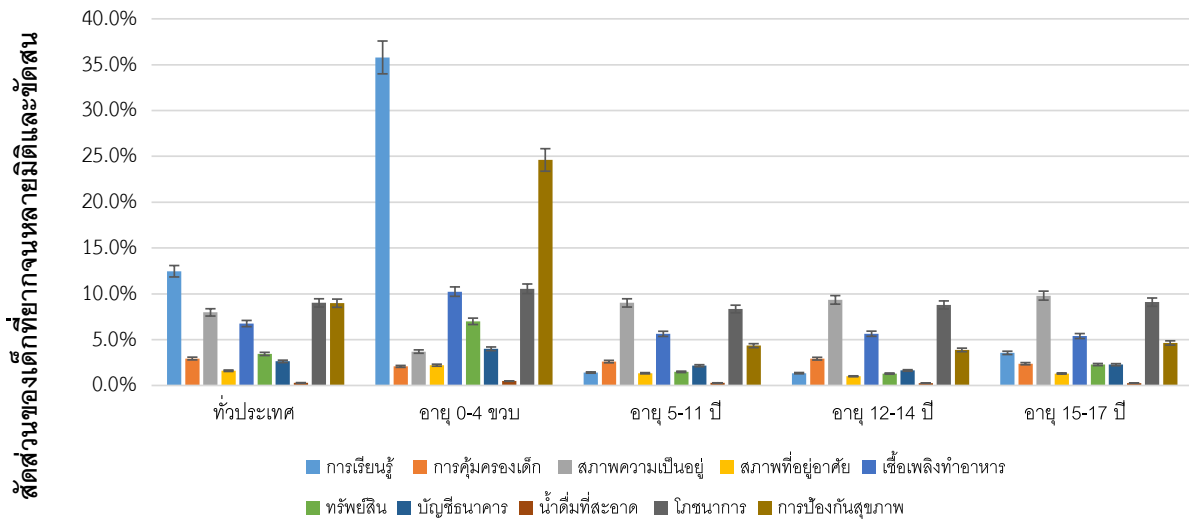
ตารางที่ 3.5 ความยากจนหลายมิติตามกลุ่มอายุ ในปี 2558/59

กลุ่มอายุ	สัดส่วนประชากร (%)	ดัชนีความยากจนหลายมิติ			ร้อยละของเด็กจน (H%)			ความรุนแรง (A, %)		
		ค่า	ช่วงความเชื่อมั่น (95%)		ค่า	ช่วงความเชื่อมั่น (95%)		ค่า	ช่วงความเชื่อมั่น (95%)	
ทั้งประเทศ	100.0	0.075	0.070	0.079	21.5%	20.3%	22.7%	33.0%	34.2%	35.2%
0 ถึง 4 ขวบ	23%	0.153	0.144	0.161	41.6%	39.4%	43.8%	36.7%	36.0%	37.3%
5 ถึง 11 ปี	42%	0.039	0.035	0.044	13.1%	11.6%	14.6%	30.1%	29.5%	30.6%
12 ถึง 14 ปี	18%	0.047	0.039	0.055	15.0%	12.7%	17.4%	31.3%	30.1%	32.4%
15 ถึง 17 ปี	17%	0.084	0.073	0.094	21.4%	18.9%	23.9%	39.0%	37.4%	40.7%

ที่มา: OPHI คำนวณจากข้อมูลการสำรวจ MICS 2558/2559

ร้อยละของเด็กที่มีความยากจนหลายมิติและขาดชนในแต่ละตัวชี้วัดเปลี่ยนแปลงไปขึ้นอยู่กับว่าอยู่ในกลุ่มอายุใด ดังภาพที่ 3.14 กลุ่มเด็กที่อายุต่ำกว่า 5 ขวบ มีความขาดชนในมิติด้านการเรียนรู้ (35%) การป้องกันสุขภาพ (25%) และ โภชนาการ (11%) ในส่วนของกลุ่มวัยรุ่นอายุ 15 ถึง 17 ปีมีความขาดชนพร้อมกับมีความยากจนหลายมิติสูงสุดในมิติด้านการเรียนรู้ (17%) และ สภาพความเป็นอยู่ (8%) ในส่วนของเด็กกลุ่มอายุ 5 ถึง 11 ปี และ 12 ถึง 14 ปี มีความขาดชนในมิติด้านสภาพความเป็นอยู่ (9.0 และ 9.3% ตามลำดับ) และขาดชนมิติด้านโภชนาการ (8.3 และ 8.8% ตามลำดับ)

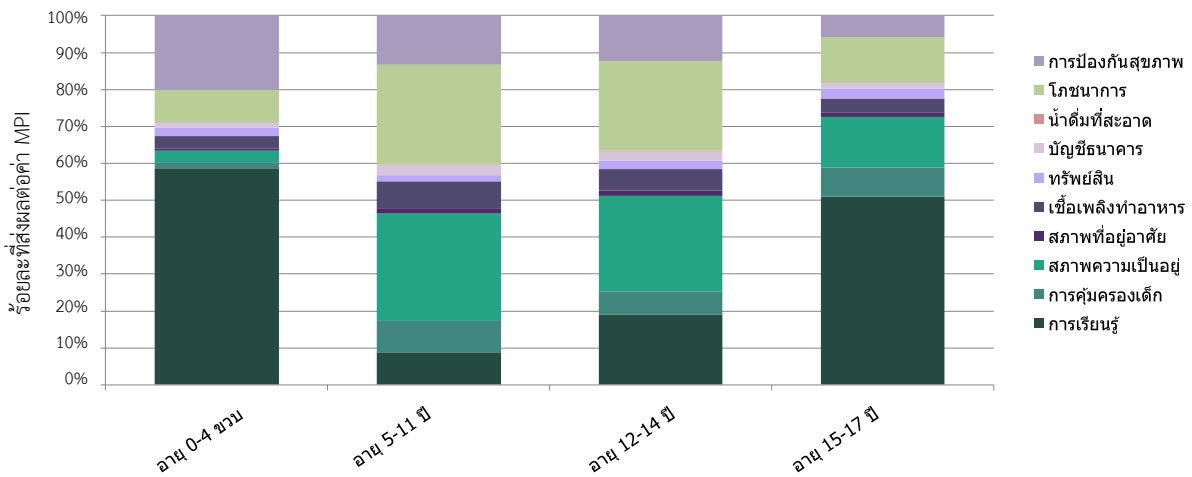
ภาพที่ 3.14 อัตราเด็กที่ยากจนหลายมิติพร้อมทั้งขาดชนในตัวชี้วัดต่าง ๆ (Censored Headcounts Ratios) จำแนกตามอายุ ในปี 2558/59

ที่มา: OPHI คำนวณจากข้อมูลการสำรวจ MICS 2558/2559

ภาพที่ 3.15 แสดงถึงร้อยละที่ส่งผลต่อความยากจนหลายมิติของตัวชี้วัดแต่ละตัว จำแนกตามกลุ่มอายุ พบว่าองค์ประกอบของมิติต่าง ๆ มีความแตกต่างกันในทั้งสี่กลุ่มอายุ ตัวอย่างเช่น มิติด้านการศึกษาส่งผลถึง 50% ต่อความยากจนหลายมิติทั้งหมดของเด็กในกลุ่มอายุต่ำกว่า 5 ขวบ และเด็กในกลุ่มอายุ 15 ถึง 17 ปี สำหรับเด็กในกลุ่มอายุ 5 ถึง 11 ปี ที่มีผลการเรียนรู้มีความสัมพันธ์กับการเข้าเรียนในโรงเรียน พบสัดส่วนที่ส่งผลของตัวชี้วัดนี้ต่อค่า MPI อยู่ที่ประมาณ 8.8% ในกลุ่มอายุนี้มิติด้านสุขภาพมีสัดส่วนที่ส่งผลต่อค่า MPI มากที่สุด และจากทุกกลุ่มอายุ พบว่ามีมิติทางด้านมาตรฐานความเป็นอยู่มีสัดส่วนที่ส่งผลต่อค่าความยากจนหลายมิติน้อยที่สุด

ภาพที่ 3.15 ตัวชี้วัดที่ส่งผลต่อค่า MPI จำแนกตามกลุ่มอายุ ในปี 2558/59

ที่มา: OPHI คำนวณจากข้อมูลการสำรวจ MICS 2558/2559

ในส่วนสุดท้ายแสดงผลการวิเคราะห์ระดับของความยากจนหลายมิติจำแนกตามกลุ่มอายุของเด็กที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ชนบทและเขตเมือง ดังตารางที่ 3.8 พบว่าความยากจนในเขตชนบทมีมากกว่าตลอดทุกกลุ่มช่วงอายุ แต่ความแตกต่างมีค่าทางสถิติไม่มากนัก

ตารางที่ 3.6 ความยากจนหลายมิติจำแนกตามกลุ่มอายุ และพื้นที่เขตชนบทและเขตเมือง ในปี 2558/59

	สัดส่วนประชากร	ดัชนีความยากจนหลายมิติ	ช่วงความเชื่อมั่น (95%) H			ช่วงความเชื่อมั่น (95%) A			ช่วงความเชื่อมั่น (95%)	
เขตชนบท										
0 ถึง 4 ขวบ	24%	0.160	0.149	0.171	43.4%	40.5%	46.2%	36.9%	36.1%	37.7%
5 ถึง 11 ปี	42%	0.044	0.038	0.050	14.5%	12.6%	16.5%	30.3%	29.6%	30.9%
12 ถึง 14 ปี	17%	0.048	0.039	0.058	15.3%	12.3%	18.3%	31.6%	30.3%	33.0%
15 ถึง 17 ปี	17%	0.091	0.077	0.105	22.7%	19.7%	25.7%	40.1%	37.9%	42.3%
เขตเมือง										
0 ถึง 4 ขวบ	22%	0.141	0.127	0.155	38.9%	35.4%	42.4%	36.3%	35.3%	37.3%
5 ถึง 11 ปี	42%	0.032	0.026	0.039	10.9%	8.7%	13.2%	29.8%	28.7%	30.9%
12 ถึง 14 ปี	19%	0.045	0.033	0.057	14.7%	10.8%	18.6%	29.6%	28.2%	31.1%
15 ถึง 17 ปี	17%	0.073	0.056	0.090	19.6%	15.1%	24.0%	30.7%	28.8%	32.6%

ที่มา: OPHI คำนวณจากข้อมูลการสำรวจ MICS 2558/2559

กล่าวโดยสรุป ความแตกต่างทางด้านอายุทำให้เด็กประสบกับระดับความขัดสนและความยากจนหลายมิติที่แตกต่างกัน ในขณะที่เด็กอายุต่ำกว่า 5 ขวบมีความยากจนมากที่สุดและมีระดับความขัดสนสูงที่สุดในมิติด้านการศึกษาและสุขภาพ ดังนั้นจึงจัดได้ว่าเป็นกลุ่มอายุที่เปราะบางมากที่สุด เนื่องจากมิติด้านการศึกษาส่งผลต่อค่า MPI ในกลุ่มเด็กปฐมวัย การวางนโยบายจึงควรมุ่งเน้นให้ความสำคัญเร่งด่วนกับการพัฒนาด้านสภาพแวดล้อมการเรียนรู้สำหรับเด็กกลุ่มนี้ ในส่วนของเด็กกลุ่มอายุ 15 – 17 ปี พบกับความรุนแรงของความยากจนสูงที่สุด โดยเฉพาะแล้วเด็กที่มีความยากจนหลายมิติในกลุ่มอายุนี้นี้จะมีความขัดสนในหลายตัวชี้วัดมากกว่าเด็กในกลุ่มอื่น ดังนั้นนโยบายการลดความยากจนจึงควรมุ่งเน้นการลดความรุนแรงของความยากจน

3.3.2 เพศ

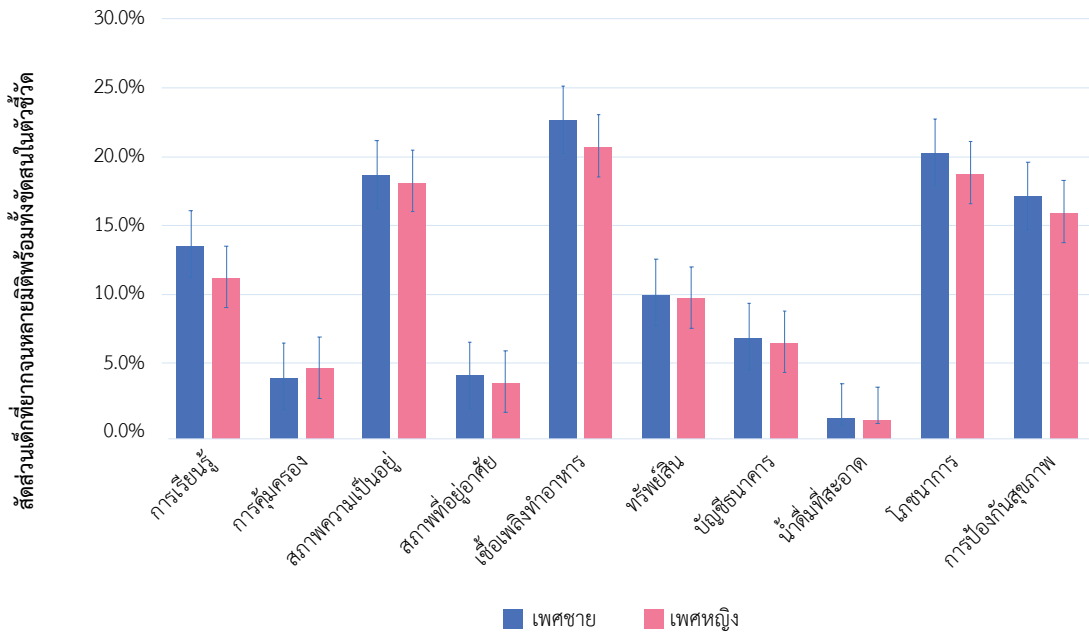
ในประเทศไทย เด็กชายมีระดับความยากจนหลายมิติสูงกว่าเด็กหญิง (23.6% ในเด็กชาย และ 19.3% ในเด็กหญิง) แต่ความรุนแรงของความยากจนหลายมิติมีความคล้ายกันในทุกเพศ (ตารางที่ 3.7) และพบว่าเด็กชายกับเด็กหญิงมีความขัดสนในมิติและตัวชี้วัดที่แตกต่างกัน (ภาพที่ 3.16). โดยเด็กชายมีความขัดสนในตัวชี้วัดด้านการเรียนรู้มากกว่าเด็กหญิง ขณะที่เด็กหญิงมีความขัดสนมากกว่าเล็กน้อยในตัวชี้วัดด้านความคุ้มครองเด็ก และพบว่ามีความแตกต่างกันมากในตัวชี้วัดด้านเชื้อเพลิงการทำอาหาร โภชนาการ และการป้องกันสุขภาพ โดยตัวชี้วัดเหล่านี้เด็กชายที่ยากจนมีความขัดสนมากกว่าเด็กหญิงที่ยากจน อย่างไรก็ตามความแตกต่างเหล่านี้มีค่าทางสถิติไม่มากนัก

ตารางที่ 3.7 ความยากจนหลายมิติจำแนกตามเพศ ในปี 2558/59

เพศ	สัดส่วนประชากร (%)	ดัชนีความยากจนหลายมิติ			สัดส่วนของเด็กที่ยากจน (H%)			ความรุนแรง (A, %)		
		ค่า	ช่วงความเชื่อมั่น (95%)		ค่า	ช่วงความเชื่อมั่น (95%)		ค่า	ช่วงความเชื่อมั่น (95%)	
ชาย	51%	0.081	0.075	0.086	23.6%	22.1%	25.1%	34.1%	33.5%	34.7%
หญิง	49%	0.069	0.063	0.074	19.3%	17.9%	20.7%	35.5%	34.7%	36.3%
ทั้งประเทศ	100%	0.075	0.070	0.079	21.5%	20.3%	22.7%	33.0%	34.2%	35.2%

ที่มา: OPHI คำนวณจากข้อมูลการสำรวจ MICS 2558/2559

ภาพที่ 3.16 สัดส่วนเด็กที่ยากจนหลายมิติพร้อมทั้งขัดสนในแต่ละตัวชี้วัด จำแนกตามเพศ ในปี 2558/59

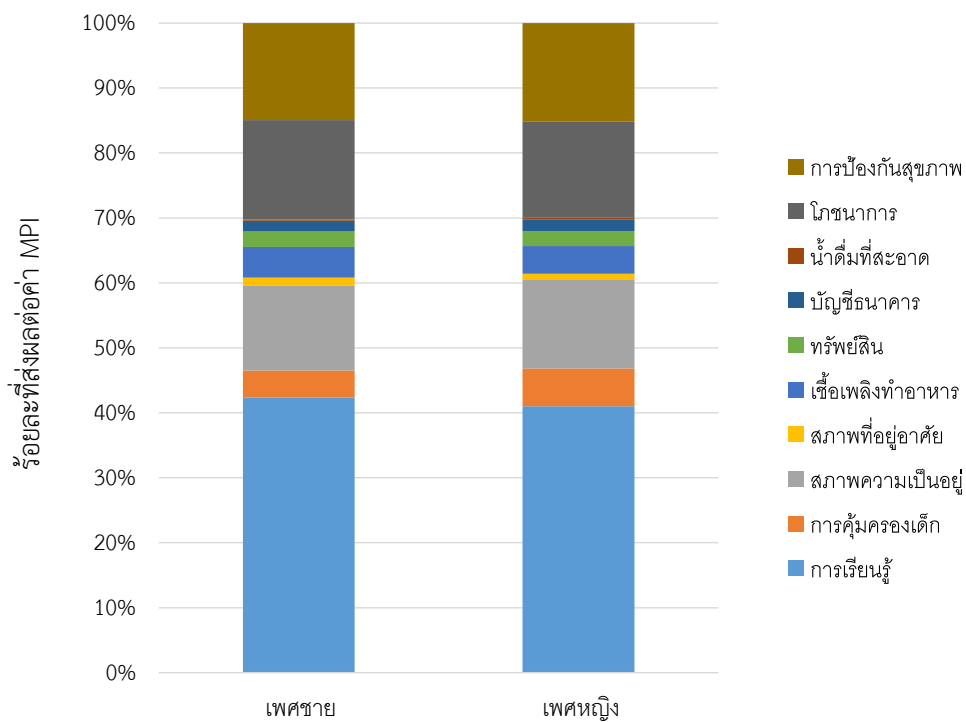

ที่มา: OPHI คำนวณจากข้อมูลการสำรวจ MICS 2558/2559

ภาพที่ 3.17 การเปรียบเทียบองค์ประกอบของความยากจนที่ต่างกันระหว่างเด็กชายและเด็กหญิง โดยองค์ประกอบรวมมีความคล้ายคลึงกัน แต่ก็มี ความแตกต่างกันอยู่บ้าง โดยเฉพาะตัวชี้วัดด้านความคุ้มครองเด็ก โดยเป็นตัวชี้วัดที่ส่งผลต่อค่า MPI ในเด็กหญิงมากกว่าเด็กชาย จากบริบทนโยบายของรัฐในเรื่องการลดความยากจนหลายมิติของเด็กในประเทศไทยควรเน้นในเรื่องเพศด้วย ดังนั้นโครงการพัฒนาต่าง ๆ ควรวางยุทธศาสตร์เพื่อลดความขัดสนในมิติด้านการศึกษาให้มุ่งเน้นไปที่กลุ่มเป้าหมายเด็กชาย (การเข้าถึงสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ที่พอเพียงของเด็กอายุต่ำกว่า 5 ขวบ และการเข้าเรียนในโรงเรียนสำหรับเด็กที่อายุมากกว่า) และการลดความขัดสนในมิติด้านสภาพความเป็นอยู่ให้มุ่งเน้นไปในกลุ่มเป้าหมายด้านเพศ (เด็กในประเทศไทยที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่ไม่ได้อาศัยอยู่กับพ่อแม่ ทั้งที่พ่อแม่มีชีวิตอยู่ หรือดูแลโดยเด็กคนอื่น หรือถูกทิ้งให้อยู่ตามลำพัง) นอกจากนี้ควรทราบด้วยว่าความขัดสนในแต่ละตัวชี้วัดมีความสัมพันธ์กัน และการลดความขัดสนในตัวชี้วัดใดตัวชี้วัดหนึ่งอาจจะช่วยลดความขัดสนในอีกตัวชี้วัดหนึ่งได้ ยกตัวอย่างเช่น เด็กที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่ใช้เชื้อเพลิงแข็งมักจะอาศัยอยู่ในครัวเรือนที่ไม่ได้ใช้เกลือไอโอดีนปรุงอาหาร

ภาพที่ 3.17 ร้อยละที่ส่งผลต่อค่า MPI ของแต่ละตัวชี้วัด จำแนกตามเพศ ในปี 2558/59

ที่มา: OPHI คำนวณจากข้อมูลการสำรวจ MICS 2558/2559

3.3.3 ลำดับการเกิด

ตารางที่ 3.8 แสดงให้เห็นว่าในประเทศไทย เด็กที่อายุน้อยที่สุดในแต่ละครัวเรือนมีระดับความยากจนที่สูงกว่าพี่น้องของตน โดยเด็กที่อายุมากที่สุดในครอบครัวจะมีโอกาสยากจนน้อยที่สุด ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการกระจายทรัพยากรที่ไม่เท่าเทียมภายในครัวเรือนเองที่มักจะทำให้เด็กที่อายุมากที่สุดมากกว่า นโยบายในประเทศไทยควรมุ่งเน้นกลุ่มเป้าหมายที่ประสบกับความไม่เท่าเทียมในครัวเรือนและลดผลกระทบทางลบที่พฤติกรรมเหล่านี้ที่อาจจะส่งผลกระทบต่อชีวิตของเด็ก

ตารางที่ 3.8 ความยากจนหลายมิติ จำแนกตามลำดับของการเกิด ในปี 2558/59

ลำดับการเกิด	สัดส่วนของเด็กที่ยากจน (H)	ค่าคลาดเคลื่อนมาตรฐาน	ช่วงความเชื่อมั่น (95%)	
คนโต (เกิดคนแรก)	19.0%	0.007	17.7%	20.3%
คนกลาง	21.1%	0.018	17.6%	24.5%
คนเล็ก (เกิดคนสุดท้าย)	27.7%	0.010	25.7%	29.6%
ลำดับการเกิด	ความรุนแรง (A)	ค่าคลาดเคลื่อนมาตรฐาน	ช่วงความเชื่อมั่น (95%)	
คนโต (เกิดคนแรก)	34.6%	0.003	34.0%	35.3%
คนกลาง	33.7%	0.007	32.4%	35.1%
คนเล็ก (เกิดคนสุดท้าย)	35.1%	0.004	34.4%	35.9%
ลำดับการเกิด	ดัชนีความยากจนหลายมิติ	ค่าคลาดเคลื่อนมาตรฐาน	ช่วงความเชื่อมั่น (95%)	
คนโต (เกิดคนแรก)	0.066	0.002	0.06	0.07
คนกลาง	0.071	0.006	0.06	0.08
คนเล็ก (เกิดคนสุดท้าย)	0.097	0.004	0.09	0.10

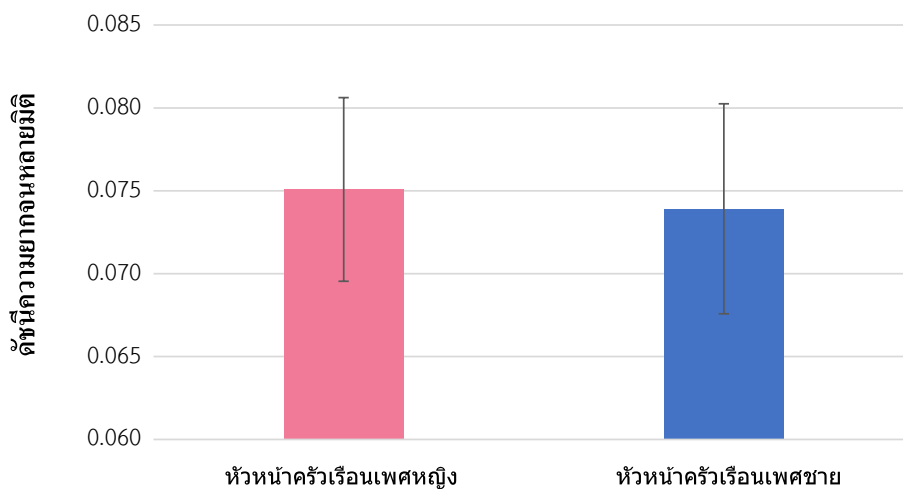
ที่มา: OPHI คำนวณจากข้อมูลการสำรวจ MICS 2558/2559

3.4 ผลการศึกษาจำแนกตามคุณลักษณะที่สำคัญของสมาชิกอื่น ๆ ในครัวเรือน

ในส่วนนี้แสดงผลการศึกษาของความยากจนหลายมิติที่ขึ้นอยู่กับคุณลักษณะของสมาชิกอื่น ๆ ในครัวเรือน โดยรายงานนี้ พิจารณาความยากจนหลายมิติตามคุณลักษณะต่าง ๆ ของหัวหน้าครัวเรือนและขนาดของครัวเรือน เช่น เพศของหัวหน้าครัวเรือน ระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน ภาษาที่ใช้พูดของหัวหน้าครัวเรือน และขนาดของครัวเรือน

ภาพที่ 3.18 แสดงการเปรียบเทียบค่า MPI ในครัวเรือนที่มีหัวหน้าครัวเรือนเป็นหญิงและชาย¹³ ดังในภาพด้านล่าง จะพบว่าไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญของค่า MPI ในครัวเรือนที่มีหัวหน้าครัวเรือนเป็นเพศหญิงและเพศชาย

ภาพที่ 3.18 MPI ของเด็กจำแนกตามเพศของหัวหน้าครัวเรือน ในปี 2558/59

ที่มา: OPHI คำนวณจากข้อมูลการสำรวจ MICS 2558/2559

ตารางที่ 3.9 ไม่พบความแตกต่างที่เห็นได้ชัดในร้อยละของเด็กที่ยากจนหลายมิติและขัดสนในตัวชี้วัดต่าง ๆ จำแนกตามเพศของหัวหน้าครัวเรือน ความแตกต่างมากที่สุดพบในตัวชี้วัดด้านโภชนาการ โดยเด็กที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีหัวหน้าครัวเรือนชายมีความขัดสนมากที่สุด สำหรับเด็กอายุ 0 ถึง 17 ปี ที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีหัวหน้าครัวเรือนหญิงมีระดับความขัดสนมากกว่าคือในตัวชี้วัดการป้องกันสุขภาพ (9.3% เทียบกับ 8.8%) แต่ก็เห็นได้ว่าความแตกต่างนี้มีค่าไม่มากนัก สรุปได้ว่าความยากจนของเด็กในประเทศไทยไม่ได้เกี่ยวข้องกับเพศของหัวหน้าครัวเรือนแต่อย่างใด

13 ในปี 2558/59 มีเด็กที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่หัวหน้าครัวเรือนเป็นเพศหญิง 36.3%.

ตารางที่ 3.9 ร้อยละของเด็กที่ยากจนหลายมิติและขาดสติในตัวชี้วัดต่าง ๆ จำแนกตามเพศของหัวหน้าครัวเรือน ในปี 2558/59

ตัวชี้วัด	สัดส่วนของเด็กที่ยากจนหลายมิติและขาดสติในตัวชี้วัดต่าง ๆ (%)		ส่วนต่าง (p.p.)
	หัวหน้าครัวเรือนหญิง	หัวหน้าครัวเรือนชาย	
การเรียนรู้	12.4%	12.5%	-0.10%
การคุ้มครองเด็ก	2.8%	3.0%	-0.21%
สภาพความเป็นอยู่	8.2%	7.8%	0.40%
สภาพที่อยู่อาศัย	1.5%	1.7%	-0.14%
เชื้อเพลิงทำอาหาร	6.5%	6.9%	-0.39%
ทรัพย์สิน	3.0%	3.7%	-0.63%
บัญชีธนาคาร	2.7%	2.6%	0.16%
น้ำดื่มที่สะอาด	0.3%	0.3%	-0.06%
โภชนาการ	8.4%	9.4%	-1.01%
การป้องกันสุขภาพ	9.3%	8.8%	0.51%

ที่มา: OPHI คำนวณจากข้อมูลการสำรวจ MICS 2558/2559

ตารางที่ 3.10 แสดงร้อยละของเด็กที่ยากจน ความรุนแรงของความยากจน และ MPI ของเด็ก จำแนกตามระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน พบว่ามีความแตกต่างอย่างมากระหว่างระดับความยากจนหลายมิติของเด็กที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่หัวหน้าครัวเรือนไม่มีการศึกษาเมื่อเทียบกับครัวเรือนอื่น ๆ (ภาพที่ 3.19)¹⁴ ข้อมูลที่น่าสนใจในการวิเคราะห์นี้แสดงภาพที่ชัดเจนว่าระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนมีความสัมพันธ์อย่างมากต่อความยากจนหลายมิติของเด็ก การวางนโยบายเพื่อแก้ปัญหาความยากจนในเด็กอาจจะต้องพิจารณาถึงผลกระทบเชิงบวกของการเพิ่มระดับการศึกษาของพ่อแม่ ซึ่งจะช่วยส่งผลถึงการลดระดับของความขาดสติในเด็กทุกกลุ่มช่วงอายุที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย

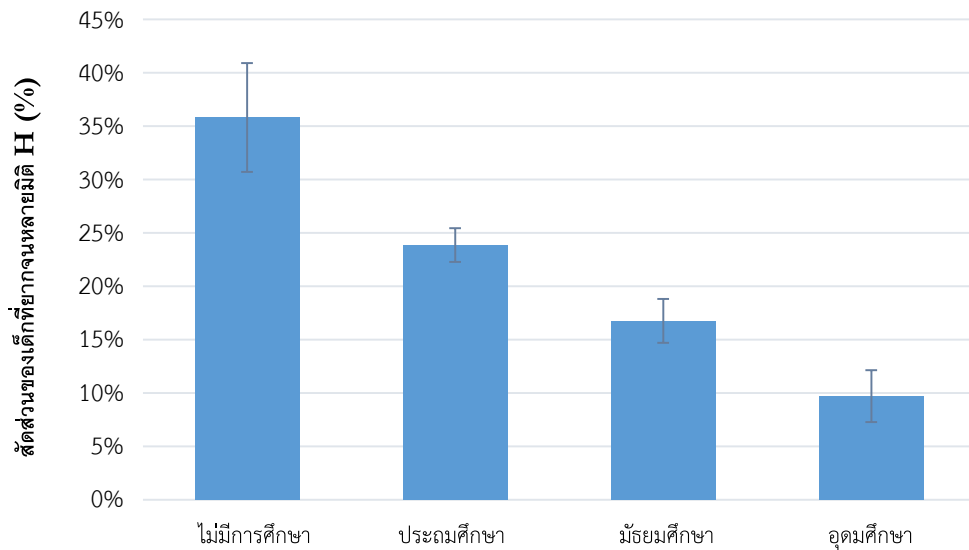
ตารางที่ 3.10 ความยากจนหลายมิติ จำแนกตามระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน ในปี 2558/59

ดัชนี	การศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน			
	ไม่มี	ประถมศึกษา	มัธยมศึกษา	อุดมศึกษา
ดัชนีความยากจนหลายมิติ	0.140	0.082	0.058	0.032
สัดส่วนของเด็กที่ยากจน (H%)	35.9%	23.9%	16.8%	9.7%
ความรุนแรง (A%)	39.0%	34.4%	34.3%	32.4%

ที่มา: OPHI คำนวณจากข้อมูลการสำรวจ MICS 2558/2559

14 ในปี 2558/59 มีเด็ก 5.6% อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่หัวหน้าครัวเรือนไม่มีการศึกษา มีเด็ก 61.0% อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่หัวหน้าครัวเรือนมีการศึกษาระดับประถมศึกษา มีเด็ก 23.2% อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่หัวหน้าครัวเรือนมีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา และมีเด็ก 10.2% อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่หัวหน้าครัวเรือนมีการศึกษาในระดับอุดมศึกษา

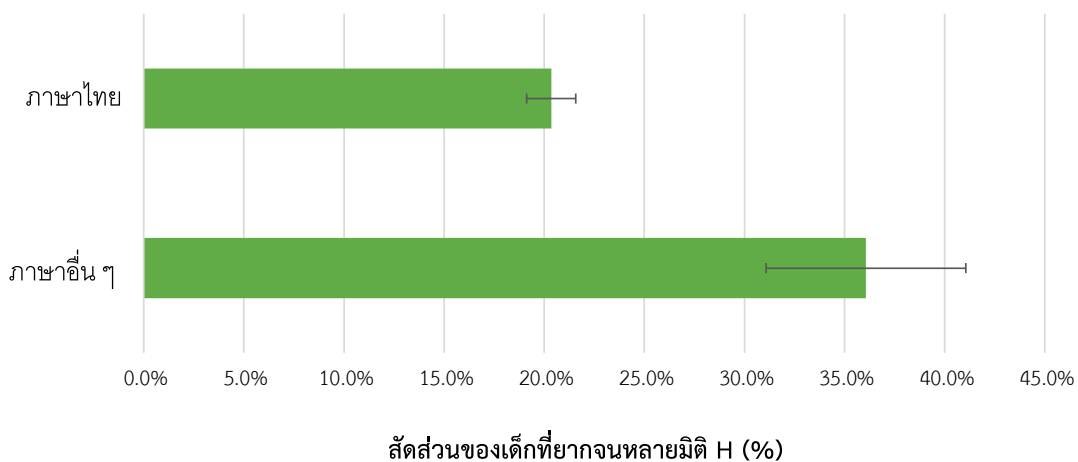
ภาพที่ 3.19 ร้อยละของเด็กที่ยากจนหลายมิติ จำแนกระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน ในปี 2558/59

ที่มา: OPHI คำนวณจากข้อมูลการสำรวจ MICS 2558/2559

ภาษาที่หัวหน้าครัวเรือนใช้สื่อสารสะท้อนให้เห็นถึงภาพความแตกต่างของระดับความยากจนในเด็ก โดยพบว่าเด็กที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่หัวหน้าครัวเรือนไม่ได้พูดภาษาไทยเป็นหลักมีความยากจนหลายมิติสูงกว่า (36%) เมื่อเทียบกับเด็กที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่หัวหน้าครัวเรือนพูดภาษาไทยเป็นหลัก (20%) ดังแสดงไว้ในภาพที่ 3.20.¹⁵

ภาพที่ 3.20 ร้อยละของเด็กที่ยากจนหลายมิติ จำแนกตามภาษาที่ใช้พูดของหัวหน้าครัวเรือน ในปี 2558/59

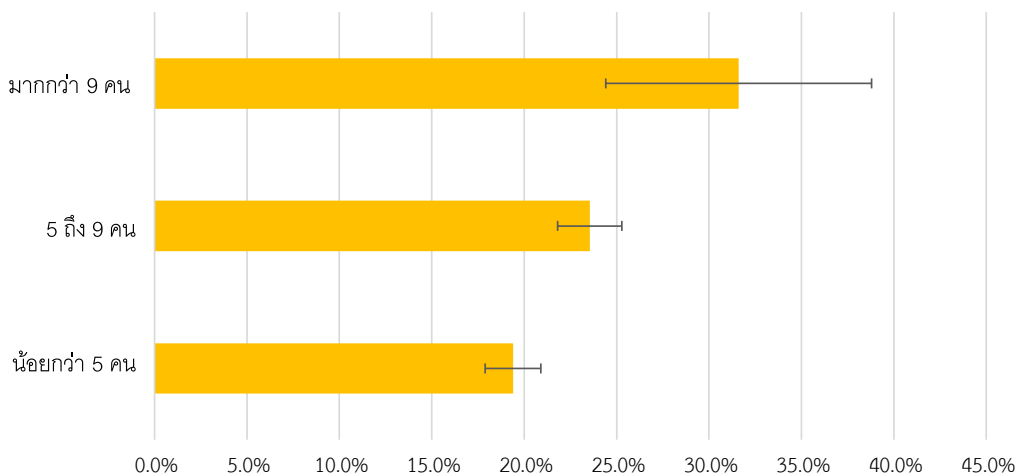

ที่มา: OPHI คำนวณจากข้อมูลการสำรวจ MICS 2558/2559

15 จากจำนวนประชากรเด็กทั้งหมดในประเทศไทย มี 92.7% ที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่พูดภาษาไทยเป็นหลัก และมีเด็ก 7.3% อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่หัวหน้าครัวเรือนพูดภาษาอื่นเป็นหลัก

ขนาดของครัวเรือนเป็นคุณลักษณะอีกอย่างหนึ่งที่สำคัญในการวิเคราะห์ความยากจนหลายมิติของเด็ก พบว่ามีความแตกต่างอย่างเห็นได้ชัดระหว่างเด็กที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีจำนวนสมาชิกน้อยกว่าห้าคน เมื่อเทียบกับครัวเรือนที่มีจำนวนสมาชิกมากกว่า โดยร้อยละของเด็กที่ยากจนหลายมิติที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีขนาดเล็กกว่าที่ 19.4% เมื่อเทียบกับ 23.5% และ 31.6% สำหรับเด็กที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีสมาชิก 5 – 9 คน และมากกว่ากว่า 9 คน ตามลำดับ (ภาพที่ 3.21).¹⁶

ภาพที่ 3.21 ร้อยละของเด็กที่ยากจนหลายมิติจำแนกตามขนาดของครัวเรือน ในปี 2558/59

สัดส่วนของเด็กที่ยากจนหลายมิติ H (%)

ที่มา: OPHI คำนวณจากข้อมูลการสำรวจ MICS 2558/2559

โดยสรุป ผลจากการวิเคราะห์พบว่าความแตกต่างของคุณลักษณะของพ่อแม่หรือครัวเรือนที่เด็กอาศัยอยู่มีความเกี่ยวข้องกับระดับความยากจนหลายมิติที่สูงขึ้น โดยเด็กที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่หัวหน้าครัวเรือนไม่มีการศึกษา หรือมีการศึกษาเพียงระดับประถมศึกษาจะประสบกับระดับความยากจนหลายมิติที่สูงกว่าเด็กที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่หัวหน้าครัวเรือนมีระดับการศึกษาที่สูงกว่า นอกจากนี้ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความยากจนหลายมิติของเด็กในประเทศไทยคือภาษาที่ใช้พูดของหัวหน้าครัวเรือน โดยพบว่าเด็กที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่หัวหน้าครัวเรือนพูดภาษาไทยเป็นภาษาหลัก มักจะประสบกับความยากจนหลายมิติน้อยกว่า ส่วนเด็กที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่หัวหน้าครัวเรือนไม่ได้พูดภาษาไทยเป็นภาษาหลักหรือหัวหน้าครัวเรือนมีระดับการศึกษาที่ต่ำกว่าจะมีความเป็นไปได้มากกว่าที่เด็กเหล่านี้จะประสบกับความยากจนหลายมิติ

16 จากประชากรเด็กทั้งหมดในประเทศไทย มีเด็ก 53.5% อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีจำนวนสมาชิกไม่เกิน 4 คน มีเด็ก 44.3% อยู่ในครัวเรือนที่มีจำนวนสมาชิก 5 - 9 คน และมีเด็ก 2.1% อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีจำนวนสมาชิกมากกว่า 9 คน

3.5 การวิเคราะห์ความคงทน (Robustness)

เพื่อการประเมินความคงทน (Robustness) ของผลการศึกษาที่ได้เมื่อเปลี่ยนแปลงค่าตัวแปรต่าง ๆ ได้มีการเปรียบเทียบเป็นคู่ ๆ และทดสอบการเรียงลำดับของความคงทน (Robustness) โดยข้อมูลเหล่านี้นำเสนอในภาคผนวกที่ 3 โดยสรุปผลที่ได้แสดงให้เห็นว่า MPI ของเด็กในประเทศไทยมีความคงทน (Robustness) ต่อการเปลี่ยนแปลงของค่าเกณฑ์ความยากจนและค่าถ่วงน้ำหนักต่าง ๆ

บทที่ 4 การเปลี่ยนแปลงตามช่วงเวลา

รายงานฉบับนี้ได้นำเสนอการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ความยากจนของเด็กในประเทศไทย โดยเปรียบเทียบดัชนีความยากจนของเด็กจากข้อมูล MICS ในปี 2548/49 ปี 2555 และในปี 2558/59 หัวข้อการนำเสนอในบทนี้ มีดังนี้

- 4.1. การเปรียบเทียบดัชนี
- 4.2. การเปลี่ยนแปลงความยากจนหลายมิติของเด็กจากปี 2548/49 ปี 2555 และปี 2558/59
- 4.3. การเปลี่ยนแปลงความยากจนหลายมิติของเด็กจำแนกตามภาค
- 4.4. การเปลี่ยนแปลงความยากจนหลายมิติของเด็กจำแนกตามกลุ่มอายุ

4.1 การเปรียบเทียบดัชนี

การคำนวณดัชนี MPI ของเด็ก และดัชนีย่อยต่าง ๆ ได้ใช้ข้อมูลจาก MICS ในปี 2548/49 ปี 2555 และในปี 2558/59 และนำผลเปรียบเทียบความยากจนของเด็กตามช่วงเวลา ทั้งนี้ ข้อมูลใน MICS จากการสำรวจทั้งสามครั้งส่วนใหญ่แล้วคล้ายกัน แต่มีความแตกต่างที่เกี่ยวข้องกับดัชนีความยากจนของเด็กอยู่บ้าง ซึ่งการเปรียบเทียบความยากจนตามช่วงเวลาจำเป็นต้องใช้ดัชนีความยากจนที่สามารถประสานข้อมูลข้ามชุดข้อมูลได้ โดยดัชนีที่ใช้ในการเปรียบเทียบนี้อยู่บนพื้นฐานของการวิเคราะห์ดัชนีตามบทที่ผ่านมารายงาน

การเปรียบเทียบดัชนียังคงใช้มิติทั้งสี่มิติ (การศึกษา สวัสดิภาพเด็ก มาตรฐานความเป็นอยู่ และสุขภาพ) แต่ประกอบด้วยตัวชี้วัดเพียง 7 ตัว จากทั้งหมดสิบตัว ดังแสดงในตารางที่ 4.1 ตัวชี้วัดที่ไม่รวมอยู่ในการเปรียบเทียบของดัชนีนี้เนื่องจากข้อจำกัดทางด้านข้อมูล ได้แก่ ตัวชี้วัดความคุ้มครองเด็ก บัญชีธนาคาร และการป้องกันสุขภาพ ส่วนตัวชี้วัดที่มีการปรับเพื่อให้มีข้อมูลที่สามารถเปรียบเทียบกันได้ คือ ตัวชี้วัดสภาพความเป็นอยู่ ตัวชี้วัดสภาพที่อยู่อาศัย ตัวชี้วัดเชื้อเพลิงทำอาหาร ตัวชี้วัดทรัพย์สิน และตัวชี้วัดโภชนาการ สำหรับข้อมูลที่ใช้เปรียบเทียบระดับภาคมีความแตกต่างกันเล็กน้อยใน MICS 2548/49 ดังนั้นจึงมีการประสานข้อมูลใหม่ครั้งนี้เพื่อให้สามารถวิเคราะห์การเปรียบเทียบได้

ตารางที่ 4.1 มิติ ตัวชี้วัด เกณฑ์ความขัดสน และค่าถ่วงน้ำหนัก ในการเปรียบเทียบ MPI ของเด็กในประเทศไทย

มิติ	ตัวชี้วัด	เกณฑ์ความขัดสน เด็กขัดสนถ้า...	ถ่วงน้ำหนัก (%)
การศึกษา	การเรียนรู้	อายุต่ำกว่า 3 ขวบและไม่มีหนังสืออ่านอย่างน้อย 1 เล่ม หรืออายุ 3-4 ขวบแต่ไม่ได้ทำกิจกรรม 4 กิจกรรมหรือมากกว่าจากทั้งหมด 7 กิจกรรมร่วมกับผู้ดูแลหลักหรืออายุมากกว่า 4 ขวบแต่ต่ำกว่า 18 ปีและไม่ได้เข้าโรงเรียน	25%
สวัสดิภาพเด็ก	สภาพความเป็นอยู่	อายุต่ำกว่า 5 ขวบและถูกทิ้งให้อยู่คนเดียวมากกว่าหนึ่งชั่วโมงในหนึ่งวันหรือมากกว่าในสัปดาห์ก่อนการสำรวจ หรือถูกดูแลโดยเด็กอีกคนมากกว่าหนึ่งชั่วโมงในหนึ่งวันหรือมากกว่า หรืออายุมากกว่า 5 ขวบและอาศัยอยู่ในครัวเรือนที่ไม่มีทั้งพ่อและแม่	25%

มิติ	ตัวชี้วัด	เกณฑ์ความขัดสน เด็กขัดสนถ้า...	ถ่วงน้ำหนัก (%)
มาตรฐาน ความเป็นอยู่	สภาพที่อยู่อาศัย	ที่อยู่อาศัยที่พื้นเป็นวัสดุชั้นปฐมหรือธรรมชาติหรือวัสดุอื่นหรือหลังคาเป็นวัสดุชั้นปฐมหรือธรรมชาติหรือวัสดุอื่นหรือฝ้ายบ้านเป็นชั้นปฐมหรือธรรมชาติหรือวัสดุอื่น	6.25%
	เชื้อเพลิงทำอาหาร	อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่ใช้เชื้อเพลิงแข็ง และทำอาหารภายในบริเวณที่อาศัย	6.25%
	ทรัพย์สิน	อยู่ในครัวเรือนที่ไม่ได้เป็นเจ้าของสิ่งของชิ้นเล็กอย่างน้อย 4 ชิ้น (วิทยุ โทรทัศน์ ตู้เย็น จักรยาน และโทรศัพท์) และไม่มีรถยนต์ หรือเรือ	6.25%
	น้ำดื่มที่สะอาด	อยู่ในครัวเรือนที่แหล่งน้ำดื่มหลักไม่ได้มาจากแหล่งที่ปลอดภัย	6.25%
สุขภาพ	โภชนาการ	เด็กอายุต่ำกว่า 6 เดือนและไม่ได้ดื่มนมแม่ หรือเด็กอายุ 6 เดือนถึงต่ำกว่า 5 ขวบอยู่ในสภาวะผอมลึบหรือเตี้ยแคระแกร็น หรืออายุ 5-17 ปี อยู่ในครัวเรือนที่ไม่ได้ใช้เกลือที่มีไอโอดีน	25%

สำหรับตัวชี้วัดความคุ้มครองเด็ก ในตัวชี้วัดเดิมมีข้อมูลเกี่ยวกับความรุนแรงต่อเด็กและการสมรสก่อนวัย แต่ข้อมูลในการสำรวจ MICS ในปี 2548/49 และปี 2555 ไม่ได้มีข้อมูลเรื่องการลงโทษเด็กไว้ ดังนั้นจึงไม่มีข้อมูลในตัวชี้วัดนี้ แต่ข้อมูลการสำรวจก่อนหน้าทั้งสองการสำรวจนี้มีข้อมูลการสมรสก่อนวัยในเด็กหญิงแต่ไม่มีข้อมูลสำหรับเด็กชาย ซึ่งทำให้ไม่สามารถวิเคราะห์แบบจำแนกเพศได้ ดังนั้นตัวชี้วัดนี้จึงไม่รวมอยู่ในการวิเคราะห์

ในปี 2555 ข้อมูลการสำรวจมีเรื่องบัญชีธนาคาร แต่ในการสำรวจปี 2548/49 ไม่มีข้อมูล ทำให้ไม่สามารถเปรียบเทียบตามช่วงเวลาทั้งสามช่วง ตัวชี้วัดนี้จึงไม่รวมอยู่ในการวิเคราะห์

ในส่วนของตัวชี้วัดการป้องกันสุขภาพ พบว่าในดัชนีเดิมมีข้อมูลเรื่องวัคซีน การล้างมือ และเพศศึกษา แต่การสำรวจ MICS ในปี 2548/49 และในปี 2555 ไม่มีข้อมูลทั้งในเรื่องการล้างมือ และเพศศึกษา ดังนั้นจึงไม่สามารถวิเคราะห์ข้ามเวลาในตัวชี้วัดทั้งสองนี้ได้

ทางด้านตัวชี้วัดสภาพความเป็นอยู่ต้องมีการปรับเล็กน้อย โดยการสำรวจ MICS 2548/49 ข้อถามถามจำนวนชั่วโมงแทนที่จะเป็นจำนวนวันที่เด็กถูกทิ้งให้อยู่ตามลำพังหรืออยู่ภายใต้การดูแลของเด็กอื่นอย่างน้อยหนึ่งชั่วโมง แต่ค่านิยามของ MICS 2555 ตรงกับ MICS 2558/59 และตัวชี้วัดด้านสภาพที่อยู่อาศัย รายละเอียดข้อมูลของหลังคาและฝ้ายบ้านแตกต่างกันในการสำรวจทั้งสามครั้ง ดังที่แสดงในตาราง 4.2 สำหรับช่วงเวลาทั้งสามช่วงนี้ถ้าวัสดุที่ใช้ถูกกำหนดนิยามให้เป็น “วัสดุทำจากธรรมชาติ” หรือ “วัสดุชั้นพื้นฐาน” จะถือว่าขัดสนและวัสดุที่กำหนดนิยามให้เป็น “วัสดุสำเร็จรูป” จะถือว่าไม่ขัดสน

ตารางที่ 4.2 หมวดของที่อยู่อาศัยจากทั้งสามการสำรวจ*

		2548/49	2555	2558/59
หลังคา	ขีดสน	<ul style="list-style-type: none"> • ไม่มีหลังคา • หญ้าคาหรือใบปาล์ม • แฝก • ใบปาล์ม/ใบไผ่ • เศษไม้ • อื่น ๆ 	<ul style="list-style-type: none"> • ไม่มีหลังคา • ใบมะพร้าว/ปาล์ม • หญ้าคา ฟาง • ใผ่ • เศษไม้ • กล่องกระดาศ • อื่น ๆ 	<ul style="list-style-type: none"> • ใบคา/ปาล์ม • เศษไม้ • อื่น ๆ
	ไม่ขีดสน	<ul style="list-style-type: none"> • โลหะ • คาลาไมน์/ซีเมนต์ • ไฟเบอร์ • กระเบื้องเซรามิก • ซีเมนต์ • แผ่นไม้มุงหลังคา 	<ul style="list-style-type: none"> • อีลลอย • ไม้ • ไฟเบอร์ • กระเบื้องเซรามิก • ซีเมนต์ • แผ่นไม้มุงหลังคา 	<ul style="list-style-type: none"> • โลหะ สังกะสี อีลลอย • กระเบื้องเซรามิก • ซีเมนต์
ฝาบ้าน	ขีดสน	<ul style="list-style-type: none"> • ไม่มีฝาบ้าน • ใบอ้อ/คา/ต้นไม้ • ดิน • ไม้อัด • ไม้กระดาน • ไม้ใช้แล้ว • ไม้ไผ่ • อื่น ๆ 	<ul style="list-style-type: none"> • ไม่มีฝาบ้าน • ใบอ้อ/คา/ต้นไม้ • ไม้ไผ่ • หินและดิน • ไม้อัด • กล่องกระดาศ • เศษไม้ • อื่น ๆ 	<ul style="list-style-type: none"> • ใบอ้อ/คา/ต้นไม้ • ไม้ไผ่และดิน • ไม้อัด • ไม้ใช้แล้ว • อื่น ๆ
	ไม่ขีดสน	<ul style="list-style-type: none"> • ซีเมนต์ • หินกับปูน • อิฐ • บล็อกซีเมนต์ • เศษไม้ • สังกะสี • กระเบื้อง • ไม้ฝาเชอร่า 	<ul style="list-style-type: none"> • ซีเมนต์ • หินกับซีเมนต์ • อิฐ • ก้อนปูน อิฐบล็อก • ไม้กระดาน • ครึ่งปูนครึ่งไม้ 	<ul style="list-style-type: none"> • ซีเมนต์ • หินกับปูน • อิฐ • บล็อกซีเมนต์ • เศษไม้ • แผ่นสังกะสี • แผ่นยิปซัม • แผ่นไฟเบอร์ สมาร์ทบอร์ด

ที่มา: OPHI คำนวณจากข้อมูลการสำรวจ MICS จากหลายช่วงเวลา

* วัสดุพื้นเหมือนกันในทั้งสามการสำรวจ

และเช่นเดียวกันกับตัวชี้วัดเชื้อเพลิงทำอาหาร เกณฑ์ความขัดสนเหมือนเดิม ว่าครัวเรือนได้ใช้เชื้อเพลิงแข็งในการทำอาหารหรือไม่และไม่ได้ทำอาหารนอกบ้าน แต่ค่านิยามเชื้อเพลิงแข็งมีรายการแตกต่างกันไปในแต่ละการสำรวจดังข้อมูลในตารางที่ 4.3.

ตารางที่ 4.3 หมวดของเชื้อเพลิงทำอาหารจากทั้งสามการสำรวจ

		2548/49	2555	2558/59
เชื้อเพลิงทำอาหาร	เชื้อเพลิงแข็ง	<ul style="list-style-type: none"> ถ่านหิน/ลิกไนต์ ถ่านไม้ ไม้ ฟาง/หญ้า มูลสัตว์ วัสดุที่เหลือทางการเกษตร มูล อื่น ๆ 	<ul style="list-style-type: none"> ถ่านหิน/ลิกไนต์ ไม้ ถ่านไม้ วัสดุที่เหลือทางการเกษตร มูล อื่น ๆ 	<ul style="list-style-type: none"> ถ่านไม้ ไม้ อื่น ๆ
	สถานที่	ภายนอกหรือระเบียง	ภายนอก	ภายนอก

ที่มา: OPHI คำนวณจากข้อมูลการสำรวจ MICS จากหลายช่วงเวลา

ตัวชี้วัดด้านทรัพย์สินมีการปรับ 4 วิธี โดยวิธีแรก หมวดโทรศัพท์เปลี่ยนแปลงไปตามปี ดังนั้นข้อมูลใด ๆ เกี่ยวกับการมีโทรศัพท์ให้พิจารณาไม่ว่าคำถามในแบบสำรวจจะถามในลักษณะใด เช่นเดียวกับคำถามในปี 2558/59 ข้อสอง มีคำถามเรื่องสมาร์ตโฟนซึ่งไม่ได้อยู่ในการสำรวจก่อนหน้านี้ ดังนั้นไม่ว่าจะเป็นโทรศัพท์แบบใดก็ถือว่าอยู่ในตัวชี้วัดนี้ ข้อสาม ตัวชี้วัดเครื่องปรับอากาศไม่ได้อยู่ในคำถามของการสำรวจในปี 2548/49 ดังนั้นจึงไม่รวมตัวชี้วัดนี้ในการวิเคราะห์ และข้อสี่ รถจักรยานยนต์ไม่ได้อยู่ในการสำรวจปี 2548/49 หรือปี 2555 จึงไม่รวมตัวชี้วัดนี้ในการวิเคราะห์

ตัวชี้วัดที่ทำการปรับตัวสุดท้ายคือตัวชี้วัดโภชนาการ ซึ่งคำถามเกี่ยวกับเกลือไอโอดีนแตกต่างในแบบสำรวจปี 2548/49 ซึ่งมีคำถามว่าเกลือที่ใช้เป็นเกลือไอโอดีนหรือไม่แต่ไม่ได้มีผลการทดสอบค่าไอโอดีนในเกลือรวมอยู่ด้วยเหมือนกับการสำรวจในปี 2555 และปี 2558/59 ดังนั้นการเปรียบเทียบดัชนีจะใช้ข้อมูลที่สมบูรณ์ที่สุดเท่าที่มีอยู่ในเรื่องการใส่เกลือไอโอดีนจากแต่ละการสำรวจ

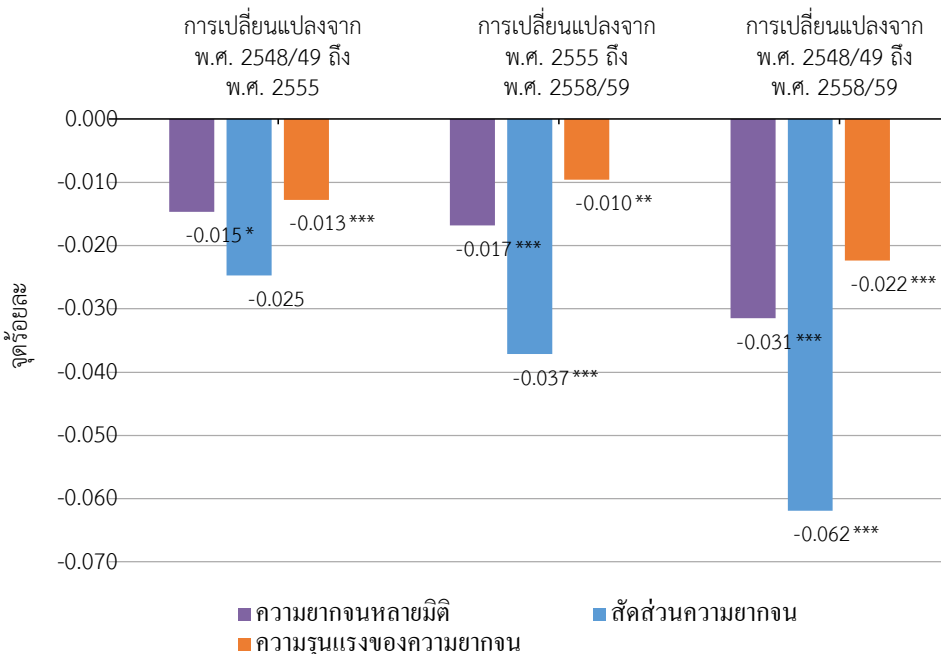
4.2 การเปลี่ยนแปลงความยากจนหลายมิติของเด็กจากปี 2548/49 ปี 2555 และปี 2558/59

เนื้อหาในส่วนนี้จะตรวจสอบพัฒนาการของความยากจนหลายมิติของเด็กในประเทศไทยโดยการดูข้อมูลจากปี 2548/49, 2555 และในปี 2558/59 โดยการคำนวณการเปรียบเทียบค่า MPI ของเด็กและดัชนีย่อย (ค่า H และค่า A) ในช่วง 3 ระยะเวลาโดยใช้ชุดข้อมูลจากการสำรวจ MICS ที่จำแนกรายภาค

การเปรียบเทียบ MPI ของเด็กช่วยให้เห็นภาพการเปลี่ยนแปลงตามช่วงเวลา โดยการทำการอย่างระมัดระวังมากที่สุดเพื่อให้ นิยามของตัวชี้วัดสามารถเปรียบเทียบกันได้ และสามารถอนุมานถึงแนวโน้มตามช่วงเวลาในเรื่องการลดความยากจนของเด็ก โดยเฉพาะในการเน้นเรื่องของการเปลี่ยนแปลงในเชิงภาคและมิติเมื่อเวลาผ่านไป อย่างไรก็ตามผลการศึกษาลึก ๆ ไม่สามารถนำเสนอได้ทั้งหมดเหมือนอย่างในกรณีบทที่ 3 เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างของดัชนี

มีการปรับตัวดัชนีต่าง ๆ ดังที่ได้อธิบายไปก่อนหน้านี้ ส่วนการเพิ่มขึ้นของอัตราความยากจน ในปี 2558/59 จาก 21.5% (ทางการ) เป็น 42.2% (ใช้เพื่อเปรียบเทียบในบทนี้เท่านั้น) เป็นผลมาจากการเลือกข้อมูลมาวิเคราะห์เปรียบเทียบเฉพาะ ข้อมูลที่สามารถเปรียบเทียบได้อย่างรัดกุมกับข้อมูลปี 2548/49 และปี 2555 เท่านั้น ส่วนรูปที่ 4.1 และ 4.2 แสดงให้เห็น ถึงอัตราความยากจน ความรุนแรงของความยากจน และค่าดัชนี MPI ของเด็ก ที่ได้เปลี่ยนแปลงไปตามสามช่วงเวลา พบว่า ความยากจนหลายมิติของเด็กลดลงอย่างชัดเจนจากปี 2548/49 ถึงในปี 2558/59 โดย MPI ของเด็กลดลงจาก 0.172 เหลือ 0.141 ในส่วนของร้อยละของเด็กที่ยากจน (H) ลดลงจาก 48.4% เหลือ 42.2% โดยการลดลงทั้งสองค่ามีความชัดเจนอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติ (ดู ตารางที่ 4.4) ดังที่ได้กล่าวไว้ว่าค่า 42.2% นี้พิจารณาจากการปรับดัชนีเพื่อให้สามารถเปรียบเทียบ กันได้ โดยที่ค่า MPI ของเด็กอย่างเป็นทางการในปี 2558/59 คือ 21.5%.

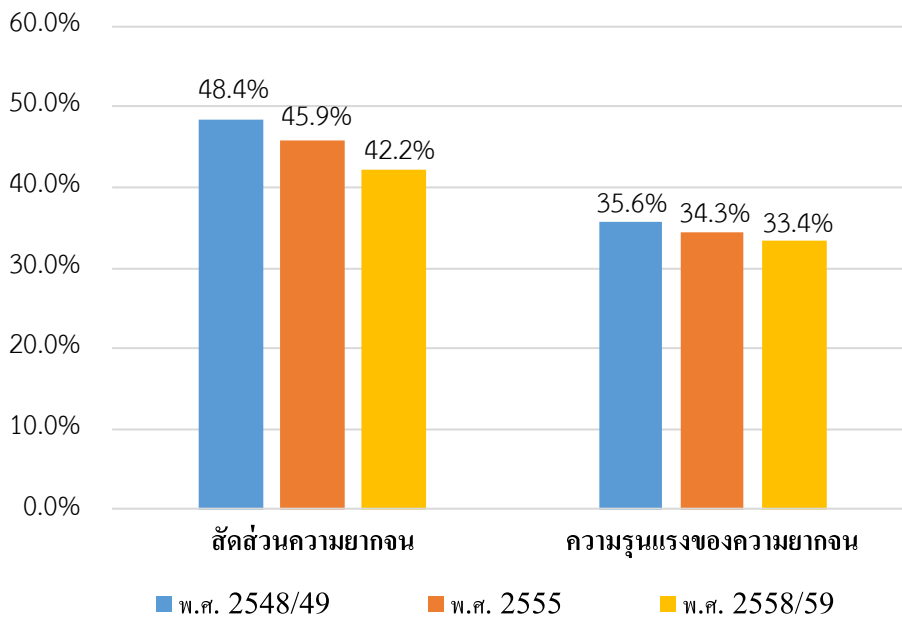
ภาพที่ 4.1 การเปลี่ยนแปลงอย่างสัมบูรณ์ในอัตราความยากจนและความรุนแรงของความยากจนใน MPI ของเด็ก ปี 2548/49, 2555 และปี 2558/59

ที่มา: OPHI คำนวณจากข้อมูลการสำรวจ MICS จากหลายช่วงเวลา

หมายเหตุ: *** ระดับนัยสำคัญ 1%; ** ระดับนัยสำคัญ 5%, * ระดับนัยสำคัญ 10%, การทดสอบแบบสองข้าง.

ภาพที่ 4.2 อัตราความยากจนและความรุนแรงของความยากจนใน MPI ของเด็ก ปี 2548/49, 2555 และปี 2558/59

ที่มา: OPHI คำนวณจากข้อมูลการสำรวจ MICS จากหลายช่วงเวลา

ตารางที่ 4.4 การเปลี่ยนแปลงในอัตราความยากจน ความรุนแรงของความยากจน และ MPI ของเด็ก ปี 2548/49, 2555 และปี 2558/59

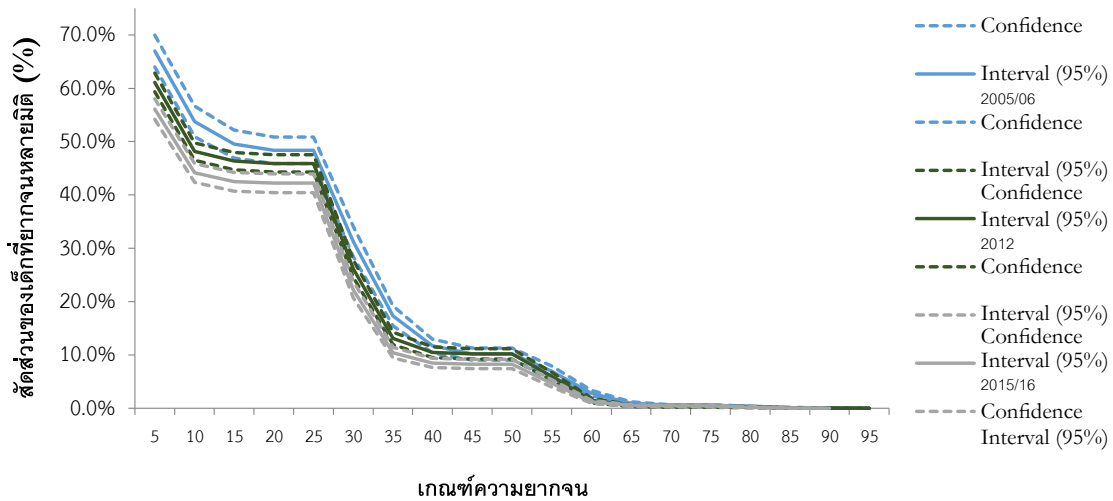
เกณฑ์ความยากจน = 25%	ดัชนีความยากจนหลายมิติ	สัดส่วนของเด็กที่ยากจน (H)	ความรุนแรง (A)
2548/49	0.172	48.4%	35.6%
2555	0.158	45.9%	34.3%
2558/59	0.141	42.2%	33.4%
การเปลี่ยนแปลง 2548/49 -2558/59	3.1%***	6.2%***	2.2%***
สมมติฐาน	3.69	3.11	4.66
ค่า p-value	0.000	0.002	0.000

ที่มา: OPHI คำนวณจากข้อมูลการสำรวจ MICS จากหลายช่วงเวลา

หมายเหตุ: *** 1% ระดับนัยสำคัญ ; ** 5% ระดับนัยสำคัญ , * 10% ระดับนัยสำคัญ , การทดสอบแบบสองข้าง.

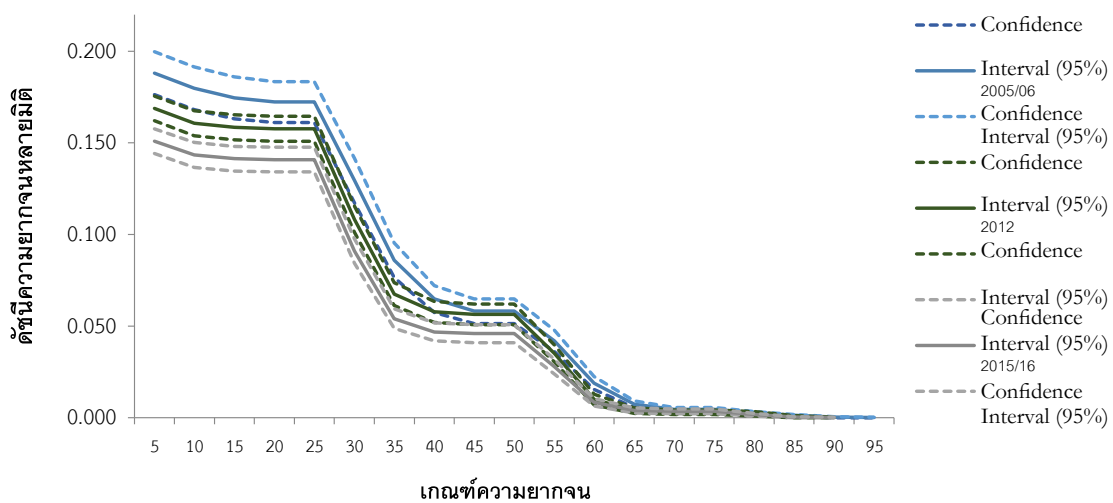
ประเด็นที่น่าสนใจสำหรับการวิเคราะห์เพิ่มเติมคือผลของ อัตราความยากจน ความรุนแรงของความยากจน และ MPI ของเด็ก จะขึ้นอยู่กับเกณฑ์ความยากจนระดับต่าง ๆ ใน รูปที่ 4.3 และ 4.4 แสดงค่าทั้งสามตัวชี้วัดนี้สำหรับทุกระดับของเกณฑ์ความยากจนที่เป็นไปได้ในทั้งสามช่วงระยะเวลาของการวิเคราะห์นี้ เห็นได้ว่าเมื่อเปรียบเทียบปี 2548/49 , 2555 และปี 2558/59 กราฟของร้อยละของเด็กที่ยากจนหลายมิติไม่ตัดผ่านกันเมื่อระดับเกณฑ์ความยากจนอยู่ต่ำกว่า 45% โดยกราฟของปี 2558/59 จะอยู่ต่ำกว่ากราฟของปี 2548/49 เสมอ นี่หมายถึงว่าการสรุปที่ว่าความยากจนของเด็กลดลงตามช่วงเวลาต่าง ๆ ภายใต้การวิเคราะห์นี้มีความคงทน (Robustness) ต่อระดับเกณฑ์ความยากจนต่าง ๆ ในกรณีของค่าดัชนี MPI ของเด็กปี 2548/49 ตัดผ่านกับกราฟของปี 2555 เกือบทุกค่า ส่วนกราฟของในปี 2558/59 อยู่ภายใต้กราฟของปี 2548/49 เสมอ ดังนั้นการวิเคราะห์ในเชิงสถิติสามารถยืนยันได้ว่าอัตราความยากจน (H) และค่าดัชนี MPI ของเด็กลดลงอย่างมีนัยสำคัญ ระหว่างปี 2548/49 และปี 2558/59 ไม่ว่าจะเลือกใช้เกณฑ์ความยากจนในระดับใด

ภาพที่ 4.3 ร้อยละของเด็กที่ยากจนหลายมิติตามเกณฑ์ความยากจนค่าต่าง ๆ ในปี 2548/49 ปี 2555 และปี 2558/59

OPHI คำนวณจากข้อมูลการสำรวจ MICS จากหลายช่วงเวลา

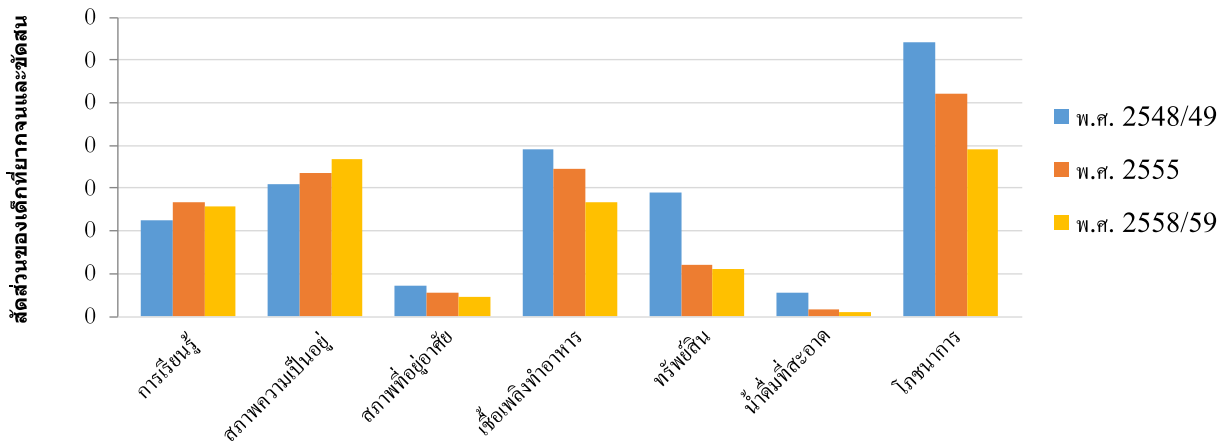
ภาพที่ 4.4 ค่า MPI ของเด็กตามเกณฑ์ความยากจนค่าต่าง ๆ ในปี 2548/49 ปี 2555 และปี 2558/59

ที่มา: OPHI คำนวณจากข้อมูลการสำรวจ MICS จากหลายช่วงเวลา

การจำแนกการเปลี่ยนแปลงของดัชนี MPI ของเด็กตามองค์ประกอบในรายตัวชี้วัดมีประโยชน์เพื่อทำความเข้าใจว่าความยากจนลดลงอย่างไร มีตัวชี้วัดไหนที่ขับเคลื่อนการลดลง ภาพที่ 4.5 เสนอภาพที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้นว่าตัวชี้วัดใดเป็นตัวที่มีส่วนลดค่าความยากจนหลายมิติของเด็กลดลงเมื่อเวลาผ่านไป ค่าร้อยละของเด็กยากจน (censored headcount ratios) วัตร้อยละของเด็กที่ยากจนหลายมิติและมีความขัดสนในตัวชี้วัดใดตัวชี้วัดหนึ่ง แสดงในภาพเป็นช่วงเวลาสามช่วงด้วยการเปลี่ยนแปลงทั้งหมดในช่วงปี 2548/49 และในปี 2558/59 มีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน โดยมีมิติด้านมาตรฐานการดำรงชีวิต และมิติด้านสุขภาพแสดงระดับการลดลงอย่างมีนัยสำคัญ (ที่ระดับนัยสำคัญ 1%) ในระหว่างปี 2548/49 และปี 2558/59 ในส่วนของตัวชี้วัดสภาพความเป็นอยู่อยู่ทุกระดับการเพิ่มขึ้นของร้อยละของเด็กที่ขัดสน ดังนั้นพบว่าเด็กจำนวนมากที่ยากจนและไม่ได้อาศัยอยู่กับพ่อแม่ หรือเด็กอายุต่ำกว่า 5 ขวบถูกทิ้งให้อยู่ลำพังหรือดูแลโดยเด็กอื่น ร้อยละของเด็กที่ยากจนหลายมิติสำหรับมิติด้านการถือครองทรัพย์สินมีระดับการลดลงมากที่สุดระหว่างปี 2548/49 และปี 2555 (จาก 14.5% ลงมาที่ 6.1%).

ภาพที่ 4.5 ร้อยละของเด็กที่ยากจนหลายมิติในปี 2548/49, 2555 และ 2558/59

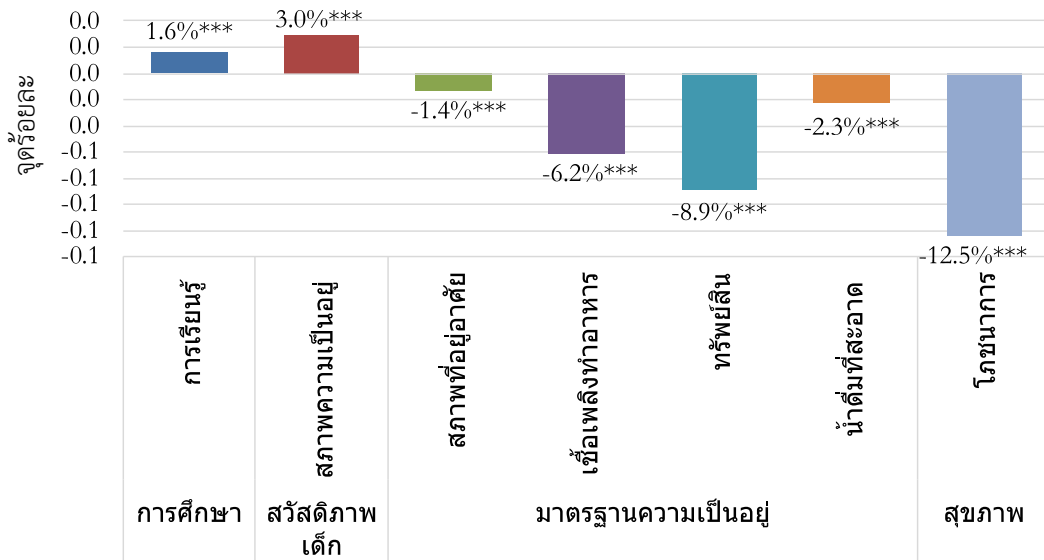

ที่มา: OPHI คำนวณจากข้อมูลการสำรวจ MICS จากหลายช่วงเวลา

ภาพที่ 4.6 แสดงถึงการเปลี่ยนแปลงโดยสัมบูรณ์ในร้อยละของเด็กที่ยากจนหลายมิติระหว่างปี 2548/49 และปี 2558/59 ในหน่วยจุดของร้อยละ เห็นได้ชัดว่ามีการพัฒนาดีที่สุดในโภชนาการ, การถือครองทรัพย์สิน และเชื้อเพลิงทำอาหาร ในทางตรงกันข้ามมีค่าร้อยละของเด็กที่ยากจนหลายมิติเพิ่มขึ้นอยู่ด้วยในตัวชี้วัดกิจกรรมการเรียนรู้ (1.6 จุดของร้อยละ) และสภาพความเป็นอยู่ (2.9 จุดของร้อยละ) ในส่วนตัวชี้วัดด้านโภชนาการ มีการลดลงอย่างชัดเจน จึงพบว่าร้อยละของเด็กที่อายุต่ำกว่า 5 ขวบผอมลีบหรือเตี้ยแคระแกร็นลดน้อยลง และร้อยละของเด็กที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่ไม่มีเกลือไอโอดีนก็ลดน้อยลง

ภาพที่ 4.6 การเปลี่ยนแปลงโดยสัมบูรณ์ในร้อยละความยากจนหลายมิติระหว่างปี 2548/49 และปี 2558/59

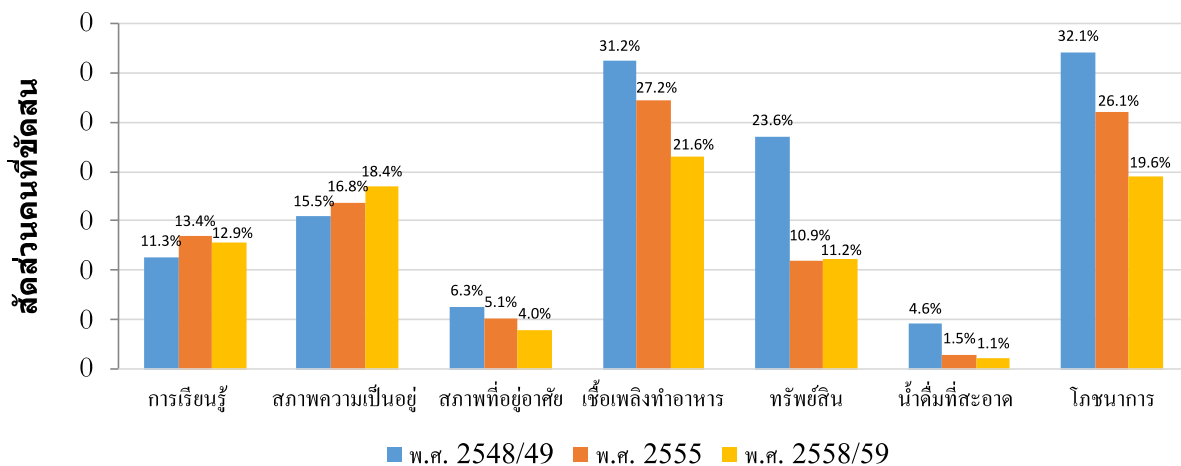

ที่มา: OPHI คำนวณจากข้อมูลการสำรวจ MICS จากหลายช่วงเวลา

หมายเหตุ: *** ระดับนัยสำคัญ 1% ; **ระดับนัยสำคัญ 5% ; * ระดับนัยสำคัญ 10% การทดสอบแบบสองข้าง.

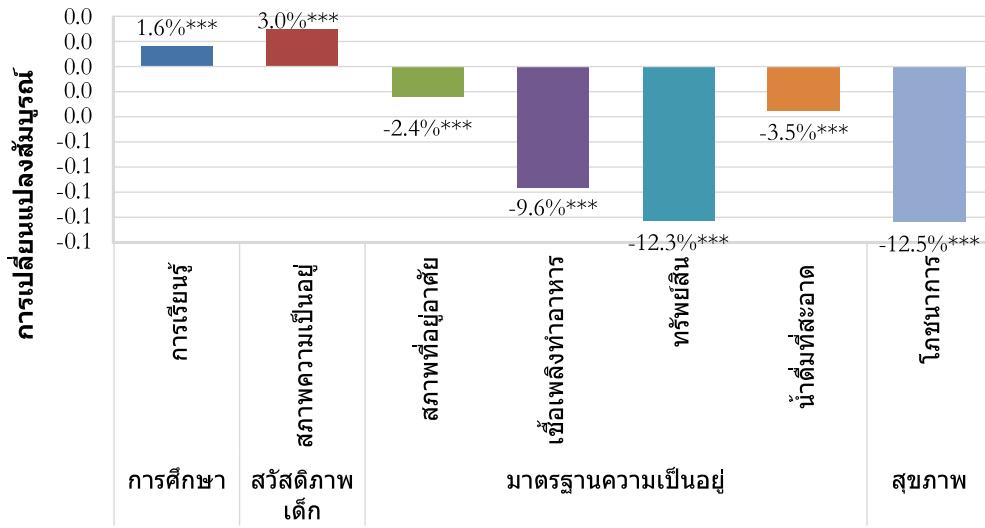
การวิเคราะห์แนวโน้มด้านประชากรในตัวชี้วัดต่าง ๆ ของดัชนี MPI ควบคู่กับแนวโน้มความขัดสนต่าง ๆ ของเด็กที่ยากจน ประสพภูมิมีความน่าสนใจดังในภาพที่ 4.7 ซึ่งแสดงสัดส่วนของเด็กที่ขัดสนในแต่ละตัวชี้วัดทั้ง 7 ตัวชี้วัดของดัชนี MPI หรือ ร้อยละความยากจนหลายมิติแต่ละปีที่เปรียบเทียบกันได้ จากตัวเลขพบว่าหาในเจ็ดตัวชี้วัดมีพัฒนาการที่ดีขึ้นตามช่วงเวลา หมายความว่า การลดลงของสัดส่วนเด็กที่ขัดสนในตัวชี้วัดเหล่านั้น ส่วนในภาพที่ 4.8 แสดงการเปลี่ยนแปลงสัมบูรณ์ของร้อยละของความขัดสนระหว่างปี 2548/49 และปี 2558/59 โดยตัวชี้วัดโภชนาการ และการถือครองทรัพย์สินแสดงการพัฒนาที่ดีขึ้นสัมบูรณ์ (จุดร้อยละ -12.5 และ -12.3 ตามลำดับ) ตามมาด้วยตัวชี้วัดเชื้อเพลิงทำอาหาร (-9.6) และตัวชี้วัดน้ำดื่มที่สะอาด (-3.5) ในทางตรงกันข้ามตัวชี้วัดสภาพความเป็นอยู่และการเรียนรู้ มีระดับที่แยกลงจากปี 2548/49 ถึงปี 2558/59 (ที่ค่าจุดร้อยละ +1.6 และ 2.9 ตามลำดับ)

ภาพที่ 4.7 ร้อยละความขัดสนในปี 2548/49, 2555 และ 2558/59

ที่มา: OPHI คำนวณจากข้อมูลการสำรวจ MICS จากหลายช่วงเวลา

ภาพที่ 4.8 การเปลี่ยนแปลงสัมบูรณ์ของร้อยละความขัดสนในปี 2548/49, 2555 และ 2558/59

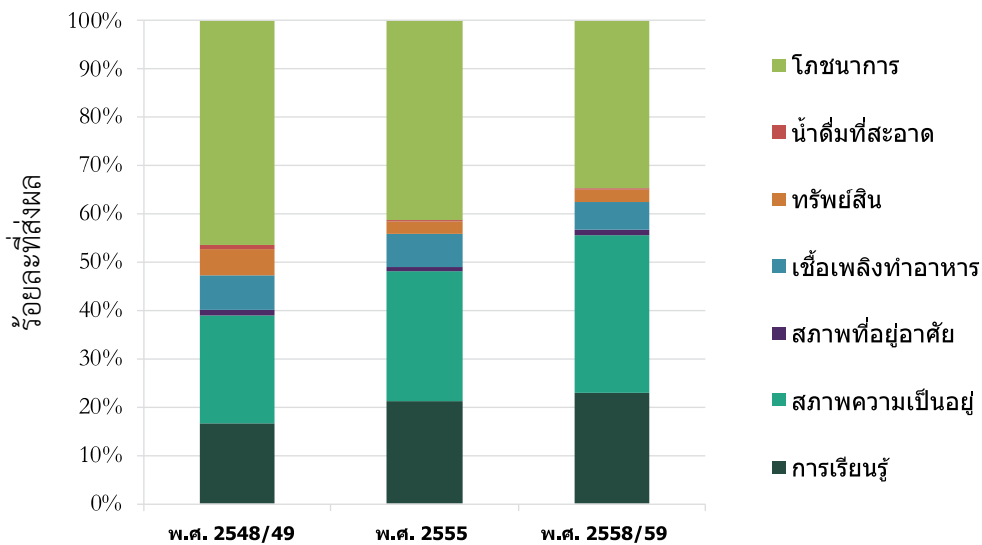

ที่มา: OPHI คำนวณจากข้อมูลการสำรวจ MICS จากหลายช่วงเวลา

หมายเหตุ: *** ระดับนัยสำคัญ 1% ; **ระดับนัยสำคัญ 5% ; * ระดับนัยสำคัญ 10% การทดสอบแบบสองข้าง.

ต่อไปนี้จะพิจารณาถึงสัดส่วนที่ส่งผลต่อค่า MPI ของเด็กในแต่ละตัวชี้วัด ภาพที่ 4.9 แสดงตัวชี้วัดแต่ละตัวว่ามีสัดส่วนที่ส่งผลต่อค่าดัชนี MPI ของเด็กในประเทศไทยอย่างไรในแต่ละช่วงเวลาที่ทำการศึกษา พบว่าองค์ประกอบโดยทั่วไปของดัชนี MPI ของเด็กในแต่ละช่วงเวลาเปลี่ยนแปลงไปตามการเพิ่มขึ้นของความขัดสนในตัวชี้วัดสภาพความเป็นอยู่และตัวชี้วัดการเรียนรู้ ตัวชี้วัดที่ส่งผลต่อค่าดัชนี MPI ของเด็กน้อยที่สุดคือตัวชี้วัด โภชนาการและตัวชี้วัดการถือครองทรัพย์สินที่สัมพันธ์กับระดับการลดลงของความขัดสนในทั้งสองตัวชี้วัดนี้

ภาพที่ 4.9 สัดส่วนที่ส่งผลต่อดัชนี MPI เด็กของแต่ละตัวชี้วัด ในปี 2548/49, 2555 และ 2558/59

ที่มา: OPHI คำนวณจากข้อมูลการสำรวจ MICS จากหลายช่วงเวลา

4.3 การเปลี่ยนแปลงความยากจนหลายมิติของเด็กจำแนกตามภาค

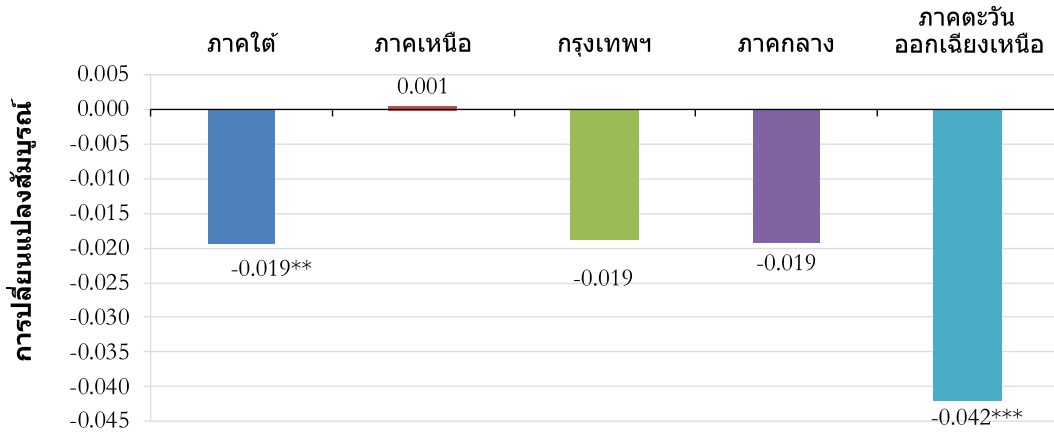
ตารางที่ 4.5 นำเสนอร้อยละของความขัดสน ความรุนแรง และ MPI ของแต่ละภาคในปี 2548/49 และปี 2558/59 จากทั้งห้าภาค มีสามภาคที่พบการลดลงของ MPI เด็ก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในช่วงระยะเวลาที่ทำการศึกษา ในภาพที่ 4.10 แสดงแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงสัมบูรณ์ตามช่วงระยะเวลาของความยากจนหลายมิติ ดังจะเห็นได้ว่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีการลดลงสัมบูรณ์เร็วที่สุดระหว่างปี 2548/49 และปี 2558/59 (มากกว่า -0.04 จุดของดัชนี) ตามมาด้วยภาคใต้ (เกือบ -0.02 จุดของดัชนี) การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้มีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับนัยสำคัญ 1% ส่วนกรุงเทพมหานครและภาคกลางมีการเปลี่ยนแปลงใกล้เคียงกันคือประมาณ 0.02 จุด แต่การเปลี่ยนแปลงในทั้งสองภาคนี้ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนภาคเหนือมีการเพิ่มขึ้นของค่า MPI ระหว่างปี 2548/49 และปี 2558/59 เพียงเล็กน้อยแต่ก็เปลี่ยนแปลงอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 4.5 ร้อยละของความขัดสน ความรุนแรง และ MPI ของเด็กจำแนกตามภาคในปี 2548/49 และ 2558/59

	ดัชนีความยากจนหลายมิติ		ร้อยละความขัดสน		ความรุนแรง	
	2548/49	2558/59	2548/49	2558/59	2548/49	2558/59
ภาคใต้	0.134	0.114	39.1%	36.6%	34.2%	31.3%
ภาคเหนือ	0.148	0.148	41.3%	44.1%	35.8%	33.6%
กรุงเทพมหานคร	0.093	0.075	30.4%	24.6%	30.6%	30.3%
ภาคกลาง	0.120	0.101	37.6%	32.9%	32.0%	30.8%
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	0.245	0.203	65.2%	57.0%	37.6%	35.6%
การเปลี่ยนแปลงสัมบูรณ์ 2548/49						
ภาคใต้	-0.019		-2.5%		-2.9%	
ภาคเหนือ	0.001		2.8%		-2.1%	
กรุงเทพมหานคร	-0.019		-5.8%		-0.3%	
ภาคกลาง	-0.019		-4.7%		-1.2%	
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	-0.042		-8.2%		-2.0%	

ที่มา: OPHI คำนวณจากข้อมูลการสำรวจ MICS จากหลายช่วงเวลา

ภาพที่ 4.10 การเปลี่ยนแปลงสัมบูรณ์ของค่าดัชนี MPI รายภาค ปี 2548/49 และปี 2558/59

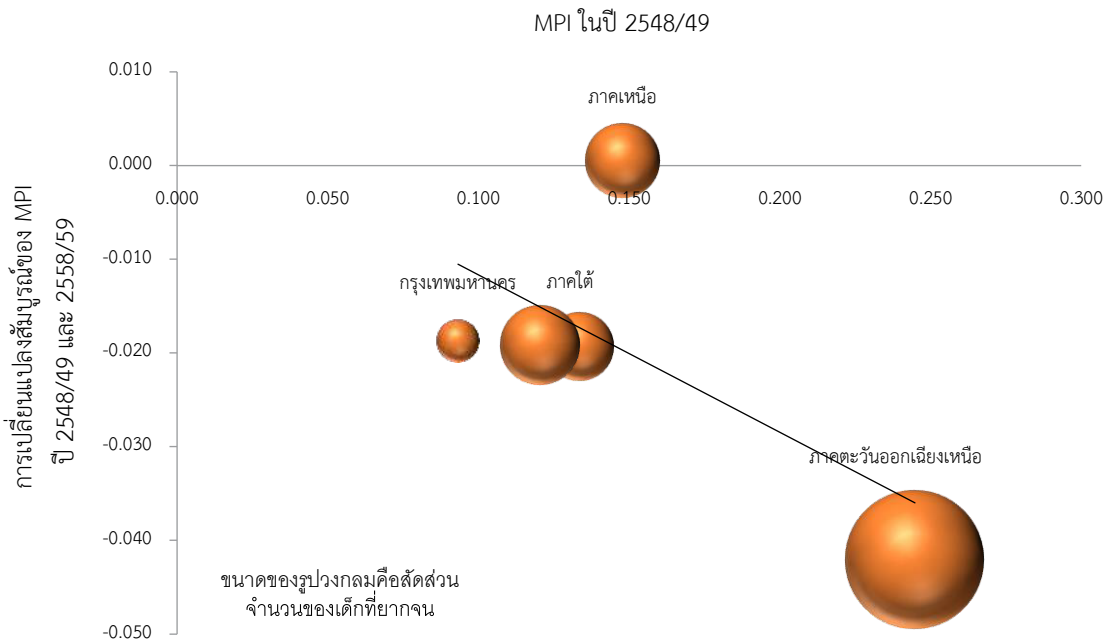

ที่มา: OPHI คำนวณจากข้อมูลการสำรวจ MICS จากหลายช่วงเวลา

หมายเหตุ: *** ระดับนัยสำคัญ 1% ; **ระดับนัยสำคัญ 5%; * ระดับนัยสำคัญ 10% การทดสอบแบบสองข้าง.

ในการค้นหาว่าการลดลงของความยากจนหลายมิติตามรายภาคเป็นไปตามนโยบายที่เอื้อต่อภูมิภาคที่ยากจนหรือกลับทิ้งให้ภูมิภาคที่ยากจนที่สุดไว้เบื้องหลังหรือไม่ ซึ่งแสดงให้เห็นได้ในภาพที่ 4.11 โดยการพล็อตค่าการเปลี่ยนแปลงสัมบูรณ์ของ MPI ในแกนตั้ง และระดับความยากจนของเด็กเริ่มต้น (ระดับของ MPI ในปี 2548/49) ในแกนนอน ทำให้พบว่าค่า MPI เริ่มต้นและค่าการเปลี่ยนแปลงสัมบูรณ์ของ MPI มีความสัมพันธ์ในทางตรงกันข้าม ดังนั้นจึงไม่ใช่การพัฒนาที่ทิ้งภูมิภาคที่ยากจนกว่าไว้ให้อยู่เบื้องหลัง แต่ภูมิภาคที่ยากจนกว่านั้นได้พัฒนาตามหลังมาติด ๆ

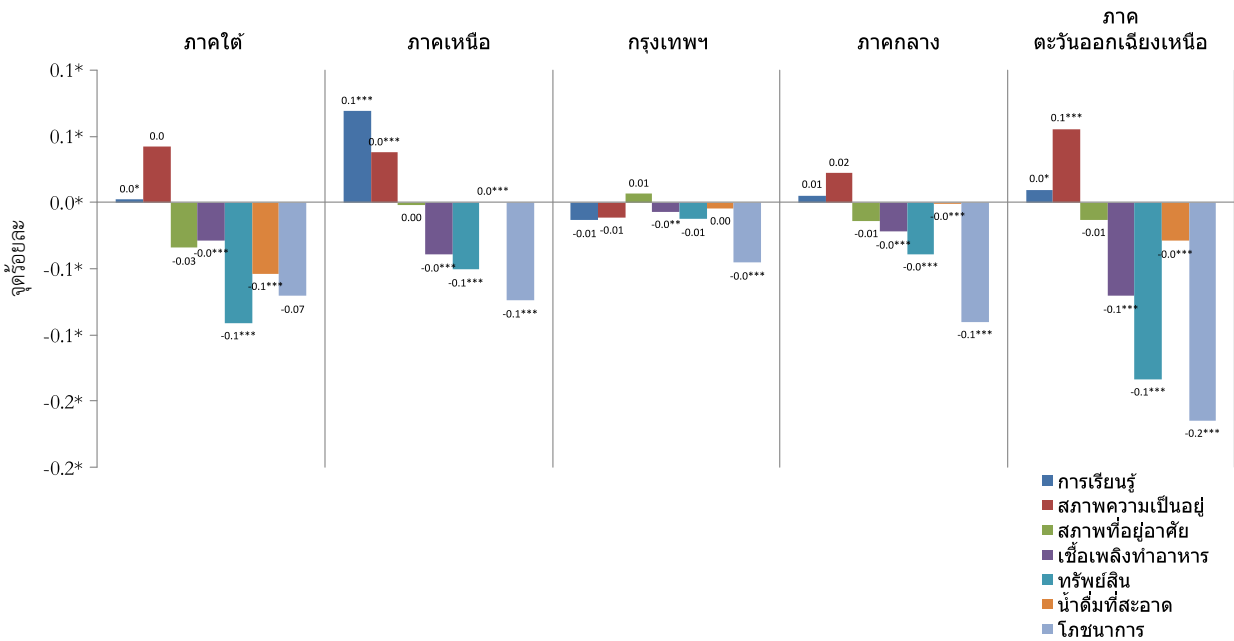
ภาพที่ 4.11 การลดลงของความยากจนในภาคต่าง ๆ ระหว่างปี 2548/49 และปี 2558/59

ที่มา: OPHI คำนวณจากข้อมูลการสำรวจ MICS จากหลายช่วงเวลา

เพื่อวิเคราะห์การพัฒนาที่เพิ่มขึ้นในแต่ละภาค ภาพที่ 4.12 เน้นให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของร้อยละของเด็กที่ยากจนหลายมิติระหว่างปี 2548/49 และปี 2558/59 โดยที่ในเกือบทุกตัวชี้วัดและในแทบทุกภาคมีการพัฒนาอย่างเห็นได้ชัด ยกเว้นบ้างในความขัดสนด้านการศึกษาและสภาพการดำรงชีวิตที่พบว่าความขัดสนมีระดับเพิ่มขึ้นในทุกภาคยกเว้นกรุงเทพมหานครและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในส่วนของภาคเหนือพบความขัดสนด้านน้ำดื่มที่สะอาดเพิ่มระดับขึ้นเล็กน้อย

ภาพที่ 4.12 การเปลี่ยนแปลงสัมบูรณ์ในร้อยละของเด็กที่ยากจนหลายมิติ ปี 2548/49 และปี 2558/59

ที่มา: OPHI คำนวณจากข้อมูลการสำรวจ MICS จากหลายช่วงเวลา

หมายเหตุ: *** ระดับนัยสำคัญ 1% ; **ระดับนัยสำคัญ 5%; * ระดับนัยสำคัญ 10% การทดสอบแบบสองข้าง.

4.4 การเปลี่ยนแปลงความยากจนหลายมิติของเด็กจำแนกตามกลุ่มอายุ

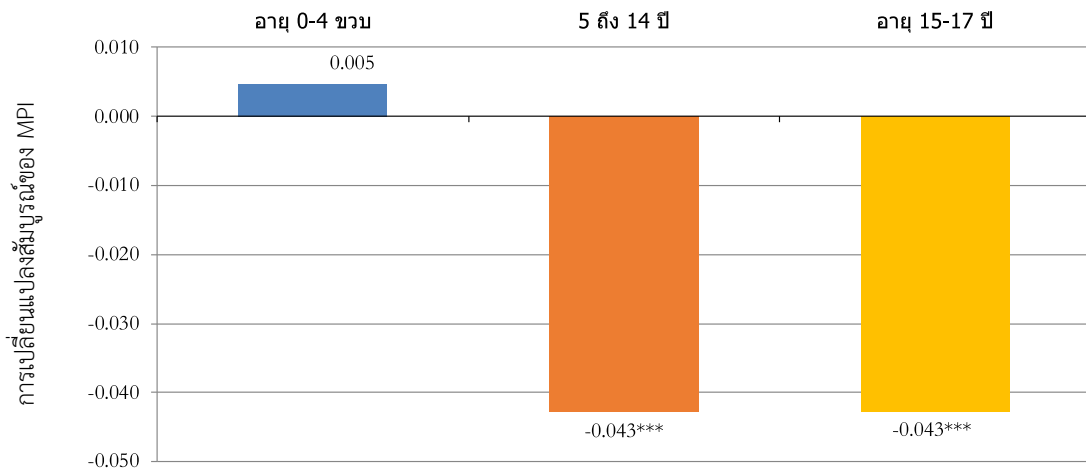
จากความแตกต่างของกลุ่มอายุ (0 ถึง 4, ปี 5 ถึง 14 ปี, และ 15 ถึง 17 ปี) มีกลุ่มอายุสองกลุ่มที่พบระดับ MPI ลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ตารางที่ 4.6 เสนอร้อยละของความขาดสน ความรุนแรง และ MPI ของแต่ละกลุ่มอายุในแต่ละช่วงปี ภาพที่ 4.13 แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงสัมบูรณ์ของค่า MPI ในกลุ่มอายุต่าง ๆ ดังจะเห็นได้ว่าเด็กที่อายุต่ำกว่า 5 ขวบ มีระดับความยากจนหลายมิติสูงขึ้น แม้ว่าการเปลี่ยนแปลงจะไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ในทางกลับกันพบว่าเด็กกลุ่มอายุ 5-14 ปี และกลุ่มอายุ 15-17 ปี มีการลดลงสัมบูรณ์ของค่า MPI รวดเร็วที่สุดระหว่างปี 2548/49 และ ปี 2558/59 (มากกว่า -0.04 จุดของดัชนีในแต่ละกลุ่มช่วงอายุ) โดยการเปลี่ยนแปลงมีระดับนัยสำคัญ 1%

ตารางที่ 4.6 ร้อยละความยากจน ความรุนแรง และ MPI จำแนกตามกลุ่มช่วงอายุ ปี 2548/49 และปี 2558/59

	ดัชนีความยากจนหลายมิติ		ร้อยละเด็กที่ยากจน		ความรุนแรง	
	ในปี พ.ศ. 2548/49	ในปี พ.ศ. 2558/59	ในปี พ.ศ. 2548/49	ในปี พ.ศ. 2558/59	ในปี พ.ศ. 2548/49	ในปี พ.ศ. 2558/59
0 ปี 4 ปี	0.153	0.158	44.0%	48.4%	34.9%	32.6%
5 ปี 14 ปี	0.170	0.127	48.0%	38.8%	35.4%	32.8%
15 ปี 17 ปี	0.206	0.164	55.9%	45.3%	36.9%	36.1%
การเปลี่ยนแปลงสัมบูรณ์ 2548/49						
0 ปี 4 ปี	0.005		4.4%		-2.2%	
5 ปี 14 ปี	-0.043		-9.2%		-2.6%	
15 ปี 17 ปี	-0.043		-10.6%		-0.8%	

ที่มา: OPHI คำนวณจากข้อมูลการสำรวจ MICS จากหลายช่วงเวลา

ภาพที่ 4.13 การเปลี่ยนแปลงสัมบูรณ์ของ MPI ในแต่ละช่วงอายุ ระหว่างปี 2548/49 และปี 2558/59

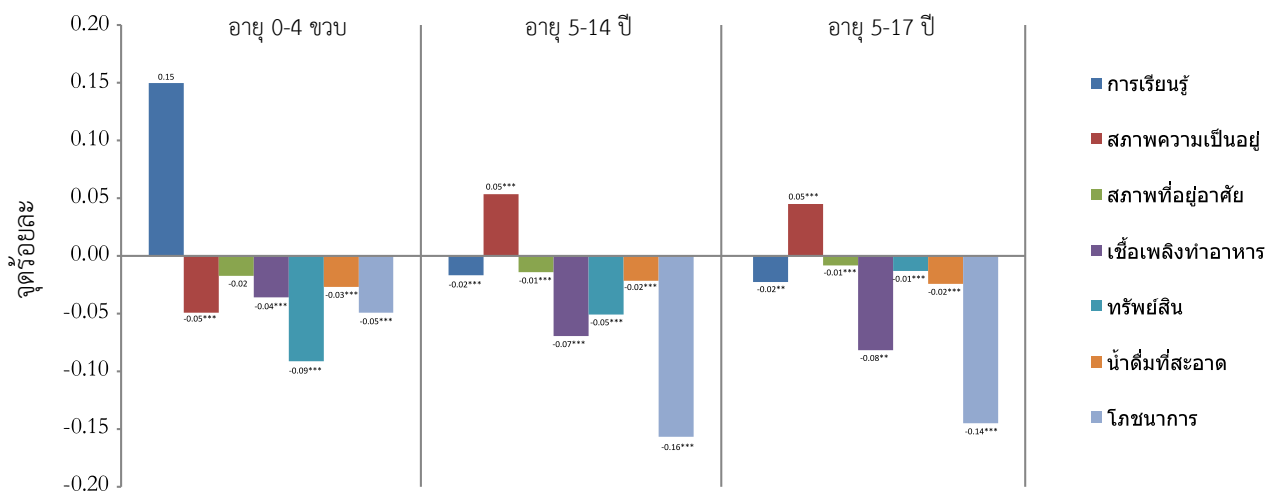

ที่มา: OPHI คำนวณจากข้อมูลการสำรวจ MICS จากหลายช่วงเวลา

หมายเหตุ: *** ระดับนัยสำคัญ 1% ; **ระดับนัยสำคัญ 5%; * ระดับนัยสำคัญ 10% การทดสอบแบบสองข้าง.

เพื่อวิเคราะห์ต่อไปถึงการเปลี่ยนแปลงของแต่ละกลุ่มอายุ ภาพที่ 4.14 เน้นให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงในร้อยละของเด็กที่ยากจนหลายมิติในปี 2548/49 และปี 2558/59 โดยพบว่าการพัฒนาที่ดีขึ้นในเกือบทุกตัวชี้วัดและทุกกลุ่มอายุ ยกเว้นมิติด้านการศึกษาที่มีระดับสูงขึ้นไปในกลุ่มที่อายุน้อยที่สุด (น้อยกว่า 5 ขวบ ดังนั้นเด็กในกลุ่มนี้ไม่ได้รับการกระตุ้นอย่างเพียงพอจากพ่อแม่ (ไม่มีหนังสือในบ้าน หรือคนดูแลหลักไม่ได้ทำกิจกรรมร่วมกับเด็ก) ในกลุ่มอายุอื่น (อายุ 5-14 ปีและอายุ 15-17 ปี) ตัวชี้วัดด้านสภาพความเป็นอยู่พบว่ามีความดีขึ้น ดังนั้นเด็กในกลุ่มนี้ไม่ได้อาศัยอยู่กับพ่อแม่แม้ว่าพ่อแม่อาจจะมีชีวิตอยู่ก็ตาม ตัวชี้วัดที่มีระดับการลดลงมากที่สุดในกลุ่มเด็กที่อายุต่ำกว่า 5 ขวบคือตัวชี้วัดการถือครองทรัพย์สินและในกรณีเด็กที่โตกว่าคือตัวชี้วัดโภชนาการ

ภาพที่ 4.14 การเปลี่ยนแปลงสัมบูรณ์ในร้อยละของเด็กที่ยากจนหลายมิติจำแนกตามกลุ่มอายุในปี 2548/49 และปี 2558/59

ที่มา: OPHI คำนวณจากข้อมูลการสำรวจ MICS 2558/2559 จากหลายช่วงเวลา

*** ระดับนัยสำคัญ 1%; ** ระดับนัยสำคัญ 5%, * ระดับนัยสำคัญ 10%, การทดสอบแบบสองข้าง

บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ

รายงานฉบับนี้ได้นำเสนอ ดัชนีความยากจนหลายมิติของเด็กในประเทศไทย (Child MPI) ในปี 2558/59 และได้อธิบายถึงองค์ประกอบของความยากจนในประชากรกลุ่มต่าง ๆ รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากปี 2548/49 ถึงปี 2558/59

ดัชนี MPI ของเด็กในประเทศไทยนี้เป็นข้อมูลที่สำคัญสำหรับใช้ติดตามความก้าวหน้าของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน SDG 1.2 ที่ระบุ การลดสัดส่วนชาย หญิง และเด็กในทุกช่วงวัย ที่อยู่ภายใต้ความยากจนในทุกมิติ ตามนิยามของแต่ละประเทศให้ลดลงอย่างน้อยครึ่งหนึ่ง ภายในปี 2573 MPI ของเด็ก ช่วยเสริมข้อมูลความยากจนทางด้านการเงิน และแสดงสภาพความยากจนหลายมิติที่เด็กกำลังเผชิญอยู่ใน 4 มิติ และ 10 ตัวชี้วัด ที่ใช้ข้อมูลจากรายงานการสำรวจ MICS ที่มีข้อมูลเพียงพอที่จะช่วยเสนอภาพความขัดสนที่พบในเด็กในมิติต่างๆ รวมถึงจำแนกข้อมูลตามภาค และ 14 จังหวัดเฉพาะ แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงตามเวลา การพัฒนาดัชนีนี้ทำให้ประเทศไทยเป็นหนึ่งในประเทศแรก ๆ ที่ใช้ MPI ที่ออกแบบมาพิเศษโดยเฉพาะ เพื่อทำความเข้าใจและวิเคราะห์ความยากจนในมิติต่าง ๆ สำหรับเด็ก และเนื่องจากดัชนี MPI นี้ได้พัฒนาขึ้นมาเฉพาะตามบริบทของไทย ดังนั้นจึงไม่สามารถนำไปใช้เปรียบเทียบระหว่างประเทศได้

ผลการศึกษา MPI ของเด็ก แสดงให้เห็นว่าอัตราความยากจนหลายมิติจะสูงกว่าอัตราความยากจนในเชิงการเงิน ทั้งนี้เนื่องจากดัชนีทั้งสองมีวัตถุประสงค์ในการวัดความยากจนที่แตกต่างกัน โดยดัชนีความยากจนเชิงการเงินนั้นใช้ครัวเรือน เป็นหน่วยของการนับและการวิเคราะห์ ส่วน MPI ของเด็ก นั้นใช้เด็กอายุ 0-17 ปี เป็นหน่วยของการนับและการวิเคราะห์

นอกจากนี้ผลการศึกษาความยากจนหลายมิติในเด็กที่ได้ทำการวิเคราะห์ในเชิงลึกพบว่า แม้จะแสดงอัตราสูง แต่เด็กทุกคนที่ถูกระบุว่ามีความยากจนหลายมิติส่วนใหญ่มีระดับความขัดสนอยู่ใต้เส้นความยากจนเพียงเล็กน้อย ข้อมูลนี้หากนำไปสู่การจัดทำโครงการลดความยากจนต่าง ๆ ที่เน้นกลุ่มเด็กจน จะช่วยลดสัดส่วนเด็กที่ยากจนในประเทศไทยทั้งหมดได้อย่างรวดเร็ว โดยต้องกำหนดเป้าหมายไปยังเด็กที่ยากจนหลายมิติได้อย่างถูกต้อง

ข้อมูลยังบ่งชี้ว่ากลุ่มเด็กปฐมวัยเป็นกลุ่มที่ประสบกับความยากจนหลายมิติในระดับที่สูงกว่าเด็กในกลุ่มอื่นของประเทศไทย ดังนั้นการให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ในช่วงปฐมวัยเพื่อเป็นพื้นฐานการสร้างทรัพยากรมนุษย์และทลายวงจรความยากจนที่ส่งต่อจากรุ่นสู่รุ่นและความไม่เท่าเทียมลงไปได้ โดยต้องให้ความสำคัญกับการสนับสนุนเด็กปฐมวัยอย่างรอบด้าน และลดอัตราความยากจนในเด็กกลุ่มนี้ ในทางตรงข้ามกลุ่มเด็กอายุ 15 -17 ปี ประสบกับความยากจนและขัดสนในระดับที่สูงกว่าเมื่อเทียบกับกลุ่มคนยากจน โดยพบว่าตัวแปรมิติด้านการศึกษาที่พบการออกจากโรงเรียนโดยเฉพาะในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายส่งผลกระทบต่อความขัดสนในเด็กกลุ่มนี้ ดังนั้น ควรมีนโยบายและโครงการที่เน้นกลุ่มเด็กที่ถูกทิ้งไว้เบื้องหลังในมิติด้านการศึกษา สุขภาพและมาตรฐานความเป็นอยู่

นอกจากนี้ การวิเคราะห์ 14 จังหวัดเฉพาะ พบว่ามี 3 จังหวัด ที่มีเด็กที่ยากจน ในหลายมิติมากกว่า 30% ดังนั้นการวางนโยบายควรให้ความสำคัญเร่งด่วนในจังหวัดเหล่านี้ เพื่อลดระดับความยากจนและความขัดสนของเด็กในแต่ละกลุ่มอายุ

ผลการศึกษาความยากจนหลายมิติในระดับภาพ แสดงให้เห็นถึงความยากจนที่ลดลงอย่างต่อเนื่อง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีอัตราการลดลงของความยากจนเร็วที่สุดและความเหลื่อมล้ำระหว่างพื้นที่ลดลง แต่ยังคงพบอัตราความยากจนหลายมิติในเด็กสูงที่สุด 38% ในส่วนของภาคเหนือ พบความรุนแรงของความยากจนในเด็กสูงที่สุด การแก้ปัญหาในสองภาคนี้จำเป็นต้องใช้นโยบายที่กำหนดกลุ่มเป้าหมาย เพื่อพัฒนาสวัสดิภาพของเด็กไม่ว่าจะอาศัยอยู่ในพื้นที่ใด ทั้งนี้ควรมีการวิเคราะห์มาตรการและนโยบายลดความยากจนตามตัวชี้วัดต่าง ๆ ที่ได้ดำเนินการไปแล้วด้วย

ในช่วงหนึ่งทศวรรษที่ผ่านมา ประเทศไทยมีความก้าวหน้าเป็นอย่างมากในการลดความยากจนหลายมิติในเด็ก แต่ยังคงต้องดำเนินงานอีกมากเพื่อพัฒนาความเป็นอยู่ที่ดีของเด็กในประเทศไทย โดยเฉพาะการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพราะว่าประเทศไทยได้เข้าสู่สังคมสูงวัยแล้ว โดยใช้ดัชนีความยากจนหลายมิติของเด็กในประเทศไทยเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการลดความยากจนในเด็กในทุกมิติ

ข้อมูลเชิงประจักษ์ชี้ว่าการลงทุนในเด็กช่วงปฐมวัยเป็นวิธีการที่คุ้มค่ามากที่สุดในการสร้างทุนมนุษย์ แต่ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มเด็กปฐมวัยมีอัตราความยากจนที่สูงกว่าเด็กในกลุ่มอายุอื่น โดยเฉพาะการพัฒนาเด็กปฐมวัยและการได้รับโภชนาการที่เพียงพอเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดในการลดความยากจนของเด็กในประเทศไทย ซึ่งประเด็นเหล่านี้ควรเป็นเรื่องที่สำคัญในการกำหนดเป้าหมายการลดความยากจนและความขัดสนในเด็กภายในประเทศ นอกจากนี้ยังต้องทราบว่าระดับความยากจนของเด็กในแต่ละภาคหรือแต่ละจังหวัดนั้นแตกต่างกัน โดยผลการศึกษาพบว่าไม่มีมิติและตัวชี้วัดส่งผลกระทบต่อระดับความยากจนของเด็กอย่างแตกต่างกันในแต่ละกลุ่มอายุในแต่ละภาค จากบริบทนี้การวางนโยบายควรให้มียุทธศาสตร์ที่มองในด้านองค์ประกอบของความยากจน และระบุประเด็นสำคัญเร่งด่วนของแต่ละกลุ่มอายุ ตามแต่ละภาคหรือแต่ละจังหวัด

ข้อมูลที่ช่วยพยากรณ์ความยากจนของเด็กในประเทศไทยได้ดีที่สุดตัวหนึ่งก็คือระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน ซึ่งผลการศึกษาเน้นย้ำให้มีการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพเพื่อเป็นเครื่องมือในการยุติวงจรความยากจนที่ส่งผ่านจากรุ่นสู่รุ่น ประเทศไทยประสบความสำเร็จในการเพิ่มการเข้าเรียนของเด็กในชั้นประถมศึกษา ตามนโยบายที่มุ่งเน้นการเพิ่มขึ้นของการเข้าเรียนในชั้นมัธยมศึกษาและอุดมศึกษา ซึ่งจะมีส่วนช่วยในการลดความยากจนได้ นอกจากนี้ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มครัวเรือนที่มีความยากจนมักเป็นครัวเรือนที่มีขนาดใหญ่ หรือครัวเรือนที่หัวหน้าครัวเรือนไม่ได้พูดภาษาไทยเป็นภาษาหลัก และพบว่ามีความแตกต่างระหว่างระดับความยากจนภายในครัวเรือนอีกด้วย โดยกลุ่มเด็กที่ปฐมวัยมักจะมี ความยากจนมากกว่าพี่น้องที่มีอายุมากกว่า

ผลการวิเคราะห์ตามช่วงเวลาพบว่า การลดความยากจนในเด็กเป็นไปได้และประเทศไทยก็สามารถทำได้แล้ว ควรพิจารณาประเด็นอย่างรอบด้านรวมทั้งในระดับพื้นที่หรือภาคเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก การวางแผน การติดตามผล และการวางงบประมาณของนโยบายต่าง ๆ ดังเช่นที่ได้เน้นในรายงานนี้ วิธีดำเนินการลดความยากจนของเด็กที่ได้ผลมากที่สุดคือการลดความขัดสนในตัวชี้วัดที่ส่งผลกระทบต่อความยากจนหลายมิติมากที่สุด โดยเฉพาะในตัวชี้วัดด้านการเรียนรู้และโภชนาการและให้น้ำหนักในเด็กที่อายุต่ำกว่า 5 ขวบ ที่อาศัยอยู่ในเขตชนบท หรืออาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และควรวางนโยบายเพื่อลดจำนวนเด็กที่มีความยากจนหลายมิติที่อาศัยอยู่ในภาคกลางซึ่งเป็นภาคที่มีจำนวนเด็กที่ยากจนหลายมิติมากที่สุด

ดัชนี MPI ของเด็กในประเทศไทยได้พัฒนาขึ้นจากกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้แทนจากภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง การวิเคราะห์ที่ได้นำเสนอในรายงานนี้สามารถนำไปใช้ได้หลายทาง เช่น (1) เสริมข้อมูลทางสถิติของการวัดความยากจนในเชิงการเงินเพื่อให้มีความเข้าใจความยากจนที่ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น (2) ติดตามความก้าวหน้าการลดความยากจนหลายมิติของเด็กตามช่วงเวลาดังที่ได้แสดงไว้ในบทที่ 4 (3) การจัดสรรทรัพยากรในแต่ละด้านหรือตามพื้นที่ โดยคำนึงถึงระดับความขัดสนด้านที่สูงที่สุดก่อน (4) การกำหนดเป้าหมายภาคหรือกลุ่มชายขอบ ในกรณีนี้คือกลุ่มเด็กที่อายุต่ำกว่า อาศัยอยู่ในเขตชนบท หรืออยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (5) การประสานนโยบายทุกภาคส่วนและในระดับพื้นที่ (6) การปรับเปลี่ยนนโยบายตามสิ่งที่ให้ผลการศึกษา (7) การกำหนดนโยบายที่ทำให้คนจนไม่ถูกทิ้งไว้ข้างหลัง (8) การติดตามความก้าวหน้าตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน SDG 1.2 (9) การส่งเสริมให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างโปร่งใสในการลดความยากจนของเด็ก

ทั้งนี้การระบุและวางนโยบาย กลยุทธ์และโครงการเพื่อลดความขัดสนในแต่ละตัวชี้วัดจะส่งผลดีต่อการลดความขัดสนของเด็กในแต่ละตัวชี้วัดนั้น เมื่อได้ระบุหรือวางนโยบายดังกล่าวแล้ว การประสานนโยบายเป็นขั้นตอนที่สำคัญในการทำให้เกิดการพัฒนาเพื่อลดความยากจนและขัดสนของเด็กในประเทศไทยได้อย่างรวดเร็วและเชื่อถือได้ นอกจากนี้การวางกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจนจะช่วยลดอัตราและความรุนแรงของความยากจนหลายมิติในเด็กได้อย่างมีประสิทธิภาพดี โดยประเทศที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินการดังกล่าว ได้แก่ ประเทศโคลอมเบียและเม็กซิโก เป็นต้น

กระบวนการพัฒนาโดยมีส่วนร่วมองทุกภาคส่วนจะช่วยให้เกิดนโยบายและการตัดสินใจที่ครอบคลุมและเป็นไปในแนวทางเดียวกัน ดังตัวอย่าง ประเทศโคลอมเบีย ประธานาธิบดี ซานโตส (2555-2561) มีคำสั่งให้จัดการประชุมโต๊ะกลมเพื่อหาแนวทางลดความยากจน มีคณะกรรมการระดับกระทรวงเข้าร่วม และมีประธานาธิบดีเป็นประธานการประชุม มีการจัดประชุมปีละสองครั้งเพื่ออภิปรายเรื่องเป้าหมายการลดความยากจนด้านต่าง ๆ ตามภาพที่ 5.1 โดยการใช้สัญลักษณ์สีเพื่อติดตามความก้าวหน้าตัวชี้วัดที่ตั้งเป้าร่วมกันไว้ ข้อมูลดังกล่าวนี้นำเสนอในที่ประชุมโต๊ะกลมเพื่อปรับปรุงระบบการติดตามให้เป็นปัจจุบัน พร้อมปรับปรุงแผนการดำเนินงานที่ระบุปัญหา (เช่น การให้ที่อยู่อาศัยฟรี การพัฒนาระบบโครงการโอนเงินช่วยเหลือ) ข้อมูลที่ใช้ในการติดตามนี้ ได้ใช้ข้อมูลสำรวจรายปีนับจากปีที่ MPI ได้พัฒนาขึ้นและมีข้อมูลรายไตรมาสที่ใช้การประมาณการจากข้อมูลเชิงบริหารงาน.¹⁷

การวิเคราะห์ MPI ของเด็กในประเทศไทยต้องตระหนักว่าเด็กที่อยู่ภายใต้ความยากจนหลายมิติอาจจะประสบกับความขัดสนที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับลักษณะเฉพาะตัวของรายบุคคล ลักษณะของหัวหน้าครอบครัว และภูมิภาคและพื้นที่ที่เด็กอาศัยอยู่ และผลการศึกษาค้นคว้าที่ได้นำเสนอนี้สามารถนำไปใช้เสนอแนะนโยบายที่มีเป้าหมายการลดความยากจนและขัดสนที่มุ่งเน้นเจาะจงไปตามกลุ่มต่าง ๆ

เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยการลดจำนวนเด็กที่อยู่ภายใต้ความยากจนหลายมิติอย่างน้อยครึ่งหนึ่งภายในปี 2573 ต้องอาศัยนโยบายและโครงการ ที่แก้ไขปัญหาคความยากจนหลายมิติได้อย่างครอบคลุม ซึ่งต้องอาศัยการวิเคราะห์นโยบายอย่างลึกซึ้ง เพื่อระบุประเด็นปัญหาที่พบในเด็ก สถานะในปัจจุบันของนโยบายและโครงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการลดความยากจนหลายมิติในเด็ก เพื่อวิเคราะห์ช่องว่างของนโยบายที่ยังไม่สามารถตอบสนองในแต่ละประเด็นที่ได้ระบุใน MPI ของเด็ก

17 ข้อมูลเพิ่มเติม, ดู Zavaleta, D. and Angulo, R. (2017). National Roundtable and Dashboard for Poverty Reduction in Colombia. MPPN Policy Briefing, Briefing 45. Oxford Poverty & Human Development Initiative.

ภาพที่ 5.1 ภาพรวมการลดความยากจนและความเหลื่อมล้ำเฉพาะด้านของโคลอมเบีย

ความยากจน	เส้นฐาน 2008	ข้อมูล 2011	ข้อมูล 2012	วิเคราะห์	เป้าหมาย
ร้อยละของคนยากจนหลายมิติ	34.7%	29.4%	27.0%	●	20.5%
การสำเร็จการศึกษา (≥ 15 ปี)	58.8%	54.6%	53.1	●	52.8%
การรู้หนังสือ (≥ 15 ปี)	14.2%	12.0%	12.1%	●	12.0%
การเข้าโรงเรียน (6-16)	5.4%	4.8%	4.1%	●	3.5%***
การไม่เรียนซ้ำ (7-17)	33.4%	34.1%	33.3%	●	33.1%
การเข้าถึงบริการเลี้ยงดู (0-5)	12.1%	10.8%	9.4%	●	10.6%***
เด็กที่ไม่ทำงาน (12-17)	5.5%	4.5%	3.7%	●	2.9%***
การว่างงานระยะยาว	9.6%	9.1%	10.0%	●	9.3%***
การจ้างงานในระบบ	80.6%	80.4%	80.0%	●	74.7%
ประกันสุขภาพ	24.2%	19.0%	17.9%	●	0.5%
การเข้าถึงบริการสุขภาพ	8.9%	8.2%	6.6%	●	2.4%***
การเข้าถึงแหล่งน้ำ	12.9%	12.0%	12.3%	●	10.9%
ระบบบำบัดน้ำเสียที่พอเพียง	14.1%	14.5%	12.1%	●	11.3%***
วัสดุพื้นที่มีสภาพดี	7.5%	6.3%	5.9%	●	5.6%
ฝาบ้านที่มีสภาพดี	3.1%	3.2%	2.2%	●	2.1%***
อยู่ไม่แออัดจนเกินไป	15.7%	14.2%	13.1%	●	8.4%

ที่มา: 'Multidimensional Poverty Index – Applications Colombia', presentation to the First Multidimensional Poverty Peer Network meeting by Bruce Mac Master, Director of the Department for Social Prosperity. Oxford, June 2013

ภาคผนวก

ภาคผนวก 1 หลักการและคุณสมบัติของดัชนีความยากจนหลายมิติ

A1.1 หลักการของ MPI

สมมติให้ ณ เวลาใดเวลาหนึ่ง มีจำนวนประชากร n คนในประเทศ และสวัสดิภาพของประชากรประเมินโดยตัวชี้วัด d ¹⁸ สามารถแสดงความสัมพันธ์ผลของบุคคลได้โดย i ใน ตัวชี้วัด j โดย $x_{ij} \in \mathbb{R}$ สำหรับทุก $i=1, \dots, n$ และ $j=1, \dots, d$ ความสัมพันธ์ผลของ n คน ใน d ตัวชี้วัด สามารถสรุปได้โดย $n \times d$ ของเมทริกซ์มิติ X โดยที่แถวแนวนอนแสดงบุคคล และแถวแนวตั้งแสดงตัวชี้วัด และในแต่ละตัวชี้วัดถูกถ่วงน้ำหนักด้วยค่าถ่วงน้ำหนักที่มีค่าอยู่บนฐานของค่าความขัดสนที่สัมพันธ์ตามค่าความขัดสนอื่น ๆ โดยให้ค่าถ่วงน้ำหนักสัมพันธ์คุณกับแต่ละตัวชี้วัด j โดยให้ค่าถ่วงน้ำหนักมีค่าเท่ากันในทุกคน และแสดงได้โดย w_j โดยที่ $w_j > 0$ และ $\sum_j^d w_j = 1$.

ในการวิเคราะห์เพียงหนึ่งมิติ คนจะถูกนับว่ายากจนเมื่อตกอยู่ใต้เส้นความยากจน หรือจะถูกนับว่าไม่ยากจนเมื่อไม่ได้ตกอยู่ใต้เส้นความยากจนนั้น ส่วนการวิเคราะห์แบบหลายมิตินั้นอยู่บนพื้นฐานของการนับ เช่นเดียวกับกรณีของร้อยละของคนที่ยากจนหลายมิติ (adjusted headcount ratio) โดยคนจะถูกนับว่ายากจนหรือไม่ยากจนได้นั้นต้องมีสองขั้นตอน ในขั้นตอนแรก คนจะถูกนับว่าขัดสนหรือไม่ในแต่ละตัวชี้วัด โดยขึ้นอยู่กับเกณฑ์ความขัดสน สามารถแสดงได้โดย เกณฑ์ความขัดสนของตัวชี้วัด j โดย Z_j และเกณฑ์ความขัดสนสามารถรวมได้โดยเวกเตอร์ Z บุคคล i จะขัดสนในตัวชี้วัดใดตัวชี้วัดหนึ่งของ j ถ้า $X_{ij} < Z_j$ และจะไม่ขัดสนถ้าเป็นกรณีตรงข้าม ค่าคะแนนสถานะความขัดสนคือ g_{ij} กับทุกคนในแต่ละตัวชี้วัด ขึ้นอยู่กับสถานะความขัดสน ถ้าบุคคล i มีความขัดสนในตัวชี้วัด j ดังนั้น $g_{ij} = 1$; และ $g_{ij} = 0$ ในกรณีตรงกันข้าม

ขั้นตอนที่สองเป็นการใช้คะแนนสถานะความขัดสนถ่วงน้ำหนักของแต่ละคนในทุกตัวชี้วัด d ตัวชี้วัด การที่จะนับว่าบุคคลนั้นยากจนหรือไม่ โดยคะแนนความขัดสนโดยรวมคือ $c_i \in [0, 1]$ ซึ่งคำนวณมาจากบุคคลแต่ละคน โดยการรวมคะแนนสถานะความขัดสนของตัวชี้วัด d ทั้งหมด โดยแต่ละตัวคูณด้วยค่าถ่วงน้ำหนักที่สัมพันธ์กัน โดยที่ $c_i = \sum_j^d w_j g_{ij}$ บุคคลจะถูกนับว่ายากจน ถ้า $c_i \geq k$ โดยที่ $k \in (0, 1]$ และไม่นับว่าจนในกรณีตรงกันข้าม¹⁹ ค่า k คือค่าเกณฑ์ความยากจน และเป็นค่าที่แสดงถึงสัดส่วนที่น้อยที่สุดของตัวชี้วัดถ่วงน้ำหนักในกรณีที่คนต้องขัดสนในตัวชี้วัดนั้นด้วยเพื่อให้ถูกนับว่ามีความยากจนหลายมิติ คะแนนความขัดสนของจำนวน n คน สามารถสรุปได้ในเวกเตอร์

หลังจากที่ได้รับชุดของคนที่ยากจนและคะแนนความขัดสนของพวกเขาแล้ว จะได้ค่าร้อยละของคนที่ยากจนหลายมิติ (M_0) หลายประเทศอ้างอิงถึงค่านี้ในฐานะค่าความยากจนหลายมิติหรือดัชนีความยากจนหลายมิติ การวัดความยากจน จะมุ่งเน้นเฉพาะคนที่ถูกนับว่าจนเท่านั้น²⁰ โดยคำนวณค่าเวกเตอร์คะแนนความขัดสนของคนที่ยากจน $c(k)$ จาก c โดย $c_i(k) = c_i$ ถ้า $c_i \geq k$ และในทางตรงกันข้าม $c_i(k) = 0$ โดย M_0 มีค่าเท่ากับค่าเฉลี่ยของคะแนนความขัดสนของคนที่ยากจน:

18 ความหมายของคำว่า 'มิติ' และ 'ตัวชี้วัด' แตกต่างกันเล็กน้อยในการศึกษาของ Alkire และ Foster (2014) และใน Alkire และ Santos (2010). ใน Alkire และ Foster (2014) ไม่มีความแตกต่างในความหมายของคำทั้งสอง แต่ใน Alkire และ Santos (2010) คำว่า 'มิติ' อ้างถึงเสาหลักของคุณภาพชีวิตและ มิติหนึ่งอาจจะมีหลายตัวชี้วัด .

19 สำหรับค่า $k = 100$, ในแนวทางการระบุขั้น หรืออ้างอิงถึงเป็น แนวทางอินเตอร์เซก สำหรับ $0 < k \leq \min\{w_1, \dots, w_d\}$, อ้างถึงเป็นแนวทางยูเนียน (Atkinson, 2003) ส่วนแนวทางเกณฑ์ความขัดสนคู่ Alkire และ Foster's กำหนดให้ $\min\{w_1, \dots, w_d\} \leq k \leq 1$ ดังนั้นต้องมียูเนียน อินเตอร์เซก และเกณฑ์ขั้นกลาง (intermediate cut-offs)

20 ในบริบทการวัดความยากจนแบบหลายมิติ มีจุดเน้นสองประการ หนึ่งคือการสนใจความขัดสน โดยต้องกำหนดว่าการเพิ่มขึ้นของผลสัมฤทธิ์ในตัวชี้วัดที่ไม่ขัดสนอยู่แล้วนั้น ไม่ควรกระทบต่อดัชนีความยากจน และแบบที่สองคือการสนใจความยากจน โดยต้องกำหนดว่าการเพิ่มขึ้นของผลสัมฤทธิ์ในคนที่ไม่ยากจน ไม่ควรกระทบต่อดัชนีความยากจน ดูเพิ่มเติม Bourguignon and Chakravarty (2003) and Alkire and Foster (2014).

$$M_0 = MPI = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n c_i(k).$$

A1.2 คุณสมบัติของ ดัชนีความยากจนหลายมิติ

คุณสมบัติบางประการของค่า M_0 ที่มีประโยชน์ต่อการวิเคราะห์เชิงนโยบาย ได้แก่ คุณสมบัติข้อแรกคือ M_0 สามารถแสดงได้โดยเป็นผลคูณระหว่างองค์ประกอบสองตัว คือสัดส่วนของคนจนหลายมิติ (H) และค่าเฉลี่ยของคะแนนความขัดสนของคนจน หรือ ความรุนแรง (A) มีสูตรการคิดเป็น

$$M_0 = MPI = \frac{q}{n} \times \frac{1}{q} \sum_{i=1}^n c_i(k) = H \times A$$

โดย q คือจำนวนคนที่ยากจน²¹ คุณสมบัติที่น่าสนใจสำหรับการประยุกต์เชิงนโยบายเพราะสามารถวิเคราะห์ระหว่างช่วงเวลาที่การลดลงของ M_0 อาจเกิดจากการลดค่า H หรือการลดค่า A ก็ได้ โดยความแตกต่างนี้ไม่สามารถทำความเข้าใจได้เพียงแค่การพิจารณา M_0 ถ้าการลดลงของ M_0 เกิดจากผลการลดลงของจำนวนคนที่ยากจนระดับชายขอบเส้นความยากจน หมายถึงค่า H ลดลง แต่ค่า A อาจจะไม่ได้อาจลดลงในทางตรงกันข้ามหากค่า M_0 ลดลงจากผลของการลดลงของความขัดสนของกลุ่มคนจนที่ยากจนที่สุด หมายถึงค่า A จะลดลงแต่ค่า H อาจจะไม่ลดลงก็ได้²²

คุณสมบัติที่สองของ M_0 คือ ถ้าประชากรทั้งหมดสามารถหารโดย m ทั้งหมดเพียงอย่างเดียวเท่านั้น ดังนั้นค่าโดยรวมของ M_0 สามารถแสดงได้ว่าเป็นค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักของ M_0 คือค่าของ m กลุ่มย่อยต่าง ๆ ที่ค่าถ่วงน้ำหนักเป็นตามลำดับของสัดส่วนประชากร สามารถแสดงแมทริกซ์ที่สัมพันธ์ผล ประชากร และร้อยละของคนที่ยากจนหลายมิติของกลุ่มย่อย ℓ โดย X^ℓ , n^ℓ และ $M_0(X^\ell)$ ตามลำดับ จากนั้นจะได้ M_0 ที่สามารถอธิบายได้โดย

$$M_0 = MPI = \sum_{\ell=1}^m \frac{n^\ell}{n} M_0(X^\ell).$$

คุณสมบัตินี้รู้จักในชื่อว่า องค์ประกอบของกลุ่มย่อย ซึ่งจะมีประโยชน์ในการทำความเข้าใจเรื่องสัดส่วนที่ส่งผลต่อระดับค่าความยากจนของตัวชี้วัดต่าง ๆ²³ โดยให้หมายเหตุไว้ว่าสัดส่วนที่ส่งผลต่อค่าความยากจนโดยรวมของกลุ่มย่อยนั้นขึ้นอยู่กับทั้งระดับความยากจนของกลุ่มย่อยนั้นและสัดส่วนของประชากรของกลุ่มย่อยนั้นด้วย

21 คุณสมบัตินี้เป็นตัวอย่างของช่องว่างสัดส่วนความยากจน ที่การแสดงได้คล้ายกันโดยเป็นผลคูณของร้อยละของคนที่ยากจน และค่าเฉลี่ยสัดส่วนช่องว่างรายได้ของคนที่ยากจน

22 Apablaza และ Yalonzky (2014) แสดงให้เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงใน M_0 สามารถแสดงได้โดย $\Delta M_0 = \Delta H + \Delta A + \Delta H \times \Delta A$, โดยที่ Δx อ้างถึงการเปลี่ยนแปลงของ x .

23 ดูเพิ่ม Foster, Greer and Thorbecke (1984) ในการอภิปรายการตัดสินใจคุณสมบัติ

คุณสมบัติที่สามของ M_0 คือสามารถค่าเฉลี่ยของร้อยละของคนที่ยากจนหลายมิติของตัวชี้วัดต่าง ๆ ถ่วงน้ำหนักโดยค่าถ่วงน้ำหนักสัมพัทธ์ ร้อยละคนที่ยากจนหลายมิติของตัวชี้วัดหนึ่งเป็นสัดส่วนของประชากรที่มีความยากจนหลายมิติและพร้อมกันนั้นก็จัดสรรในตัวชี้วัดนั้นด้วย ให้ร้อยละของคนที่ยากจนหลายมิติของตัวชี้วัด j โดย h_j จากนั้น M_0 สามารถแสดงได้โดย

$$M_0 = \text{MPI} = \sum_{j=1}^d w_j h_j = \sum_{j=1}^d w_j \left[\frac{1}{n} \sum_{i=1}^n g_{ij}(k) \right].$$

ที่ $g_{ij}(k) = g_{ij}$ ถ้า $c_i \geq k$ และ $g_{ij}(k) = 0$ กรณีอื่น สามารถสร้างความสัมพันธ์ในกรณีเดียวกันระหว่าง A กับความขัดสนของคนที่ยากจน โดยให้แสดงสัดส่วนของคนที่ยากจนขัดสนในตัวชี้วัด j โดย h_j^p จากนั้น หาทังสองข้างของความสัมพันธ์ข้างต้นโดย H

$$A = \frac{\text{MPI}}{H} = \sum_{j=1}^d w_j \frac{h_j}{H} = \sum_{j=1}^d w_j h_j^p.$$

การแยกแยะความยากจนไปในแนวทางนี้ช่วยให้เห็นภาพการวิเคราะห์สัดส่วนที่ตัวชี้วัดส่งผลต่อค่าความยากจนหลายมิติ และการเปลี่ยนแปลงของสัดส่วนที่ตัวชี้วัดส่งผลต่อค่าความยากจนหลายมิติตามช่วงเวลาได้ โดยแสดงให้เห็นค่าการส่งผลของตัวชี้วัด j ต่อ M_0 โดย ϕ_j โดยที่สัดส่วนที่ส่งผลของตัวชี้วัด j ต่อ M_0 คือ

$$\phi_j = w_j \frac{h_j}{\text{MPI}} = w_j \frac{h_j^p}{A}$$

ภาคผนวก 2 รวมตารางผลการวิเคราะห์เพิ่มเติม

ตารางที่ A2.1 การทดสอบความซ้ำซ้อนของร้อยละของเด็กที่ขัดสนในปี 2558/59

	สภาพที่อยู่อาศัย	เชื้อเพลิงทำอาหาร	ทรัพย์สิน	บัญชีธนาคาร	น้ำดื่มที่สะอาด	สภาพความเป็นอยู่	การคุ้มครองเด็ก	การเรียนรู้	โภชนาการ
เชื้อเพลิงทำอาหาร	0.371								
ทรัพย์สิน	0.256	0.276							
บัญชีธนาคาร	0.168	0.351	0.356						
น้ำดื่มที่สะอาด	0.069	0.328	0.286	0.206					
สภาพความเป็นอยู่	0.211	0.323	0.188	0.248	0.231				
การคุ้มครองเด็ก	0.079	0.236	0.152	0.096	0.038	0.275			
การเรียนรู้	0.236	0.247	0.239	0.204	0.119	0.134	0.247		
โภชนาการ	0.276	0.400	0.197	0.279	0.179	0.255	0.263	0.209	
การป้องกันสุขภาพ	0.157	0.158	0.197	0.217	0.162	0.126	0.194	0.421	0.169

ที่มา: OPHI คำนวณจากข้อมูลการสำรวจ MICS 2558/2559.

ตารางที่ A2.2 การทดสอบความซ้ำซ้อนของร้อยละของเด็กที่ยากจนหลายมิติ ในปี 2558/59

	การเรียนรู้	การคุ้มครองเด็ก	สภาพความเป็นอยู่	สภาพที่อยู่อาศัย	เชื้อเพลิงทำอาหาร	ทรัพย์สิน	บัญชีธนาคาร	น้ำดื่มที่สะอาด	โภชนาการ
การคุ้มครองเด็ก	0.365								
สภาพความเป็นอยู่	0.209	0.407							
สภาพที่อยู่อาศัย	0.573	0.151	0.358						
เชื้อเพลิงทำอาหาร	0.455	0.268	0.48	0.434					
ทรัพย์สิน	0.689	0.167	0.295	0.358	0.346				
บัญชีธนาคาร	0.523	0.128	0.383	0.279	0.442	0.439			
น้ำดื่มที่สะอาด	0.423	0.123	0.405	0.178	0.344	0.375	0.312		
โภชนาการ	0.289	0.388	0.591	0.407	0.549	0.327	0.417	0.372	
การป้องกันสุขภาพ	0.585	0.286	0.262	0.318	0.292	0.412	0.41	0.468	0.312

ที่มา: OPHI คำนวณจากข้อมูลการสำรวจ MICS 2558/2559.

ตารางที่ A2.3 ร้อยละของเด็กที่ยากจนหลายมิติรายจังหวัด ในปี 2558/59

	การเรียนรู้			ความคุ้มครองเด็ก			สภาพความเป็นอยู่			ที่อยู่อาศัย			เชื้อเพลิงทำอาหาร		
	ค่าเฉลี่ย	ช่วงความเชื่อมั่น (95%)		ค่าเฉลี่ย	ช่วงความเชื่อมั่น (95%)		ค่าเฉลี่ย	ช่วงความเชื่อมั่น (95%)		ค่าเฉลี่ย	ช่วงความเชื่อมั่น (95%)		ค่าเฉลี่ย	ช่วงความเชื่อมั่น (95%)	
บุรีรัมย์	10.9%	8.8%	12.9%	2.0%	0.4%	3.7%	8.9%	5.8%	11.9%	0.6%	0.2%	1.0%	8.4%	5.7%	11.1%
กาฬสินธุ์	12.8%	10.4%	15.3%	4.7%	2.9%	6.6%	22.9%	18.9%	26.9%	2.9%	1.2%	4.6%	23.2%	18.9%	27.6%
กาญจนบุรี	14.3%	11.7%	16.9%	4.0%	2.0%	6.0%	9.2%	6.8%	11.7%	2.7%	1.4%	3.9%	3.1%	1.7%	4.6%
แม่ฮ่องสอน	18.2%	13.7%	22.7%	1.8%	0.4%	3.1%	2.3%	1.0%	3.7%	11.3%	7.0%	15.7%	20.0%	13.5%	26.5%
นครพนม	14.0%	11.4%	16.6%	2.5%	1.2%	3.8%	16.6%	12.7%	20.5%	2.8%	0.9%	4.6%	20.0%	14.8%	25.3%
นราธิวาส	18.1%	15.4%	20.8%	1.7%	0.9%	2.5%	4.2%	2.5%	5.8%	2.1%	0.8%	3.4%	0.1%	-0.1%	0.3%
ปัตตานี	18.3%	15.3%	21.4%	11.9%	3.4%	20.5%	8.2%	6.0%	10.5%	1.6%	0.6%	2.6%	2.2%	0.6%	3.8%
ราชบุรี	11.8%	8.9%	14.6%	4.2%	0.1%	8.3%	3.1%	1.8%	4.3%	4.7%	-1.9%	11.2%	1.2%	0.2%	2.2%
สตูล	15.2%	12.4%	17.9%	1.4%	0.5%	2.3%	2.9%	1.5%	4.2%	1.1%	0.3%	1.8%	1.3%	0.4%	2.1%
ศรีสะเกษ	10.3%	7.9%	12.8%	3.4%	1.5%	5.2%	9.6%	6.3%	12.9%	5.3%	2.2%	8.5%	14.0%	10.4%	17.6%
สงขลา	13.0%	10.7%	15.4%	2.5%	1.3%	3.7%	6.1%	3.8%	8.3%	0.8%	0.1%	1.5%	0.7%	-0.1%	1.5%
ตาก	16.9%	12.9%	21.0%	4.9%	2.3%	7.5%	4.6%	2.9%	6.3%	14.3%	6.5%	22.0%	20.3%	12.1%	28.5%
ยะลา	8.4%	5.4%	11.4%	0.5%	-0.1%	1.1%	3.4%	2.1%	4.7%	0.6%	-0.1%	1.3%	0.0%	0.0%	0.0%
ยโสธร	13.2%	10.5%	15.9%	2.1%	0.7%	3.5%	9.9%	6.1%	13.7%	0.3%	-0.1%	0.7%	13.0%	9.8%	16.2%

ที่มา: OPHI คำนวณจากข้อมูลการสำรวจ MICS 2558/2559

ตารางที่ A2.3 ร้อยละคนที่ยากจนหลายมิติรายจังหวัดในปี 2558/59 (ต่อ)

	ทรัพย์สิน			บัญชีธนาคาร			น้ำดื่มที่สะอาด			โภชนาการ			การป้องกันสุขภาพ		
	ค่าเฉลี่ย	ช่วงความเชื่อมั่น (95%)		ค่าเฉลี่ย	ช่วงความเชื่อมั่น (95%)		ค่าเฉลี่ย	ช่วงความเชื่อมั่น (95%)		ค่าเฉลี่ย	ช่วงความเชื่อมั่น (95%)		ค่าเฉลี่ย	ช่วงความเชื่อมั่น (95%)	
บุรีรัมย์	2.4%	1.2%	3.5%	2.8%	1.3%	4.4%	0.8%	0.0%	1.5%	4.8%	2.6%	6.9%	8.6%	6.1%	11.1%
กาฬสินธุ์	4.6%	3.0%	6.2%	2.0%	0.8%	3.1%	0.6%	-0.5%	1.6%	30.0%	26.2%	33.9%	8.7%	6.4%	11.1%
กาญจนบุรี	2.3%	1.1%	3.6%	2.3%	1.1%	3.6%	0.0%			8.0%	5.2%	10.8%	10.0%	7.6%	12.5%
แม่ฮ่องสอน	13.4%	7.5%	19.4%	11.5%	5.9%	17.0%	0.1%	0.0%	0.3%	9.1%	4.7%	13.6%	8.4%	6.1%	10.7%
นครพนม	3.1%	1.0%	5.2%	2.4%	-0.6%	5.4%	1.2%	-0.6%	3.1%	25.2%	19.7%	30.6%	11.7%	8.6%	14.8%
นราธิวาส	6.0%	3.6%	8.4%	8.4%	6.0%	10.9%	2.3%	1.2%	3.4%	15.1%	10.4%	19.8%	20.6%	15.7%	25.5%
ปัตตานี	9.9%	6.8%	12.9%	8.5%	6.2%	10.8%	0.3%	-0.1%	0.6%	25.9%	18.7%	33.1%	20.8%	17.7%	23.8%
ราชบุรี	3.6%	0.1%	7.1%	6.3%	-1.3%	14.0%	2.1%	-1.7%	5.9%	4.8%	1.1%	8.6%	6.7%	4.8%	8.6%
สตูล	5.1%	3.0%	7.1%	2.3%	1.1%	3.6%	0.4%	0.0%	0.7%	4.0%	2.8%	5.3%	10.9%	8.6%	13.2%
ศรีสะเกษ	4.8%	2.6%	7.0%	2.9%	1.0%	4.7%	0.6%	-0.5%	1.6%	9.1%	6.3%	12.0%	7.0%	4.9%	9.1%
สงขลา	4.5%	2.7%	6.3%	2.9%	1.1%	4.6%	0.7%	-0.4%	1.9%	7.6%	5.1%	10.2%	10.2%	7.9%	12.5%
ตาก	16.5%	8.6%	24.4%	15.6%	9.2%	22.0%	2.1%	-0.7%	4.8%	10.0%	6.3%	13.8%	10.5%	6.6%	14.5%
ยะลา	2.7%	1.2%	4.2%	2.8%	1.2%	4.4%	0.8%	-0.1%	1.7%	5.6%	3.9%	7.4%	6.7%	4.8%	8.6%
ยโสธร	1.9%	0.5%	3.3%	1.5%	-0.1%	3.1%	0.0%			11.3%	7.4%	15.1%	6.9%	4.4%	9.5%

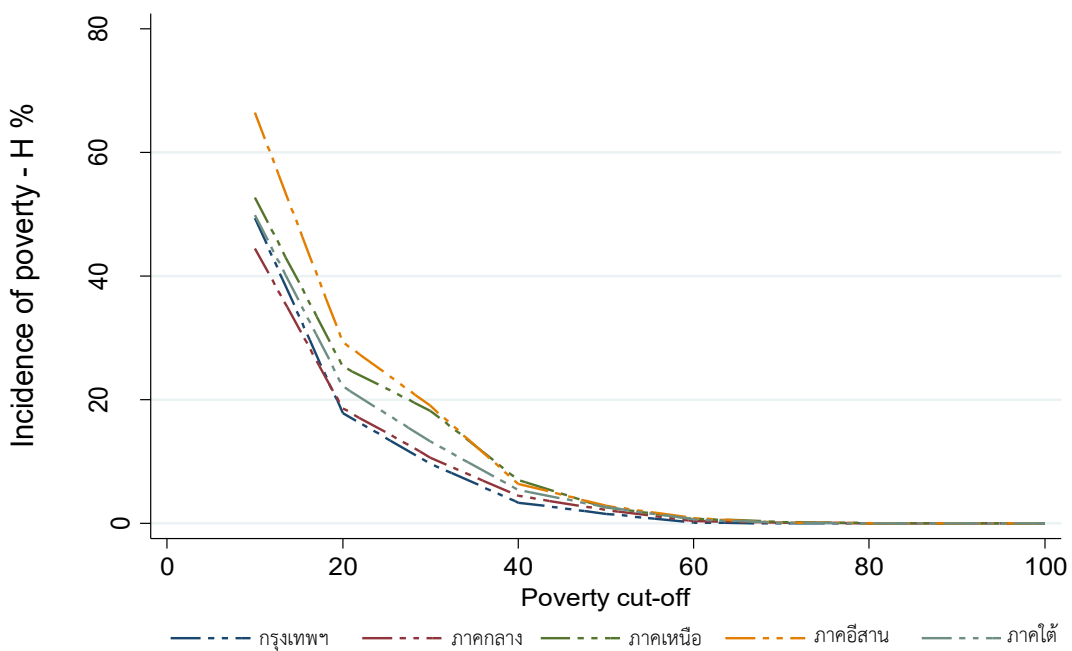
ที่มา: OPHI คำนวณจากข้อมูลการสำรวจ MICS 2558/2559.

ภาคผนวก 3 ความคงทน (Robustness) ของดัชนี MPI ต่อค่าถ่วงน้ำหนัก และเกณฑ์ความยากจนระดับต่าง ๆ

การตรวจสอบความคงทน (Robustness) ดำเนินการเพื่อทดสอบความอ่อนไหวของระดับและองค์ประกอบของดัชนีต่อการเปลี่ยนแปลงเพียงเล็กน้อยในค่าถ่วงน้ำหนักและเกณฑ์ความยากจนระดับต่าง ๆ และรับรองว่าดัชนีมีความคงทน (Robustness) และมีความเหมาะสมสำหรับจุดประสงค์เชิงนโยบาย

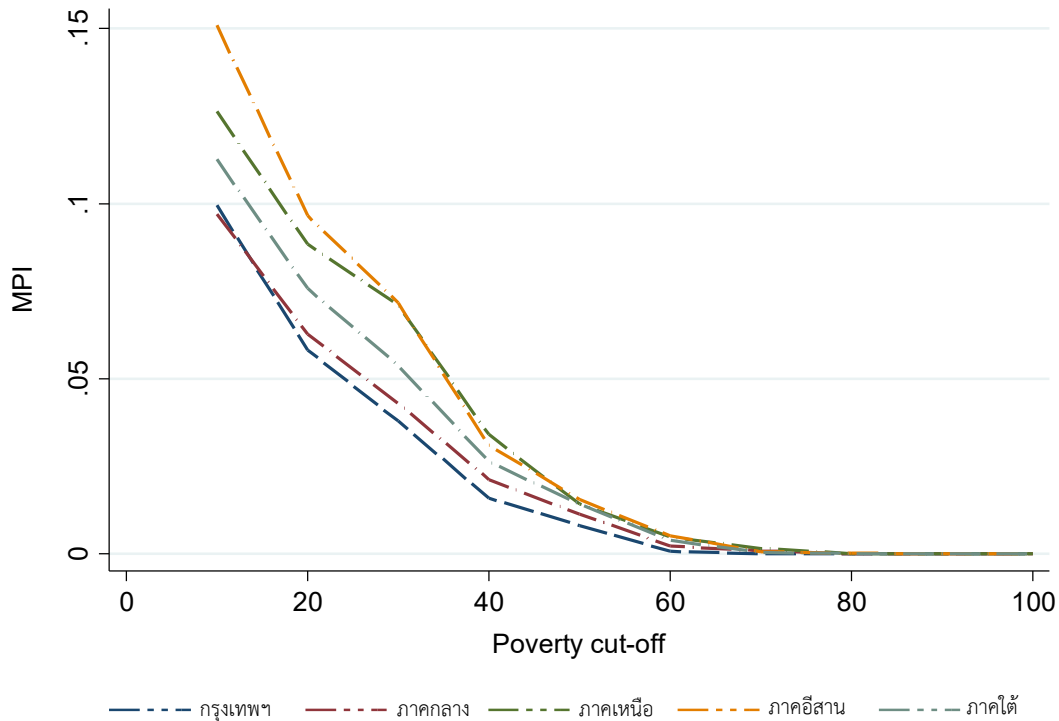
รูปที่ A3.1 และ A3.2 เสนอการวิเคราะห์ความเด่นของความรุนแรงและดัชนีความยากจนหลายมิติ ระหว่างภาคและระดับเกณฑ์ความขัดสนต่าง ๆ ดังที่ปรากฏในรูป ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีระดับของร้อยละเด็กที่ยากจนหลายมิติมากที่สุดเมื่อใช้เกณฑ์ความยากจนที่ต่ำกว่า 35% อย่างไรก็ตามหลังจากจุดนี้ไปแล้วกราฟมักจะคาบเกี่ยวกันระหว่างภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือ

ภาพที่ A3.1 การวิเคราะห์ความเด่นของร้อยละของเด็กที่ยากจนหลายมิติในประเทศไทยรายภาคตามเกณฑ์ความยากจนระดับต่าง ๆ ในปี 2558/59

ที่มา: OPHI คำนวณจากข้อมูลการสำรวจ MICS 2558/2559

ภาพที่ A3.2 การวิเคราะห์ความเด่นของดัชนีความยากจนของเด็กในประเทศไทยรายภาคตามเกณฑ์ความยากจนระดับต่าง ๆ ในปี 2558/59

ที่มา: OPHI คำนวณจากข้อมูลการสำรวจ MICS 2558/2559

ตารางที่ A3.1 แสดงการเรียงลำดับสหสัมพันธ์สัมประสิทธิ์สเปียร์แมนและเคนดัล ระหว่างภาคโดยใช้เกณฑ์ความยากจนสำหรับ MPI ของเด็กที่ 25% และการเรียงลำดับของระดับเกณฑ์ความยากจนที่ 15% ถึง 45% พบว่าค่าสัมประสิทธิ์สเปียร์แมนเท่ากับ 1.00 สำหรับเกณฑ์ความยากจน ที่ 15% ถึง 30% ส่วนค่าสัมประสิทธิ์เคนดัลเท่ากับ 1.00 สำหรับเกณฑ์ความยากจนในระดับที่เท่ากัน ทำให้อนุมานได้ว่าการเปรียบเทียบทุกคู่มีความสอดคล้องกัน โดยที่เกณฑ์ความยากจนระดับสูงค่าสัมประสิทธิ์จะลดลงเป็น 0.6 และ 0.7 สำหรับเคนดัลและสเปียร์แมนตามลำดับ เนื่องด้วยว่าการเรียงลำดับของภาคไม่เปลี่ยนแปลงจนถึงระดับ 35% ที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือทับซ้อนกัน

ตารางที่ A3.1 ค่าสหสัมพันธ์เรียงลำดับตามภาคในระดับเกณฑ์ความยากจนต่าง ๆ ในปี 2558/59

เกณฑ์ความยากจน	สัมประสิทธิ์	เกณฑ์ความยากจน = 25%
15%	สเปียร์แมน	1.000
	เคนดัล	1.000
20%	สเปียร์แมน	1.000
	เคนดัล	1.000
30%	สเปียร์แมน	1.000
	เคนดัล	1.000
35%	สเปียร์แมน	0.700
	เคนดัล	0.600
40%	สเปียร์แมน	0.700
	เคนดัล	0.600
45%	สเปียร์แมน	0.700
	เคนดัล	0.600

ที่มา: OPHI คำนวณจากข้อมูลการสำรวจ MICS 2558/2559

เมื่อคำนวณการเรียงลำดับค่าสหสัมพันธ์สัมประสิทธิ์สเปียร์แมนและเคนดัล ตามค่าถ่วงน้ำหนักระดับต่าง ๆ (แต่ละมิติ ถ่วงน้ำหนักที่ 40% และที่เหลือถ่วงน้ำหนักที่ 20%) การวิเคราะห์พบว่าโครงสร้างทั้งสามค่าสัมประสิทธิ์สเปียร์แมนสูงกว่า 0.7 และค่าสัมประสิทธิ์เคนดัล Tau-b มากกว่า 0.6 ดังนั้นจึงมากกว่า 60% ของการเปรียบเทียบความสอดคล้องในแต่ละกรณี (ตารางที่ A3.2) ความคงทน (Robustness) ของดัชนีขึ้นอยู่กับมิติใดที่มีค่าถ่วงน้ำหนักมากที่สุด จำนวนคู่ที่สอดคล้องกันคือ 60% เพราะมิตินี้เป็นหนึ่งในมิติที่ส่งผลมากที่สุด (ในกรณีเดิมคือถ่วงน้ำหนักเท่ากัน) และตัวชี้วัดการเรียนรู้หนึ่งในตัวที่มีความขัดสนมากที่สุด ดังนั้นเมื่อให้ค่าถ่วงน้ำหนักสูงกว่าในมิตินี้ จึงส่งผลในสัดส่วนที่มากขึ้น ทำให้องค์ประกอบของความยากจนเปลี่ยนแปลงด้วย

ตารางที่ A3.2 ค่าสหสัมพันธ์ตามลำดับค่าถ่วงน้ำหนักต่าง ๆ จำแนกตามภูมิภาค ในปี 2558/59

			ดัชนีความ ยากจน หลายมิติ ถ่วงน้ำหนัก 1	ดัชนีความ ยากจน หลายมิติ ถ่วงน้ำหนัก 2	ดัชนีความ ยากจน หลายมิติ ถ่วงน้ำหนัก 3	ดัชนีความ ยากจน หลายมิติ ถ่วงน้ำหนัก 4
			ถ่วงน้ำหนักที่ 25% ในแต่ละมิติ	40% การศึกษา 20% สุขภาพ 20% มาตรฐาน ความ เป็นอยู่ 20% สวัสดิภาพ เด็ก	40% สุขภาพ 20% การศึกษา 20% มาตรฐาน ความ เป็นอยู่ 20% สวัสดิภาพ เด็ก	40% มาตรฐาน ความ เป็นอยู่ 20% การศึกษา 20% สุขภาพ 20% สวัสดิภาพ เด็ก
ดัชนีความยากจน หลายมิติถ่วงน้ำ หนัก 2	40% การศึกษา 20% สุขภาพ 20% มาตรฐาน ความ เป็นอยู่ 20% สวัสดิภาพ เด็ก	สเปียร์แมน	0.7			
		เคนดัล	0.6			
ดัชนีความยากจน หลายมิติถ่วงน้ำ หนัก 3	40% สุขภาพ 20% การศึกษา 20% มาตรฐาน ความ เป็นอยู่ 20% สวัสดิภาพ เด็ก	สเปียร์แมน	0.9	0.6		
		เคนดัล	0.8	0.4		
ดัชนีความยากจน หลายมิติถ่วงน้ำ หนัก 4	40% มาตรฐาน ความ เป็นอยู่ 20% การศึกษา 20% สุขภาพ 20% สวัสดิภาพ เด็ก	สเปียร์แมน	1.0	0.7	0.9	
		เคนดัล	1.0	0.6	0.8	
ดัชนีความยากจน หลายมิติถ่วงน้ำ หนัก 5	40% สวัสดิภาพ เด็ก 20% การศึกษา 20% สุขภาพ 20% สุขภาพ	สเปียร์แมน	1.0	0.7	0.9	1.0
		เคนดัล	1.0	0.6	0.8	1.0

ที่มา: OPHI คำนวณจากข้อมูลการสำรวจ MICS 2558/2559

อย่างไรก็ตามการเรียงลำดับค่าสหสัมพันธ์ไม่ดีที่สุดในกรณีที่มีจำนวนภูมิภาคมีจำนวนไม่มากนัก ดังนั้นวิธีการที่ดีกว่าในการประเมินความคงทน (Robustness) ของดัชนีคือการประเมินโดยการเปรียบเทียบเป็นคู่โดยใช้ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานจากร้อยละของผลรวมการเปรียบเทียบเป็นคู่ของความคงทน (Robustness) จำแนกตามรายภาคแสดงว่า 70% ของการเปรียบเทียบรายคู่ตามภาคมีความคงทน (Robustness) ต่อการเปลี่ยนแปลงในมิติต่าง ๆ ตั้งแต่ค่าถ่วงน้ำหนัก 20% ถึง 40% ต่อมิติ ในกรณีที่ค่าความเบี่ยงเบนของเกณฑ์ความยากจน พบว่า 80% ของการเปรียบเทียบเป็นคู่ของภาคมีความคงทน (Robustness) ต่อการเปลี่ยนแปลงสำหรับเกณฑ์ความยากจน ในช่วง 15% ถึง 45% ดังนั้นโครงสร้างของ MPI ของเด็กในประเทศไทยจึงมีความคงทน (Robustness) ต่อช่วงความเป็นไปได้ต่าง ๆ ของค่าถ่วงน้ำหนักและเกณฑ์ความยากจนทั้งหมด

ภาคผนวก 4 กระบวนการพัฒนาและออกแบบดัชนีความยากจนหลายมิติของเด็กในประเทศไทย

ดัชนีความยากจนหลายมิติของเด็กในประเทศไทยพัฒนาขึ้นมาจากความมุ่งมั่นของประเทศ เพื่อมุ่งเน้นการพัฒนาความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของเด็กทุกคน ซึ่งย่อมจะส่งผลถึงการพัฒนาของประเทศโดยรวมด้วย การพัฒนาดัชนีความยากจนหลายมิติของเด็กในประเทศไทยเป็นความร่วมมือระหว่างหน่วยงานผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากหลายภาคส่วน ทั้งภาครัฐและภาควิชาการ โดยคณะกรรมการให้คำปรึกษาในการจัดทำดัชนีความยากจนหลายมิติของเด็กในประเทศไทยประกอบด้วยตัวแทนจากกระทรวงต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งสำนักงานสถิติแห่งชาติ และมีสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นประธาน มีการปรึกษาหารือตลอดกระบวนการจัดทำเพื่อให้ได้ข้อมูลนำเข้าที่เกี่ยวข้องทั้งหมดในการจัดทำดัชนีความยากจนหลายมิติของเด็ก เสริมด้วยการประชุมเชิงปฏิบัติการร่วมกับผู้เชี่ยวชาญ โดยมีตัวแทนผู้เข้าร่วมจากกระทรวงต่าง ๆ รวมถึงองค์การยูนิเซฟ และภาควิชาการ นอกเหนือจากกระบวนการขับเคลื่อนเชิงนโยบายนี้ยังมีการเสริมสร้างสมรรถนะทางเทคนิคและวิชาการให้กับเจ้าหน้าที่และนักวิชาการจากสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานสถิติแห่งชาติ และสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย โดยผู้เชี่ยวชาญจาก OPHI และองค์การยูนิเซฟ

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
Office of the National Economic and Social Development Council

unicef
for every child